Stenogrammid

XII Riigikogu, I Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 13.06.2011, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine
1. 15:06 Arupärimine sisejulgeoleku olukorra kohta (nr 11)
2. 16:14 Arupärimine elektroonilise hääletamise põhiseaduspärasuse kohta (nr 22)
3. 16:58 Arupärimine Kliima- ja Energiaagentuuri otstarbekuse kohta (nr 7)
4. 17:34 Arupärimine Eesti Posti universaalteenuste kulude kohta (nr 8)
5. 17:44 Arupärimine kaitsealade hoolduse kohta (nr 13)
6. 18:15 Arupärimine prügimajanduse kohta (nr 16)
7. 18:39 Arupärimine õpetajate, politseinike, piirivalvurite ja päästetöötajate palkade kohta (nr 9)
8. 19:09 Arupärimine erimärgistatud kütuse maksusoodustuse piiramise kohta (nr 12)
9. 19:22 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:58 Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu I istungjärgu üheksanda töönädala esmaspäevast istungit. Kas kolleegid soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi? Kõigepealt palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

15:58 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ja halduskoostöö seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Aitäh!

15:58 Esimees Ene Ergma

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Juhatus otsustab selle menetlemise kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.
Edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ning määranud neile juhtivkomisjonid: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 8. juunil algatatud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 9. juunil algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 9. juunil algatatud käibemaksuseaduse § 15 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 9. juunil algatatud sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon; Riigikogu liikmete Eiki Nestori ja Kalev Kotkase s.a 9. juunil algatatud avaliku teenistuse seaduse § 108 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon.
Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimised siseminister Ken-Marti Vaherile, justiitsminister Kristen Michalile ning sotsiaalminister Hanno Pevkurile.
Palun teeme kohaloleku kontrolli!
Kohaloleku kontroll
Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.
Head kolleegid! Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Päevakord on teil laudadel, kuid

palun kõigepealt tähelepanu! Esiteks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on teinud ettepaneku arvata käesoleva, üheksanda töönädala kolmapäevase istungi päevakorrast välja punkt nr 15, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu 13 esimene lugemine. Teiseks, majanduskomisjon on teinud ettepaneku arvata käesoleva, üheksanda töönädala neljapäevase istungi päevakorrast välja päevakorrapunkt nr 16, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud kasuliku mudeli seaduse, patendiseaduse, tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 5 esimene lugemine. Kolmandaks, Eesti Keskerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku tõsta käesoleva, üheksanda töönädala neljapäevase istungi päevakorrapunktid nr 13, Eesti Panga 2010. aasta aastaaruanne, ja nr 14, Finantsinspektsiooni 2010. aasta aastaaruanne, 16. juuni päevakorra 1. ja 2. punktiks. Just praegu saabus juhatusele palve, mis on Keskerakonna fraktsiooni ettepanekuga natuke vastuolus: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon teeb ettepaneku tõsta neljapäevase päevakorra punkt nr 12 esimeseks punktiks. Palun, kolleeg Urmas Reinsalu!

15:58 Urmas Reinsalu

Aitäh! IRL-i fraktsiooni nimel on mul hea meel öelda, et me toetame kahte päevakorra muutmise ettepanekut, ettepanekuid nr 1 ja 2, aga me ei toeta teineteisega osaliselt kattuvaid ettepanekuid nr 3 ja 4, mille on esitanud Keskerakonna fraktsioon ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Aitäh!

15:58 Esimees Ene Ergma

Aitäh! Lugupeetud kolleegid, panen päevakorra koos kahe esimese parandusega hääletusele. Palun hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 50 Riigikogu liiget, vastu oli 37, erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

---

1. 15:06 Arupärimine sisejulgeoleku olukorra kohta (nr 11)

15:58 Esimees Ene Ergma

Alustame tööd arupärimistega. Esimene arupärimine on Riigikogu liikmete Andres Anvelti, Heljo Pikhofi, Neeme Suure, Rein Randveri, Kajar Lemberi, Kalvi Kõva, Sven Mikseri, Eiki Nestori, Jaak Alliku, Jevgeni Ossinovski, Jaan Õunapuu, Rannar Vassiljevi, Karel Rüütli, Marianne Mikko, Kalev Kotkase ja Peeter Kreitzbergi 9. mail s.a esitatud arupärimine sisejulgeoleku olukorra kohta. Ma palun kõnepulti kolleeg Andres Anvelti!

15:58 Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! 16 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liiget on esitanud siseminister Ken-Marti Vaherile arupärimise seoses sügava murega, mis meil on, ütleme niimoodi, viimasel poolel aastal tekkinud sisejulgeoleku olukorra halvenemise pärast. Kui eelnevatel aastatel võisime rääkida sellest, et liiklussurmade arv langes lausa 1945. aasta tasemele ja pidevalt paranes üldine olukord võitluses kuritegevusega, siis viimastel kuudel on tendents olnud teistsugune. Muret teeb näiteks see, et liiklussurmade arv pidevalt suureneb (meenutame kas või nädalavahetuse kurbi arve, kui pidime lugema hukkunud jalgratturitest). Võib küll põhjuseks pidada halba ilma ja väga muutlikku talve, kuid vaatame tõele näkku: suure osa sellest muret tekitavast tendentsist on ikkagi põhjustanud see, et tänavatel on vähem politseinikke. Vähem inimesi on ka tulekahjusid kustutamas. Nagu me teame, 30 päästekomandol on sellel aastal ajutiselt elupäästevõimekust vähendatud.
Siit tulenevadki meie viis küsimust. Me tahame siseministrilt teada, millised on alternatiivid. Me teame, et raha ei ole, seda on siitsamast puldist öelnud rahandusminister ja peaminister. Kuidas on plaanis sisejulgeoleku töö niimoodi ümber korraldada, et inimeste elud oleksid kaitstud ja me saaksime kõik ennast turvalisemalt tunda? Aitäh!

15:58 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Palun kõnepulti siseminister Ken-Marti Vaheri!

15:58 Siseminister Ken-Marti Vaher

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud küsijad! Suur aitäh teile selle arupärimise eest! Olles nüüd juba tibakene kauem kui kaks kuud ametis olnud, püüan teile oma parema äranägemise järgi vastata. Ma vastan küsimuste kaupa.

Esimene küsimus: "Milline on Teie nägemus tänasest sisejulgeolekualasest olukorrast? Kas viimase aja sündmused osutavad turvalisuse olukorra muutustele?" Ma julgen, lugupeetud küsijad, anda sellise hinnangu, et praegune sisejulgeoleku olukord on võrdlemisi stabiilne. Loomulikult tahan siia juurde öelda ja rõhutada, et kõik sisejulgeolekuasutused annavad iga päev endast maksimumi, et meil kõigil oleks Eestis turvaline elada. Viimase kümne aastaga on ühiskonna turvalisus märkimisväärselt kasvanud ning statistika põhjal otsustades ei ole meie olukord kaugeltki kehv. Justiitsministeerium on asutus, kes kogub riiklikku kriminaalstatistikat ja ka avaldab seda. Need andmed näitavad, et kuritegude arv Eestis väheneb. Kui me vaatame liiklusõnnetustes hukkunute arvu, siis näeme, et me oleme ka siin viimastel aastatel teinud pika sammu allapoole. Esimest korda on Eesti näitaja allpool Euroopa keskmist. Samuti on meil kolme aastaga Euroopa Liidu riikidest kõige enam vähenenud tules hukkunute arv. Prognoosi järgi pidi aastatel 2006–2009 tulesurmade arv vähenema viiendiku võrra, tegelikult vähenes see aga 37%. Tänavu viie kuuga hukkus tules kolm inimest vähem kui eelmisel aastal. Selle loomulikult väga kurva statistika sisse on juba arvestatud traagiline juhtum Haapsalus, mis nõudis teatavasti kümne inimese elu. Aga on täiesti selge, lugupeetud küsijad, head Riigikogu liikmed, et arenguruumi on meil küll ja küll. Loomulikult oleks ka minul siseministrina hea meel, kui eeldatav majanduskasv lubaks meil rahakotiraudu veidi lahkemalt avada. Ma pean aga oluliseks, et me teeksime kõik selleks, et nendes tingimustes ja nende rahaliste võimaluste piires anda omalt poolt maksimum, et Eesti inimesed tunneksid ennast turvaliselt ka majanduslikult mitte kõige parematel aegadel.

Teine küsimus: "Kas meie sisejulgeolek on alarahastatud, mistõttu lähiajal võib meie ühiskond silmitsi seista sisejulgeolekualase olukorra halvenemisega?" On täiesti selge, lugupeetud küsijad, et turvalisust odava hinna eest ei saa. Kalliks teeb selle eelkõige vajaminev kompetents, võimekus ehk inimesed ning tehnika ja tehnoloogia. Ühelt poolt on tehnoloogia kõige kiiremini arenev valdkond, mis tähendab, et me peame investeerima tänapäevastesse tehnikavahenditesse, et olla edukad kuritegevuse vastu võideldes ja avalikku korda kaitstes. Teisest küljest tuleb arvestada, et tehnika pidevalt amortiseerub ja seda tuleb uuendada. Me elame väga ühemõtteliselt tehnoloogiaajastul. Kui me tehnikavahenditesse ei investeeri, siis me ei suuda tulevikus senist taset hoida. Kavatsen kindlasti seista selle eest, et nii sisejulgeoleku olukord kui ka eelarve võimalused selles valdkonnas paraneksid. See on selgelt seoses meie majandusliku võimekusega ehk eelarve tuludega, aga on täiesti ühemõtteline ja arusaadav, et sisejulgeoleku tagamine on meie kõigi ühine asi ja loomulikult ka laiapõhjalise n-ö riigikaitsestrateegia üks alustala.

Kolmas küsimus: "Kui lisaraha hankimine sisejulgeoleku valdkonda ei ole võimalik riigieelarvest, siis millised kompensatsioonimehhanismid on olukorra leevendamiseks võimalikud?" Väga hea küsimus. Head küsijad, ma vastan teile selliselt: ühekordne lisaraha hankimine ei saa kindlasti olla jätkusuutlik lahendus. Siseministeerium esitab riigieelarve koostamise protsessis lisataotluse, me loodame teatud selgetele argumentidele tuginedes eelarvevahendeid juurde saada. Täna on eelarveprotsess alles käimas ja on vara rääkida sellest pildist, mis välja koorub. Me oleme alles eelarveprotsessi alguses. Ma tahan kindlasti koos minu hea meeskonnaga Siseministeeriumis näha võimalusi investeeringuteks, võimalusi ka selleks, kuidas raha kõige paremini kasutada. Me oleme viimastel aastatel Siseministeeriumis väga aktiivselt kasutanud võimalusi kaasata välisvahendeid, mis ongi loonud eeltingimused kriisiaastatega toimetulekuks. Loomulikult on järgnenud ka riigi panus sisejulgeoleku tagamisse. Tõhusaim vahend rahapuudust vältida on loomulikult see, et rahavajadus tuleb eos ära hoida. See tähendab äärmiselt suurt panust ennetustöösse. Ma ise usun väga tugevalt ennetusse, see aitab inimelusid säästa. On olemas Tallinna Tehnikaülikooli ja Maanteeameti analüüs, mis on tuvastanud, et näiteks ühe inimese hukkumine liikluses läheb ühiskonnale maksma väga suure summa. On küsitav, kui palju seda on üldse võimalik rahas hinnata, aga me peame ka selleks valmis olema. Nende arvutuste järgi on see summa ligi üks miljon eurot ehk *ca* 15 miljonit Eesti krooni.

Ma võin nimetada täiendavaid kompensatsioonimehhanisme, mille kohta head küsijad ka pärisid. Esiteks, üldkasuliku töö rakendamine alates 1. jaanuarist 2012. See on oluline samm selleks, et ka väärtegude puhul üldkasulikku tööd ette näha. Kõik ettevalmistused on käimas. See tähendab, et me hoiame kaugemas perspektiivis jällegi kokku, ma arvan, märkimisväärse hulga maksumaksja raha ja suuname need inimesed, kes on oluliselt väiksemad õigusrikkujad kui inimesed, kelle tegusid on

menetletud kriminaalmenetluse raames, üldkasulikku tööd tegema. Siin on oluline koostöö kohalike omavalitsustega ja erasektoriga. Igal juhul on oluline ennetus, ennetus ja veel kord ennetus ning ennetusse erasektori kaasamine, sest ilma selleta on tulemust saavutada väga raske. Ma ise tegin eelmisel nädalal ühe väikese algatuse ja loodan, et see muutub edaspidi regulaarseks. Ma kutsusin ühe laua taha kõik alkoholi jaemüüjad ja tootjad, kes võiksid kaasa aidata sellele, et selle aasta suvel uppumissurmade arv väheneks. See esimest korda toimunud ümarlaud oli minu hinnangul väga edukas. Me saime laua taha peaaegu kõik Eesti tootjad ja vahendajad. Need kokkulepped, mida me juba selle tunni-poolteise jooksul sõlmisime, ma arvan, tähendavad, et riigi poolt maksumaksja rahaga rahastatavatesse teavituskampaaniatesse tuleb kaasa erasektori jõud ja energia. Kolmandaks, kriminaaltulu konfiskeerimine on samuti üks prioriteete, mille ma olen seadnud. See tähendab, et me peaksime veelgi laiemalt kui praegu saama kriminaaltulu konfiskeerida. Organiseeritud kuritegevuse kõige nõrgem koht on tulu, mida nad teenivad. Jah, on organiseeritud kuritegevuse liike, mille põhjused on ideoloogilised, mis on motiveeritud mingitest muudest elementidest kui kasum, aga väga suures ulatuses pöörleb organiseeritud kuritegevus ju kasumi ümber. Kui me suudame saada kriminaaltulule heas mõttes küüned taha, siis tekib sellest ühiskonnale väga palju kasu ja see tervikuna vähendab neid vahendeid, mida me muidu peaksime suunama kriminaalasutustesse, või vähemalt me saame fookustada nende ressursse tähtsamatesse töölõikudesse. Need on olulised meetmed, mida me piiratud ressursse arvestades kindlasti kasutame. Neljandaks, me oleme juba palju rääkinud ühest meie järgmiste aastate prioriteedist, milleks on see, et sisejulgeoleku tagamisse tuleb kaasata palju suurem hulk vabatahtlikke. Eesti on, nagu teada, niisama suur riik kui Holland, meil on aga 13 korda vähem inimesi kui Hollandis, mis tähendab, et meil on palju hajaasustusega piirkondi. Me peame võimalikult palju kaasama kogukondi, külasid, kohalikke inimesi, et kohapeal sisejulgeolekut tagada, et tagada teatud elementaarne päästevõimekus, et tuldaks appi avaliku korra nõuete järgimisel jne. See tähendab abipolitseinike arvu kasvu, see tähendab vabatahtlike päästjate arvu kasvu jne. Need olid need kompensatsioonimehhanismid, mida ma tahtsin teile täna esitada. Me võime sellest pikalt rääkida, aga ma sain vähemalt peamised prioriteedid ära öelda.
Neljanda ja viienda küsimuse panen kokku: "Milliseid struktuurseid muudatusi peate sisejulgeoleku valdkonnas vajalikuks, et leevendada riigieelarvelist alarahastust? Kas kinnitate või lükkate ümber vajaduse koondada inimesi nii Politsei- ja Piirivalveameti kui Päästeameti koosseisust?" Struktuurseid muudatusi on sisejulgeoleku valdkonnas tehtud päris mitu. Parlament juba mõni aeg tagasi pikalt arutas ja debateeris ning andis siis oma heakskiidu Politsei- ja Piirivalveameti moodustamiseks. See on erakordne samm. Tekkis väga suur ametiasutus, kus töötab *ca* 7000 inimest. Loomulikult on vaja aega, et seda organisatsiooni lihvida, et funktsioonid, mis sellesse ametisse on koondatud, hakkaksid õlitatult toimima. Samuti on Siseministeerium moodustanud nn SMIT-i ehk Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse, kuhu on koondatud infotehnoloogiline kompetents ja ressursid, et meie tegevus oleks läbipaistvam ja maksumaksjale vähem kulukas ning et ressursse kasutataks optimaalselt. Siseministri pädevuste hulka ei kuulu politseinike ja päästjate värbamine ega nende koondamine. Sellega tegeleb ikkagi Politsei- ja Piirivalveameti juhtkond ning samuti Päästeameti juhtkond, see on nende pädevusvaldkond. Mina tahan tagada Siseministeeriumi ja meie allasutuste võimalikult vastutustundliku suhtumise maksumaksja rahasse, nendesse vahenditesse, mida maksumaksja on meile andnud. Siseministeeriumil on väga suur valitsemisala. Ma arvan, et me oleme väga kaugel sellest hetkest, kui me saame öelda, et nüüd on kõik valmis, kõik on optimeeritud, iga kroon läheb täpselt sellesse kohta, kuhu vaja. Tööd on veel väga palju. Eduka töö tingimus on motiveeritud töötaja. See eeldab aga mõistlikku koormust, mõistlikke ja läbimõeldud tööülesandeid ja funktsioone, korralikke töövahendeid ning loomulikult adekvaatset palka. Kas need tingimused on meie piiratud eelarvega tagatud? Seda me oma allasutustes ja ministeeriumis analüüsime. Nagu ma ütlesin, eelarveprotsess on praegu käimas, see on tegelikult algusjärgus. Ma ei välista, et meid ootavad ees mõned muudatused, mis nõuavad valulikku hüvastijättu mõne vana kombe või korraga. Sellest me räägime siis, kui on olemas konkreetsed ettepanekud. Ma julgen loota, et me saame seda kenasti teha sügise alguses. Kui eelarve võimalused ja meie maksutulud suurenevad, siis on minu soov, et sisejulgeoleku valdkond saaks sellest kõigest osa. Ma tänan!

15:58 Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Andres Anvelt!

15:58 Andres Anvelt
Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud siseminister, aitäh sulle tõesti heade vastuste eest! Aga ma küsin sult järgmise murelapse kohta, mille kohta me oma arupärimises ei küsinud, aga mille selle aasta kiiresti alanud kuum suvi jälle meie õuele tõi. See murelaps on uppumissurmad. Meedias on küll alustatud kampaaniat, kuid tuleb öelda, et kas või viimase nädalavahetuse neli uppumissurma leidsid aset üsna suurtes kohtades, mitte kuskil metsajärvedes, vaid vähemalt kolm nendest leidsid aset kohtades, kus politseiniku või päästeametniku ka ajutine kohalolek või läbisõit või korraks kohale ilmumine oleks võinud selle õnnetuse ära hoida. Tegelikult jahutab uljaspäid ka liikluses kõige rohkem just politsei kohalolek. Kas on mingisuguseid uusi meetmeid võetud?

15:58 Siseminister Ken-Marti Vaher
Tänan, Andres, küsimuse eest! Jah, on täiesti selge, et kuumad suved on uppumissurmade poolest kõige traagilisemad. Oleme võtnud selle statistika välja. 2002. aasta, kui suvi oli niisama kuum kui eelmisel aastal, oli väga traagiline, 1997. aastal, mis oli sellele eelnev kuum suvi, oli täpselt samamoodi. See tähendab, et suur hulk päevi nendel suvedel olid väga kuumad ja inimesed läksid ennast jahutama. Nagu te olete tõenäoliselt ajakirjandusest lugenud, kahjuks on seal pahatihti mängus olnud ka alkohol. Eelmise aasta statistika analüüs näitab, et 60% uppumissurmade puhul oli mängus alkohol. Võite arvutada 60% 97 inimhukkunust, eks see seal 60 inimese piirimail ole. Need on kahetsusväärsed asjad. Me oleme eelmise aastaga võrreldes, ma arvan, alustanud palju ulatuslikumat teavitamist, see kestab tegelikult kogu selle suve. Eelmisel nädalal toimus ümarlaud, millest ma teile rääkisin. Selle eesmärk oligi esitada erasektorile palve, et nad tuleksid teavitusega kaasa. Mulle tundub, et see valmisolek on olemas, mis tähendab, et me saame seda teavitust, mida rahastatakse maksumaksja rahast ja mille me saame ise tagada, venitada loodetavasti augusti lõpuni. Me ei tea, kas august tuleb kuum või oli juuni viimane kuum periood. Tänane ilm on palju jahedam, aga me peame igal juhul olema valmis kõige hullemaks. Mul ei ole informatsiooni, millele sa viitasid, selle kohta, kus täpselt ja millistel tingimustel nädalavahetuse uppumissurmad toimusid. Need on väga värsked traagilised juhtumid. Eelmisel aastal algas väga tihe koostöö kohalike omavalitsustega, kes on mitmel juhul ise valmis panustama vahendeid, et kas või ajutistki vetelpäästet kaasata. Eelmise aasta statistika ütleb, et rohkem kui kolmandik uppumistest toimus ikkagi pärast tundmatus kohas vette minekut. Kui palju selliseid veekogusid on, see on omaette küsimus. Ma arvan, et neid veekogusid, kuhu vetelpääste, Päästeameti või politsei käsi lihtsalt ei ulatu, on väga palju. Üks võimalus on siin jällegi vabatahtlikud, kes tuleksid appi, kui me oleme selgeks teinud (seda on Päästeametis tegelikult tehtud) need kõige kriitilisemad kohad, kuhu inimesed lähevad meeldivat suvepäeva veetma. Kõiki neid analüüse arvestades ongi selle aasta suvele vastu mindud. Ma võtsin tund aega tagasi statistika välja: praegu on vahe –6 inimelu ehk kui eelmisel aastal oli 13. juunini hukkunud 27 inimest, siis praegu on see arv 21.

15:58 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

15:58 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Lugupeetud siseminister! Sa räägid kenasti ennetustöö olulisusest, vabatahtlikest jne. See kõik on väga tore, aga meil on ikkagi täiesti reaalne probleem sisejulgeolekustruktuuride reageerimisvõimega, eriti maal. Näiteid on ilmselt väga palju. Ma tean ühte näidet: politsei ei sõida Aseri valda välja, kui ei ole inimkannatanuid. Ehk kui mehed lähevad poodi ja varastavad kasti õlut, siis poemüüja lihtsalt vaatab pealt, ta ei saa midagi teha, sest politsei ütleb, et nad kohale ei tule, sest kannatanuid ei ole. Minu meelest on see olukord täiesti ebanormaalne. Kuidas me siis saame rääkida, et inimeste julgeolekutunne on järjest paranenud, see on väga hea ja probleeme meil ei ole? Mis mõtted teil selles osas on?

15:58 Siseminister Ken-Marti Vaher
Aitäh küsimuse eest! Me võtsime eelmisel aastal vastu abipolitseiniku seaduse, mille mõte on politseilises hierarhias väga täpselt ette näha vabatahtlike institutsioon abipolitseinike näol, millele on antud lisapädevus. See lisapädevus seisneb selles, et nad saavad iseseisvalt käia avaliku korra nõuete täitmist kontrollimas ja selle järele valvamas, nad teevad seda politseiametniku korralduse alusel, mitte

politseiametnikuga koos. Ma arvan, et see on väga oluline edasiminek, selleks et me saaksime tegelikult – ma loodan, et lähima aja jooksul – katta eriti sellised kriisikohad, kuhu politsei käsi tõenäoliselt jõuab pikema viivitusega kui suurematesse asulatesse, linnadesse, et korrakaitse oleks seal nähtav ja inimesed oleksid teadlikud sellest, et on olemas politseiline jõud. See puudutab kindlasti ka Ida-Virumaad. Minu teada on Ida-Virumaal juba olemasolevate abipolitseinike aktiivsus üsnagi kiiduväärt. Aga selge on, et neid ridu tuleb täiendada. Ma arvan, et see puudutab just hajaasustusega piirkondi. See seadus on alles värskelt rakendunud. Ma pean seda oluliseks ja olen mitmel juhul politseiameti juhtkonnaga arutanud, kuidas suunata lisavahendeid, selleks et see süsteem üles ehitada nii, et see toimiks üle Eesti, ja millised on järgmiste aastate perspektiivid abipolitseinike süsteemi arendamisel. Miks ma sellest räägin? Võrreldes teiste Euroopa riikidega, kus raha mingite muude funktsioonide täitmiseks on palju rohkem, aga seal kaasatakse ka vabatahtlikke nii päästetöödesse kui ka politseisse palju rohkem kui Eestis, on Eesti tegelikult vaeslapse osas, mis tähendab, et me ei ole neid võimalusi seni piisavalt ära kasutanud. Aga me peame seda tegema, sest nii teevad ka meie head kolleegid ja eeskujud Euroopas.

15:58 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Marika Tuus!

15:58 Marika Tuus
Aitäh! Austatud minister! Ega neid arve ei peagi nii väga kuskilt välja võtma, sest kõik need kurvad uudised on läbi käinud uudisteportaalidest ja ajalehtedest. Kui rääkida veel kord uppumissurmadest, siis ainuüksi juuni 11 päevaga uppus juba üheksa inimest. Võrreldes eelmise aasta kümne uppumissurmaga terve juunikuu jooksul on see ikka väga kurb statistika. Aga te tõite ühe põhjusena välja alkoholi. Samas me teame, et alkoholi on meil tsipa vähem tarvitama hakatud. Ma küsingi: millest siis ikka on tingitud uppumissurmad, aga loomulikult ka liiklussurmad, kaasa arvatud see, mis toimub nädalavahetustel roolijoodikute osas?

15:58 Siseminister Ken-Marti Vaher
Aitäh, Marika! Loomulikult, sa võid võtta välja statistika juunikuu kohta. Minu mälu järgi oli eelmisel aastal kuum peamiselt juulis ja kuumus ulatus ka augustisse. Selle aasta kuumus saabus aga, nagu me teame, juba eelmistel nädalatel, mis oli osaliselt ootamatu. See väga suur kuumus, kui õhutemperatuur ületab 30 kraadi, meelitab väga aktiivselt inimesi veekogude äärde hästi aega veetma, seltskonnaga või ka üksi päikest nautima. Nendesse seltskondadesse võetakse meeleldi kaasa alkoholi. Mida me tahame teavituskampaaniatega selle aasta suvel öelda? Eelmisel aastal öeldi väga lihtsalt: "Kui võtad – võta kuivalt!" See sõnum oli suunatud konkreetsetele inimestele, kes võivad olla ülemeelikud, peamiselt on need 20–29-aastased meesterahvad. Sellel aastal me oleme teavitust oluliselt laiendanud ja ma arvan, et väga tähtsas suunas. See suund on perekonnaliikmed, tuttavad, sõpruskond. Ehk: kui jood, ära uju, kui jood, ära roni rooli ja hoia ka ligimest seda tegu tegemast. See n-ö kogukondliku kontrolli või järelevalve tekitamine on selle aasta suvel teavituse põhiline siht. Loomulikult ei toimu see kõik üleöö, vaid võtab oma aja, aga praegu statistika ütleb, et teatud määral on uppumissurmade arv väiksem. Ma väga loodan, et see arv üha väheneb. Ilma teavituse ja ennetuseta see kindlasti ei vähene. Kui me tegeleme ainult järelevalvega ja näiteks tulekahjude puhul ainult kustutamisega, siis tuleb meeles pidada, et Põhjamaade kogemus ütleb, et kõige edukam ongi ennetus. Seost alkoholiga, ma arvan, ei ole ühiskond veel teadvustanud ja kindlasti on seda vähe teadvustatud nendes seltskondades, kes tunnevad mõnu ilusast päikeselisest ilmast. Eelmiste aastate statistika põhjal tuleb öelda, et kui sa lähed vette liiga ülemeelikus tujus, siis on väga suur risk, et oma võimeid üle hinnates võib see kõik väga traagiliselt lõppeda. See ongi alkoholi kõige negatiivsem roll.

15:58 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

15:58 Jaan Õunapuu
Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Varavastaste kuritegude arv on statistika andmetel küll vähenenud, aga mulle tundub, et see kõik on näiline. Kui rääkida Eesti eri paikades elavate inimestega,

siis nad seda ei kinnita. Mäletate, alles mõni kuu tagasi kajastati Eesti ajakirjanduses seda, et inimesed olid Peipsi-äärses piirkonnas kannatust kaotamas ja räägiti võimalikust omakohtust. Härra minister, küsimus teile: kas te ei karda, et nii edasi minnes võõranduvad inimesed riigist veelgi ja tulevikus ei loodetagi enam korravalvuritelt abi saada?

15:58 Siseminister Ken-Marti Vaher

Aitäh, Jaan! Ma ennist ütlesin ja ma rõhutan seda suurima heameelega üle: meie eesmärk ei ole mitte ainult see, et politsei oleks nähtav ja olemas (sellega töötatakse aastast aastasse kogu aeg), vaid üks olulisi eesmärke on suurendada kogukonna enda osalust turvalisuse tagamises. Nii on käitunud kõik arenenud Euroopa riigid, nii on käitumas ka Eesti. Meil on olemas vabatahtlik initsiatiiv kohapeal. Näiteks tegutseb päästevaldkonnas priitahtlik päästeliit, mis formeeriti eelmise aasta alguses ning mis on täis tublisid ja hakkajaid mehi kõikidest Eesti piirkondadest ja paikadest, kes tahavad ise olla need, kes vähendavad kogukonna võõrandumist riigist, tulevad appi, on nähtaval päästjatena, abipolitseinikena jne. Ma arvan, et see on väga oluline, me ei tohi seda alahinnata. On selge, et me peame tegutsema nende ressursside piires, mis meil on, me peame leidma kõik võimalused selleks, et olla nähtavad ja oma tegutsemises tõhusad. Kui on võimalik, et kohalikud abipolitseinikud hoiavad ära võõrandumise ja turvatunde vähenemise, siis me peame seda võimalust kasutama. Ei ole ju lahendus see, et me saadame sinna kohapeale ekipaaži kuskilt keskusest või teeme rohkem ressursse nõudva kompetentsiga ära mingisuguse töö, mida oleks võimalik teha vähem ressursse nõudva kompetentsiga. Me peame olema optimaalsed, seda nõuab meilt maksumaksja. See on politsei kohus, see on ministeeriumi kohus, see on parlamendi suur ootus ja meie kõikide ootus, et me suudaksime neid ressursse, mis meil on, optimaalselt jaotada.

15:58 Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

15:58 Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ma olen sinuga nõus väga paljudes asjades, eriti selles, et on hea, et vabatahtlikule tegevusele on loodud seaduslik baas ja kindlasti peaks siseturvalisuse valdkonnas rohkem inimesi vabatahtlikku tegevusse kaasama. Aga kahjuks on karm reaalsus see, et paljudes maapiirkondades sa ei leia usaldusväärset inimest, kes tuleks niidaks mõõduka tasu eest muru ära või aitaks puid lõhkuda. Mis me räägime siis turvatunde tekitamisest. Tegelikult on probleem, et meil jääb lihtsalt inimestest vajaka. Aga minu küsimus on hoopistükkis see: kuidas sulle tundub, kas Eesti ühiskonnas on lähisuhtevägivald, perevägivald probleem? Kas sellega peaks kiiremas korras tegelema?

15:58 Siseminister Ken-Marti Vaher

Tänan, Kalle! Minu arusaam on, et perevägivallal on väga paljuski selge mõju alaealistele. Asi pole ju ainult selles, et abielupooled või kooselupooled omavahel riidlevad või läheb asi veel palju näotumaks ja hullemaks, me oleme paljudest sellistest juhtumitest ka meediast lugenud. Aga väga suur kannatanu on alaealine. Riik võttis juba aastaid tagasi alaealiste vastu suunatud kuriteod-õigusrikkumised üheks prioriteediks. See juhtus siis, kui sina olid minister, ja see on kandunud tänasesse päeva. Nagu ma mäletan, 2004. aastal oli see üks prioriteetidest, mida seadis see valitsus, kus ka mina osaline olin. Ma arvan, et me oleme teinud perevägivallaga seonduvate kuritegude menetlemisel viimastel aastatel edusamme. Mida need edusammud tähendavad? On äärmiselt oluline, et näiteks prokuratuuris, aga eelkõige politseis on olemas vastava kompetentsi ja ettevalmistusega uurijad, kes suudavad tajuda perevägivalla olemust, kes ei vaata seda tavapärase õigusrikkumisena, vaid saavad aru ka psühholoogilistest aspektidest, nendest raskustest, mis puudutavad tõendamist jne. Ma arvan, et viimastel aastatel on teatud edusamme tehtud. Me oleme kindlasti maas mitmest Euroopa riigist, aga see pole mitte üheski ühiskonnas lihtne. Mitte üheski riigis ei ole lihtne perevägivalda defineerida. Ma mäletan, et näiteks New Yorgis 1990. aastate alguses (linnapea Giuliani aegadest on räägitud kui imeloost) oli perevägivald üks sellistest kuriteoliikidest, millega ei osatud mitte midagi peale hakata. Prooviti ühte, teist ja kolmandat lähenemist. Võidu sai just nimelt kogukonnakeskne lähenemine, mis loomulikult vajab väga palju ressursse. See tähendab, et pööratakse pidevat tähelepanu nendele riskiperekondadele, kust ei tule mitte üks väljakutse või kaks väljakutset, vaid mitu ja mitu väljakutset, mille peale politsei vaatab alguses võib-olla natukene kõõrdi, aga teatud aja jooksul hakatakse nägema,

et on olemas selge muster, et tegemist ei ole lihtsalt kaeblemisega, vaid tegemist on kuriteoga, mida toime pannakse, tegemist on vägivallaga. Siis suudetakse viia see osapool, kes on ohver, niikaugele, et ta teeb koostööd, ta tuleb ja ütleb välja, et see on vägivald ja see peab lõppema. Nagu sa väga hästi tead, paljud perevägivallajuhtumid lõpevad sellega, et n-ö allaheitlikum pool ongi allaheitlik ja loobub nendest ütlustest, mida ta on andnud. See on väga suur probleem. See vajab politseis ja prokuratuuris erilist peenmehaanilist kompetentsi. Selle väljatöötamine ja kehtestamine vajab väga palju aega ja ressursse.

15:58 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Mati Raidma!

15:58 Mati Raidma
Suur tänu! Austatud minister! Soovin küsida ühe valdkonna kohta, mida ei ole seni mainitud – hädaabikõnede vastuvõtmine ja Häirekeskus. Pikemat aega on arutatud politsei ja Päästeameti ühise häirekeskuse loomise üle. Jõhvisse kerkivasse hoonesse on juba vist ühishäirekeskus planeeritud. Mis saab, kas Häirekeskus võetakse Päästeameti haldusalast ära, kas politseinikud saadetakse Päästeametisse tööle? Kas teil ei ole ahvatlust lisada seda mingisse kärpeformaati järgmise aasta eelarves?

15:58 Siseminister Ken-Marti Vaher
Tänan väga küsimuse eest, Mati! Praegune seis on selline, et me liigume selles suunas, et Eestisse tekiks ikkagi üks häirekeskus. See oli väga õige küsimus. See on üks n-ö struktuursetest reformidest, milles me oleme järgmiseks neljaks aastaks kokku leppinud. Me loodame püsida graafikus. Inimestele muutub teenus palju kättesaadavamaks ehk Eestisse jääb alles üks telefoninumber, mida me edaspidi kasutame, ja toimib isegi Euroopa mõistes üsnagi tänapäevane süsteem, mis tähendab, et ülekoormus on välistatud. Nagu sa tead, praegu on Eestis kasutusel mingil määral ainulaadne n-ö ülevoolav süsteem ehk on sisemised kompensatsioonimehhanismid, mis tagavad, et inimesel, kes hädaabinumbrit kasutab, ei ole ooteaeg kunagi pikk. Vastupidi, talle pakutakse teenust kohe. Praegune ajakava on tehtud sellest lähtudes, et me püsiksime selles graafikus, millest eelmise aasta jooksul juttu oli. Ma eelarveläbirääkimistel kindlasti tõstatan selle teema, kas me saame käivitada juhtprojekti, nagu me oleme plaaninud, aastal 2012. Jah, Jõhvist on juttu olnud, on teatud küsimused, mis puudutavad seda ehitust tervikuna. Seal on teatud tehnilised ja ehituslikud nüansid. Kas midagi jääb venima või ei jää, see sõltub meie heast koostööpartnerist Riigi Kinnisvara AS-ist ja omakorda tema koostööpartnerist ehk ehitajast. Aga praegune plaan on, jah, see, et juhtprojektiga alustada aastal 2012 ja juba mõne aasta pärast käivitada see süsteem üle Eesti.

15:58 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Karel Rüütli!

15:58 Karel Rüütli
Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Kõik probleemid sisejulgeolekus saavad peaasjalikult alguse rahastamisest. Päästeamet on sunnitud selle aasta eelarve tõttu vähendama ajutiselt ligi 30 komando päästevõimekust. Samas olete rõhutanud, et ühe võimaliku kompensatsioonimehhanismina te panustate vabatahtlikele, nii pritsimeestele kui ka abipolitseinikele, selleks et päästevõimekust suurendada. Minu hinnangul on kõige alus ikkagi motiveeritud inimesed, kes saavad selle töö eest palka. Nemad suudavad seda tööd hästi teha. Vabatahtlikega on see häda, et täna nad on, homme neid ei pruugi olla, sest kes läheb heinale ja kes läheb kartulit võtma. Kas te tõesti usute, et vabatahtlikud suudavad asendada päris politseid, professionaalseid pritsimehi, ja kas te arvate, et ilma selleta, et me nendesse struktuuridesse vahendeid juurde anname, on meil võimalik päästevõimekust parandada?

15:58 Siseminister Ken-Marti Vaher
Tänan hea küsimuse eest! Ei, vabatahtlikud ei asenda elukutselisi. Need on süsteemid, mis toimivad käsikäes. Teistmoodi ei ole see üldse võimalik. Need on tegelikult kaks teineteist täiendavat süsteemi. Me ei saa mõlemat professiooniks nimetada, üks nendest on küll elukutse, teisel juhul on aga tegemist

panusega kogukonna turvalisusesse. Ma olen ka seda öelnud, et jah, see on probleem, et elupäästevõimekus on Eestis vähenenud. See on suurem kui 2006. aastal, aga seda on vähem, kui oli eelnevatel aastatel. See on loomulikult läbirääkimiste koht, kui tehakse 2012. aasta eelarvet. Me kavatseme selle küsimuse tõstatada. See on loomulikult seotud sellega, milline hakkab olema päästjate n-ö konkreetne motivatsioon. Kui te mäletate, siis mõni aasta tagasi olid päästjate palgad ikka vägagi kesised. Nüüd võime öelda, et päästjate palgad ei ole enam nii hullul tasemel kui võib-olla neli-viis aastat tagasi, asi on paranenud. Aga on selge, et elukallidus liigub eest ära ja me peame sellest tulenevalt vaatama tervikuna kogu Päästeameti struktuuri ja organisatsiooni. See on ühemõtteliselt ressurssidega seotud, ma olen teiega täiesti nõus. Veel kord: miks ma vabatahtlikke rõhutan? Sellepärast, et Eestis on kohti, on paikkondi, kus on võimalik vabatahtlike abil väga palju probleeme ära hoida ja nendele ka reageerida. Ma arvan, et see on väga oluline täiendus elukutselistele. Ma kindlasti neid kahte ei vastanda. Ma olen igal pool rõhutanud, nii kohtumistel päästjatega kui ka avalikkusega suhtlemisel, et need täiendavad teineteist.

15:58 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Kajar Lember!

15:58 Kajar Lember
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma küsin ka päästekomandode kontekstis. Eestis on peale ühte eelmist päästekomandode sulgemist vähemalt paaris omavalitsuses tekkinud olukord, kus omavalitsus on võtnud komandohoone kõik kulud enda kanda, selleks et komandot kinni ei pandaks. Ühelt poolt on see seaduse järgi riigi ülesanne, aga teiselt poolt on see jäänud omavalitsuste kohustuseks. Milline on teie hinnang, kas seal on lahendust oodata? Lahendus ei ole see, et komando suletakse, vaid lahendus oleks see, kui riik tuleks uuesti appi.

15:59 Siseminister Ken-Marti Vaher
Tänan küsimuse eest! Mõne sellise juhtumiga olen kokku puutunud. Olen palunud neid juhtumeid analüüsida ja uurida ka seda võimalust, kas riik saaks õla alla panna. Nii et ma olen sellest probleemist teadlik ja me proovime teha, mis on võimalik.

15:59 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

15:59 Eldar Efendijev
Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Meil on julgeolekuvaldkonnas professionaalid, kes julgeolekut tagavad. Oluline on nende motivatsioon. Siin on konflikt, sest palgad on juba mitu aastat konserveeritud olnud ja on seda vist ka tulevikus. Seda ühelt poolt. Teiselt poolt vaadates võib ka niiviisi hinnata, et on varjatult mittetäistööaeg, kas või nädalate või kuude kaupa. Ka seda me teame. Siit minu küsimus: kuidas te hindate, kas praegune motivatsioon on rahuldav, et julgeolekut maksimaalselt arendada, või on siin ikkagi konflikt ja millegi suhtes on vaja ümber mõtelda?

15:59 Siseminister Ken-Marti Vaher
Tänan küsimuse eest! Ma arvan, et nii sisejulgeolek kui ka väga mitmed teised riigielu valdkonnad ei ole kaugeltki mitte valmis. Me peame tegema päris suuri pingutusi, et olla veendunud, et me kasutame tõesti igat krooni läbipaistvalt ja mõjusalt. Minu valitsemisalas töötab 10 500 inimest, kes täidavad väga erinevaid funktsioone. 2010. aastal pandi kokku, nagu te teate, politsei-, piirivalve- ning kodakondsus- ja migratsioonivaldkond. Ma arvan, et see oli õige otsus, aga me ei saa mingil juhul öelda, et see amet on valmis. Politsei- ja Piirivalveameti juht ise ütles eelmisel nädalal, et ta näeb vajadust teha olulisi muudatusi juhtimissüsteemides, seoses kokkuhoiuga, teatud ressursside ümberpaigutamisega jne. See kõik tegelikult seondub teie küsimusega, sellega, et meil oleksid ikkagi olemas võimalikult kompetentsed inimesed, kes teevad piisaval tasemel ja mõistliku ajamahuga tööd. Mitte niimoodi, nagu te viitasite, et kuskil on funktsioonide alatäitumine, inimesed on üle koormatud, ja kuskil on jälle vastupidi, mingid ametikohad on n-ö rippumas, lihtsalt pole pikka aega koosseisulisi kohti täidetud. Üldine lähenemine on ju selles. See ongi erinevus erasektorist, kus on alati pankrotioht, võime nii öelda.

Väga materiaalselt öeldes toimib erasektor paljuski kasumi põhimõttel, st pankrotioht sunnib erasektorit pidevalt üle vaatama oma ressursse, funktsioone ja seda, kui palju ühe või teise funktsiooni peale kulutatakse ning kas see on üldse vajalik. Avalikul sektoril sellist otsest survet ei ole. Ainuke surve, mis on, tuleb siit saalist seadusandja poolt, Vabariigi Valitsuse poolt jne. Avaliku sektori tippjuhid peavad olema need, kes pidevalt sunnivad avalikku sektorit olema võimalikult mõjus ja efektiivne ning vaatama vajaduse korral üle ka need funktsioonid, mida meil on kohustus täita ja mille täitmisesse on meil võimalik kaasata teisi sektoreid, kus me saame teha koostööd jne.

15:59 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Neeme Suur!

15:59 Neeme Suur
Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Me oleme siin väga palju rääkinud vabatahtlike komandode toetamisest. Mina küsin ühe näite varal, kas seda tahet tegelikult ikka realiseeritakse. Konkreetne näide on Pürksi komando Läänemaal Noarootsi vallas. Aasta alguses seal kutseline komando suleti. Vallavanema ja päästekeskuse eestvõttel aktiviseeriti kohaliku päästekomando tegevus ja alustati läbirääkimisi Päästeametiga. Nüüd on pool aastat möödas, aga lepingut MTÜ-ga Noarootsi Tuletõrjeselts ei ole siiamaani sõlmitud. Kas tegelikult ei jää äkki toetus vabatahtlikele sõnadesse või on siin ikkagi ka reaalseid ressursse? Või napib Päästeametil lihtsalt ressursse? Miks ei ole Noarootsi Tuletõrjeseltsiga siiamaani lepingut sõlmitud?

15:59 Siseminister Ken-Marti Vaher
Aitäh küsimuse eest! Minu teada on Päästeameti juhtkond selle teemaga tegelnud. Nime Pürksi ei kuule ma täna mitte esimest korda, ma olen ka varem seda kuulnud. Seal on kohal käinud Päästeameti juht. Selline on minu informatsioon. On püütud kõik teha selleks, et vabatahtlik komando seal tekiks. Küsin ka täna, kui ma näen Päästeameti juhti, milline on seis Pürksil, kas asi on lahenenud ja millised on viimased arengud olnud. Teen seda kindlasti.

15:59 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Aadu Must!

15:59 Aadu Must
Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Juba Vana-Roomas leiti, et professionaal on tohutult palju rohkem väärt kui väljaõppimata inimene, isegi kui sel on hea tahe. Ka gladiaatoreid ei raisatud tapmiseks, vaid selleks võeti väljaõppimata orje. Mulle väga meeldis, kui te vastasite Karel Rüütli ja Neeme Suure küsimustele, et vabatahtlike kasutamine on tõhustamise, mitte asendamise meetod. Ometi, kui ma Tartus rääkisin sealsete päästjatega, siis mulle väideti, et mitmes piirkonnas, mida katavad põhiliselt vabatahtlikud päästjad, olevat suur õnnetuste risk ja päästevõimekus on vähenenud, kuna vabatahtlikud ei tohtivat eeskirja järgi isegi teatud põlengukolletesse siseneda jne. Kas see oli ülepingutatud hirm või ongi selline oht reaalne, et mõni piirkond jääb kvaliteetsete päästjateta?

15:59 Siseminister Ken-Marti Vaher
Tänan küsimuse eest! Vabatahtlikud päästjad said eelmisel aastal vastu võetud päästeseadusega pädevust juurde. Loodud on iseseisva pädevusega päästja institutsioon, mis tähendab, et kui siiamaani oli vabatahtlikul päästjal võimalus päästetöödel osaleda päästeametniku juuresolekul või päästeametnikuga koos, siis nüüd saab ta seda teha iseseisvalt. Need inimesed ei ole välja õpetamata, nad saavad koolitust 16 + 32 tundi. 16 tundi on esimese astme koolitus ja 32 tundi on teise astme koolitus, mis lisandus uue päästeseaduse vastuvõtmisega. Kui ma õiguskomisjoni juhtisin ja pidasin seda teemat enda jaoks väga oluliseks, siis me mitu korda diskuteerisime Päästeameti juhtkonnaga, kes väitis, et 16 + 32 tundi on piisav, et täita seaduses ettenähtud funktsioone. Jah, elupäästevõimekust ehk suitsusukeldumist sellise koolitusmahuga ei omanda, see on selge. Suitsusukeldumise omandamiseks on vaja 180–200-tunnist väljaõpet. Viimasel kohtumisel priitahtlike päästjatega oli nende selge sõnum, et nad tahavad ühel hetkel jõuda selleni, et tekiksid esimesed vabatahtlikud päästjad, kellel on suitsusukeldumise võimekus. See oleks täiesti uus kvaliteet Eestis, seda pole kunagi varem olnud. Ma

olin heas mõttes üllatunud, et nad on selleks valmis. Eks me peame analüüsima, milline on suutlikkus, kuidas me sellist koolitust saame korraldada ja millised on need vabatahtlikud, kes peavad loomulikult vastama teatud nõuetele jne. 200 tundi on väga suur koolitusmaht. See on selles mõttes täiesti uue lehekülje keeramine vabatahtlikus tegevuses päästealal Eestis, aga ma arvan, et see suund võiks olla õige. Selles osas, jah, on väga palju ära teha. Nagu ma ütlesin, organiseeritud tasemel hakkasid priitahtlikud päästjad ise 2010. aasta alguses oma huvide eest seisma ja moodustasid esimese organisatsiooni. Nüüd on teise astme koolituse läbinud päästjaid Eestis üle 500. Ma väga loodan, et neid tekib juurde.

17:00 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Rein Randver!

17:00 Rein Randver
Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister, tänan teid positiivsete sõnumite eest! Aga teatavasti on sisejulgeolek väga tähtis ka piiriäärsetes piirkondades. Kuidas te hindate praegu piirilähedast koostööd naabritega ehk Vene õiguskaitseorganitega, samuti Läti ja Soomega? Kas see on piisav, et sisejulgeolekuprobleemid piiri ääres oleksid lahendatud?

17:00 Siseminister Ken-Marti Vaher
Tänan väga! Meil on väga hea koostöö Soome kolleegidega ja see on kestnud juba aastaid. Käisin ise Soomes, kohtusin politseijuhiga ja ka siseministriga olen selle üürikese aja jooksul mitu korda juttu puhunud. See ei puuduta isegi niivõrd palju võib-olla sellist piirilähedast koostööd, vaid pigem koostööd üha enam rahvusvahelistuva kuritegevuse vastu võitlemisel. Näiteks oli eelmisel aastal palju juttu Leedu nn organiseeritud kuritegevuse gruppidest, kes ei pannud tegusid toime mitte ainult Eesti territooriumil, vaid ka Skandinaavias. Eesti ja Soome politsei on vahetanud väga palju informatsiooni narkokuritegevuse, inimkaubitsemise ja kõige muu kohta. See koostöö on väga hea. Läti politsei, ütlen niimoodi, ei seisa praeguse informatsiooni kohaselt võib-olla kõige tugevamatel jalgadel. Arusaadavalt on majanduskriis mõjutanud paljusid riike ja ka Läti ei ole jäänud sellest kaugeltki puutumata, vastupidi. Aga siiski on koostöö Läti ja Leedu kolleegidega politsei enda kinnitusel pidev, see peabki selline olema. Sest kui tegemist on sellega, et Leedu organiseeritud jõugud ei ole võrdlemisi aktiivsed – ma räägin praegu Europoli allikatele tuginedes – mitte Leedus, vaid just nimelt Leedust väljas, paljudes Euroopa paikades, kaasa arvatud Lätis ja Eestis, siis teistmoodi ei saa. Raskused idanaabriga on võib-olla kõigile teada. Seda koostööd annab alati paremaks muuta.

17:00 Esimees Ene Ergma
Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Avan läbirääkimised ja palun kõnetooli kolleeg Andres Anvelti!

17:00 Andres Anvelt
Proua juhataja! Head kolleegid, nii palju, kui meid siin on! Kõigepealt tänan enda nimel siseministrit üksikasjalike vastuste eest! Ma tean, et see valdkond, otseselt Siseministeeriumi valdkond on talle suhteliselt uus ja aega on vähe olnud. Siin kiireid tulemusi loota ei saakski. Kuigi julgen siit puldist mõningatele mõtetele vastu vaielda.
Esiteks ei arva ma, et olukord sisejulgeolekus ja eriti õnnetussurmade vallas on stabiilne. Stabiilne oleks see juhul, kui kõikumine jääks mõne protsendi juurde. Kui me räägime ikkagi suurest kasvust, eriti liiklusõnnetuste puhul sellel kevadel, siis ei saa kõike ka ilma kaela ajada. Sõna "stabiilne" on võib-olla isegi natukene poliitiliselt ebakorrektne.
Samas tõi siseminister välja väga olulise arvu. Ma küll ei tea, kuidas see arvutatud on, see üks miljon eurot. Igal juhul, arvutuskäik ei ole tähtis. Siin taga on inimelud. Kui me suudame siin leida rahalise väärtuse, siis näeme, et see summa, mida meie riik mitte ainult inimelude kaotamise tõttu, aga kõigi kahjude tõttu kannab, on tegelikult oluliselt suurem sellest rahavajadusest, mis kataks ära sisejulgeoleku tagasimineku. Ma rõhutan: tagasimineku. See on see, mida me ei taha lähiajal näha, ma arvan.
Üks asi, mida täna ei puudutanud siseminister ise ega ka küsijad mitte, on see, et politseis tehtud

siseuuringu järgi on politseinike sisemotivatsioon ja usaldus oma organisatsiooni vastu väga madal. Jah, ühtepidi me räägime alles hiljuti lõppenud või, ütleme niimoodi, alles hiljuti alanud politsei ja piirivalve ühendamise reformist, kuid ikkagi võib öelda, et poolteist aastat on juba vett merre voolanud, mis oleks pidanud kaasa tooma teatud stabiliseerumise. Seda ei ole. See mõjub kindlasti ka väljapoole, see mõjub inimeste turvatundele. Oluline on kas või see, kui tihti näeb inimene politseipatrulli, kui osavõtlik politseinik on. Või teine asi: kuidas käituvad kriminaaluurijad, kui motiveeritud on nad tegelema ka väiksemate asjadega. Sest ühtepidi me räägime, et statistika järgi varavastaste kuritegude arv väheneb, aga vähenevad ju ka sellised kuriteoliigid nagu narkokuriteod. Narkokuritegevuse avastamine näitab tegelikult politsei tööd. Need ei ole seda tüüpi kuriteod, kus kannatanu tuleb ja räägib oma murest, nendeni peab politsei ise jõudma. Isegi selle kuriteoliigi avastamise samaks jäämine näitab, et sisejulgeolekuvaldkonnas ei ole kõik nii hästi, kui peaks olema.
Ma arvan, et peab olema optimist, aga meil on praegu ka väga palju pessimismi, just inimeste motiveeritusega seoses. Väga palju on vaja ära teha. Ma kasutan juhust ja annan siseministrile ühe idee. Politsei puhul tasuks eeskuju võtta päästeametnike tegemistest. Näiteks selline pisike asi: päästjad, ükskõik, kas vabatahtlikud või kutselised, reageerivad teises regioonis toimuvale, kui selle teise regiooni päästjatel ei ole seal lähedal autosid. Regioonid on küllaltki suured, tihtipeale on lähem tulla teisest regioonist. Politsei seda teinud ei ole, iga prefektuur elab nagu väike vürstiriik, aga see on asi, mis sõltub organisatsiooni juhtimisest ja ma arvan, et just selles valdkonnas on väga palju ära teha.
Ma tahan loota, et me väärtustame neid inimesi, kes töötavad, me väärtustame inimelusid, mida need inimesed kaitsevad ja me liigume edasi õnnetussurmade vähenemise suunas, kuna me oleme Euroopas, siin Põhja-Euroopas või Ida-Euroopas, kuidas soovite, selle arvu poolest esirinnas. Aitäh teile!

17:00 Esimees Ene Ergma
Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Palun, härra siseminister!

17:00 Siseminister Ken-Marti Vaher
Tänan väga, Andres, nende tähelepanujuhtimiste eest! Ma olen sinuga täiesti nõus: organiseeritud kuritegevuse statistilised näitajad on tõlgendustele vägagi avatud paik. Mina ütleksin pigem sedapidi, et kui me üldiselt väga mitme elemendi kaudu tajume, et näiteks narkokuritegevus või korruptsioon on probleem, siis on selge, et me ei saa seda kuritegevusliiki hinnata kaugeltki mitte arvuliselt ehk statistilise numbri järgi, sest üks massiivne narkojuhtum on ainult üks statistiline element ehk üks kriminaalasi. Samamoodi on üks väga raske korruptsioonijuhtum üks statistiline näitaja. Jumala õige, alati peab olema ettevaatlik statistika tõlgendamisega ja ka selle otsustamisega, kas klaas on pooltühi või pooltäis. Ma arvan, et sisejulgeoleku valdkonnas on väga vähe selliseid kohti, kus me ei saa olla poliitikaülesed ehk eri fraktsioonide, eri parteide ülesed. Meil on väga palju ühiseid arusaamu ja loomulikult ka ühine eesmärk – suurendada üldist turvalisust.
Aga ma tahan siiski ära märkida selle sinu viite liiklussurmadele. Ma tahan seda korrigeerida. Ma ütlesin oma algses hinnangus, et olukord on stabiilne, tehes seda loomulikult ettevaatlikult, lähtudes üldisest statistikast ja proovides objektiivselt vaadata olukorda seoses liiklussurmadega. Eelmine, 2010. aasta, kui liikluses hukkus 78 inimest, oli vabanenud Eesti ajaloos, aga ka ajas veel kaugemale tagasi minnes, fenomenaalne. Väidetavalt viimane aasta, kui see arv oli sedavõrd väike, oli 1940. Kukkumine viimaste aastate jooksul on statistikas olnud väga suur. Me olime kolme-nelja aasta eest 140–150 hukkunu juures ja oleme väga kiirelt jõudnud 78 hukkununi. Üldine Euroopa tava on, et kõikide õnnetussurmade puhul vaadatakse peamiselt viimase kolme aasta keskmist ehk suundumus tuleb kõige paremini välja viimase kolme aasta keskmisest. Kui me võrdleme kahte väga lühikest ja teatud määral meelevaldset perioodi omavahel – näiteks Marika juhtis oma küsimuses tähelepanu, et eelmise aasta juunis oli kümme uppunut, aga selle aasta juunis on neid olnud rohkem –, siis, andke andeks, selles on oma meelevaldsus. Loomulikult on võimalik seda nii ka näidata. Selle tõttu soovitavadki kõik eksperdid vaadata kolme aasta keskmist. Me võrdleme seda, milline on suundumus. Suundumus on sümpaatselt allapoole. Viimase kolme aasta keskmine on sada hukkunut. Ma olen koos teiega vägagi rahul, kui see sellel aastal jääb alla saja, sest sellist fenomenaalset aastat, nagu oli 2010. aasta, on raske praegusi rahalisi ressursse arvestades ette näha. Tõenäoliselt sattusid eelmisel aastal kokku väga mitu asjaolu. Siin mängisid kindlasti oma rolli järelevalve, teavitus, kiiruskaamerate aktiivsem käivitamine, ilmastik, majandussurutis, mis tähendas, et inimesed istusid autorooli harvemini jne. Oluline oli kõikide nende komponentide koosmõju.

Lõppjäreldus, mida ma tahan rõhutada, on see, et me peaksime seda suundumust üldiselt jälgima ja tegema järeldusi. Vaadates uppumissurmi, vaadates tulekahjusid, näeme, et üldine suundumus on samuti allapoole. Isegi võrdlus eelmise aastaga, mille ma välja tõin, on selle aasta kasuks. Ma arvan, et üldiselt me võime praeguse seisundi hinnata stabiilseks, aga teha on veel väga palju. Tänan!

17:00 Esimees Ene Ergma
Aitäh, härra siseminister! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

---

2. 16:14 Arupärimine elektroonilise hääletamise põhiseaduspärasuse kohta (nr 22)

17:00 Esimees Ene Ergma
Palun järgmine arupärimine: Riigikogu liikmete Priit Toobali, Vladimir Velmani, Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Mailis Repsi, Aadu Musta, Lauri Laasi, Marika Tuusi, Valeri Korbi, Enn Eesmaa ja Tarmo Tamme 19. mail esitatud arupärimine elektroonilise hääletamise põhiseaduspärasuse kohta. Palun nüüd kõnepulti kolleeg Priit Toobali!

17:00 Priit Toobal
Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud õiguskantsler! Head kolleegid! Märtsikuistele Riigikogu valimistele eelnes ja järgnes väga elav avalik debatt e-valimiste teemal. Debatis esitati mitmesuguseid arvamusi ning leidus inimesi, kes julgesid avalikult hoiatada võimalike e-valimistega kaasnevate ohtude eest. Paavo Pihelgas, Tartu Ülikooli tudeng ning hobi korras programmeerija, tõestas telesaates "Pealtnägija", et e-hääletussüsteemi on tänu seal leiduvale turvaaugule suhteliselt lihtne petta. Endine IBM-i turvalisusekspert Barbra Symonds on rõhutanud, et tema meelest pole turvalisus IT-valdkonnas veel piisavalt kõrgel tasemel, et internetihääletust kasutada ja lasta selle kaudu rahval riike juhtida. Rahvusvaheliselt tunnustatud organisatsioon OSCE jälgis oma missiooni käigus märtsikuiseid Riigikogu valimisi Eestis. Erilist tähelepanu pöörati just e-valimiste korraldusele. Vaatlejad tuvastasid mitmeid puudusi. Olulisematena võib välja tuua järgmist: Eesti puudulik seadustik, mis ei luba e-valimiste tulemusi tühistada, kui selleks peaks vajadus tekkima; valijal puudub võimalus saada teada, kas tema hääl ikka jõudis valimiskomisjonini; valimiskomisjonis puudub hääletusprotseduuri jälgiv IT-ekspert ning tagavaraplaan juhuks, kui hääletussüsteem peaks seiskuma. Kogu vaatlus on kokku võetud tõdemusega, et e-hääletuse süsteem peab muutuma läbipaistvamaks, parandada tuleb seadustikku ning teha veel palju tööd, et ilma IT-teadmisteta valija süsteemi läbinisti mõistaks. Just nendel põhjustel esitasid 11 Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni liiget õiguskantsler Indrek Tederile palve analüüsida e-valimiste vastavust põhiseaduse §-le 60. Eelkõige puudutavad meie arupärimise kuus küsimust e-valimiste ning hääletussedeliga hääletuse läbiviimise põhimõttelisi erinevusi. Palume õiguskantsleril meie küsimustele vastata. Aitäh!

17:00 Esimees Ene Ergma
Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun nüüd kõnepulti õiguskantsler Indrek Tederi!

17:00 Õiguskantsler Indrek Teder
Austatud juhataja! Lugupeetud parlamendiliikmed! Vastused on järgmised. Vähemalt minu esialgsel hinnangul on kõik tõstatatud küsimused põhiseaduspäraselt lahendatavad ning Riigikogu on põhiseaduskomisjoni eestvedamisel juba asunud lahendusi otsima. Usun, et mitmele arupärimise ajendanud probleemile leitakse parem lahendus just Riigikogus toimuva debati kaudu. Et esitatud küsimustele on võimalik vastus leida olemasoleva Riigikohtu praktika pinnalt, siis viitan ka Riigikohtu asjakohastele seisukohtadele, mis moodustavad valimisregulatsiooni kujundamisel põhimõttelise raamistiku. Eesti Vabariigi presidendi taotluse alusel alustatud põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse tulemusel võttis Riigikohus 2005. aastal järgmise seisukoha. Nimelt: valimiste ühetaolisuse põhimõte kujutab endast põhiseaduse §-s 12 sisalduva üldise võrdsuspõhiõiguse erijuhtumit ning aktiivse valimisõiguse kontekstis tähendab see, et kõikidel valimisõiguslikel isikutel peab olema võrdne arv hääli ning et kõigil häältel peab olema võrdne kaal esinduskogu kohtade jaotamise üle otsustamisel. Võrdse kohtlemise printsiip esinduskogude valimise kontekstis ei tähenda aga, et kõikidele valimisõiguslikele

isikutele peavad olema tagatud absoluutselt võrdsed võimalused valimistoimingu üheviisiliseks teostamiseks. Seaduses ettenähtud erinevate hääletamisviiside – need on eelhääletamine, hääletamine väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda, hääletamine kinnipidamiskohas, hääletamine kodus, hääletamine välisriigis – kasutajad on sisuliselt erinevas olukorras. Inimeste täieliku faktilise võrdsuse tagamine valimisõiguse teostamisel ei ole põhimõtteliselt võimalik ega ka põhiseaduslikult nõutav. E-hääletuse kasutuselevõtt lähtub esiteks eesmärgist suurendada valimisaktiivsust ehk rahva demokraatlikku osalust ühiselu otsuste tegemisel ning teiseks eesmärgist kaasajastada valimispraktikat uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutusele võtmise abil. Suurema valimisaktiivsuse taotlemine lähtub valimiste üldisuse põhimõttest, mille järgi peab kõigile hääleõiguslikele isikutele olema tagatud võimalus valimistest osa võtta. Meetmed, mida riik tarvitusele võtab, et tagada võimalikult suurele osale valijaskonnast võimalus valimistest osa võtta, on õigustatud ja soovitavad. Valimiste vabaduse ja hääletamise salajasuse põhimõtete kohaselt peab riik looma vajalikud eeldused vaba hääletamise läbiviimiseks ning kaitsma valijat mõjutuste eest, mis takistavad tal oma häält soovitud viisil anda või siis hääle andmata jätta. E-hääle muutmise võimalus annab olulise lisagarantii valimiste vabaduse ja hääletamise salajasuse põhimõtte järgimisele e-hääletamisel. Sealhulgas väheneb motivatsioon valija ebaseaduslikuks mõjutamiseks. Kokkuvõttes asus Riigikohus seisukohale, et e-hääle muutmise võimalust andes on seadusandja erinevaid printsiipe ja nende taga seisvaid väärtusi kaaludes leidnud kohase tasakaalu kõigi põhiseadusest tulenevate valimispõhimõtete vahel. Sellega peaks olema ühtlasi vastatud Riigikogu liikmete neljandale küsimusele, mis puudutab e-hääletamise konteksti kontrollimist, ning viiendale küsimusele e-hääletamisel ümberhääletamise põhiseaduspärasuse kohta.
Käesoleva aasta märtsi lahendis nendib Riigikohus, et kui valija saab pärast hääle andmist viiruse või pahavara tõttu teate selle kohta, et tema hääl on valimiskomisjonile tema valitud kandidaadi kasuks edukalt edastatud, kuid tegelikult see hääl ei jõua Vabariigi Valimiskomisjonini ning Vabariigi Valimiskomisjon sellist blokeeringut ka ei registreeri, siis on tegemist põhiseaduses tagatud subjektiivse valimisõiguse rikkumisega. Sellisel juhul puudub valijal õiguslikult tagatud võimalus anda oma hääl kandidaadi kasuks enda valitud viisil. Lisan siinkohal, et rikkumine tuleneb sel juhul just asjaolust, et valija ei saa blokeeringust teadlikuks. See tähendab, et valija ei saa ka oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda.
Teises käesoleva aasta märtsi lahendis rõhutab Riigikohus, et e-hääletamist korraldades on riigil küll ülesanne tagada valimistel kasutatava tarkvara ühildumine enim kasutatava riistvaraga, samuti operatsioonisüsteemide, ekraani resolutsioonide või kirjagarnituuridega, kuid sellise ühildumise saavutamine võib siiski olla üksikjuhul raskendatud. Probleemide ilmnedes on valijal võimalik pöörduda e-hääletamise tehnilise toe poole ning kui probleemi ei ole võimalik kõrvaldada, on valijal võimalik hääletada hääletamissedelil. See peaks üldjoontes vastama Riigikogu liikmete kolmandale küsimusele, mis puudutab e-hääletamise tehnilist poolt, ning kuuendale küsimusele praeguste tehniliste lahenduste juures e-hääletuse usaldusväärsuse ja kontrollitavuse kohta. Siinkohal lõpetan Riigikohtu seisukohtade taasesitamise. Jääb üle vaid lisada, et pean kõiki neid Riigikohtu seisukohti täiesti põhjendatuks.
Riigikogu liikmete esimeses küsimuses palutakse minu seisukohta, kas eelhääletamise toimumise aeg on kooskõlas põhiseaduse §-ga 60, mille kohaselt Riigikogu korralised valimised toimuvad märtsikuu esimesel pühapäeval. Teine küsimus puudutas valimisagitatsiooni tegemist e-hääletamise ajal. Esmalt juhin tähelepanu, et e-hääletamine ei ole ainus hääletamisvõimalus, mis eelneb ajaliselt märtsikuu esimesele pühapäevale ning mille ajal toimub valimisagitatsioon. Sama olukord on eelhääletamisel valimisjaoskonnas, sealhulgas hääletamisel väljaspool elukohajärgset valimisjaoskonda, hääletamisel kinnipidamiskohas ja rahvusvahelistes või välisriigi vetes asuval Eesti riigilippu kandval laeval, samuti välisriigis hääletamisel. Olen seisukohal, et põhiseaduse § 60 ei saa tõlgendada selliselt, et see välistab eelhääletamise igasugusel kujul, arvestades teiselt poolt samuti põhiseadusest lähtuvalt vajadust tagada valimiste üldisus ning selle kaudu Riigikogu võimalikult suur legitiimsus. Meenutan Riigikohtu lahendit, mille kohaselt meetmed, mis riik tarvitusele võtab, et tagada võimalikult suurele osale valijaskonnast võimalus valimistest osa võtta, on õigustatavad ja soovitavad.
Mis puutub valimisagitatsiooni lubatavusse e-hääletamise ajal erinevalt valimispäevast märtsikuu esimesel pühapäeval, siis meenutan taas Riigikohtu lahendit, et inimeste täieliku faktilise võrdsuse tagamine valimisõiguse teostamisel ei ole põhimõtteliselt võimalik ega ka põhiseaduslikult nõutav. Samas juhin tähelepanu, et valimisagitatsiooni keelamine alates esimesest võimalusest eelvalimistel oma hääletusotsustus teha võiks välisriigi hääletajat silmas pidades tähendada valimisagitatsiooni keeldu isegi varem kui 20 päeva enne valimispäeva ning see riivaks nii aktiivselt kui passiivselt

valimisõigust informatsiooni andmise ja saamise õiguse osas ilmselt ebaproportsionaalselt. Ka Euroopa Inimõiguste Kohus on korduvalt väljendanud seisukohta, et just enne valimisi on inimeste meeled suunatud poliitilistele protsessidele ja valimistele, mistõttu sel ajal poliitilise sõnavabaduse võimalikult lai lubamine on eriti oluline.
Kokkuvõttes märgin, et olemuselt ei ole e-hääletamine erinev hääletamiskabiinis hääletamisest. Valijal on lihtsalt võimalus valida, millist tehnilist lahendust oma tahte väljendamiseks kasutada. Tehnilise lahenduse probleemid, mis vajavad lahendamist, ei tähenda veel automaatselt, et e-hääletamise idee ei ole üldse põhiseaduspäraselt teostatav. Tänan tähelepanu eest!

17:00 Esimees Ene Ergma
Suur tänu, härra õiguskantsler! Teile on küsimusi. Palun kõigepealt kolleeg Aadu Must!

17:00 Aadu Must
Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas õiguskantsleri arvamuse kujundamisel järgiti ka teiste riikide samalaadseid kogemusi? Näiteks mina oma mittekõrges professionaalsuses antud valdkonnas olen seisukohal või olen asjast niimoodi aru saanud, et Saksa riigis peeti otstarbekaks e-hääletamine lõpetada, kuna see ei taga täielikku valija tahte edastamist vaatamata sellele, et nende tehniline tase ja baas ei ole milleski nõrgem kui meie oma. Ega siin ei tekkinud mingit vastuolu?

17:00 Õiguskantsler Indrek Teder
Tänan! Küsimus on selles, et tõepoolest Eesti on asjaomases innovatsioonis eesmineja. Ka pole õige väita, et teised riigid pole huvitatud e-hääletamise juurutamisest. Tõepoolest, Eesti on praegu sellisel tasandil ainus omalaadne, aga kui me räägime üldse elektroonilise maailma usaldusväärsusest, siis tõmbaksin paralleeli pangandusega: me usaldame ju pankadele oma raha, mis seisab seal elektroonilisel kujul. Aga kuna jutt läks Euroopa kogemustele, siis ma peatun veidi eri riikide praktikal, millest on näha, et teisedki riigid tunnevad e-hääletamise vastu suurt huvi.
Näiteks Norra. Norra valitsus käivitas eelmisel aastal projekti "E-vote 2011", mille raames viiakse s.a septembris toimuvatel kohalikel valimistel kümnes kohalikus omavalitsuses läbi e-hääletamise katsetused. See hõlmab nii interneti teel antud häälte kui ka pabersedelitele märgitud häälte elektroonilist kokkulugemist ehk skaneerimist. Projekti eesmärk on luua turvaline e-hääletamise lahendus parlamendi, kohaliku omavalitsuse ja maakonna volikogude valimiseks.
Tšehhi Vabariigis on siseministeerium algatanud elektroonilise valimise pilootprojekti, mille siht on läbi viia e-hääletamise testimine aastal 2012. Samuti otsib USA kaitseministeerium aktiivselt lahendusi, mis võimaldaksid interneti teel hääletada välisriigis viibivatel USA sõjaväelastel ja tsiviilisikutest kodanikel. Hispaanias on üks esimesi interneti teel hääletamist rakendanud piirkondi Kataloonia. Viimase kümne aasta jooksul on seal e-hääletamist katsetatud nii kohaliku parlamendi, kohalike omavalitsuste tasandil kui ka ülikoolides ning töö selles vallas käib edasi. Samuti katsetatakse e-hääletust Šveitsis. Belgia on avaldanud huvi korraldada interneti teel hääletamine välisbelglastele, riigi esindajad on ka Eesti valimiskomisjoniga kohtunud. Veel on huvi üles näidanud Slovakkia. Austria kasutas interneti teel hääletamist tudengiühingute liidrite valimistel 2009. aastal, mis kujutas endast tähtsat pilootprojekti riiklikule tasemele liikumisel. Venemaa pilootprojekt interneti teel hääletamisel viidi läbi natukene teistmoodi, CD-plaati kasutades. See oli aastatel 2008-2009. Lätis on e-hääletamine kirjutatud koalitsioonileppesse. Seega neid riike on, kes tahaksid liikuda e-hääletamise poole, samas peab arvestama, et Euroopa riikides hoitakse väga tugevalt traditsioonidest kinni ja sellel on oma mõju. Aga ma rõhutan, et Eesti ei tohiks oma innovaatilist positsiooni käest lasta.

17:00 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Marika Tuus!

17:00 Marika Tuus
Aitäh! Austatud õiguskantsler! Te mainisite, et täielik võrdsus valimistel pole võimalik, kuid võimalik oleks teha nii, et e-valijatel poleks ümberhääletamise võimalust. On selge, et kord juba hääletanud

inimene muudab oma otsust ikkagi mingi mõjutamise tulemusena. Kuid mind ei rahuldanud vastus sellele eelmisele küsimusele. Öelge, palun, kas vana õiguskultuuriga riigid, nagu seda on Saksamaa, Inglismaa, Prantsusmaa ja paljud teised, on teie meelest primitiivsed, et nad ainult paberi peal valivad?

17:00 Õiguskantsler Indrek Teder
Ma ei ole väitnud, et nad on primitiivsed. Ma väitsin seda, et teatud valdkondades on Eesti innovaatilisem ja me liigume kiiremini. Peale selle peame arvestama, et kuigi Euroopas kehtivad põhiõiguste ja vabaduste osas ühised väärtushinnangud, on igal riigil oma põhiseadus. Meie Riigikohus on e-hääletamist korduvalt kontrollinud ja leidnud, et põhimõtteliselt see on põhiseaduspärane. Samas on loomulik, et igas valdkonnas on probleeme ja valdkonda saab edasi arendada. Kui vaadata tähelepanelikumalt ükskõik milliseid valimisi n-ö vanas Euroopas, kui sellist terminit üldse võib kasutada, siis sealgi leidub alati probleeme. Ja need probleemid ilmnevad tavaliselt siis, kui hääled jagunevad mingite poliitiliste jõudude vahel suhteliselt tasavägiselt. Siis äkki avastatakse, et süsteemis on väga palju vigu.
Üks küsimus oli valimisotsuse muutmise kohta. Ma leian, et just selline süsteem on optimaalne, kui inimene saab oma häält muuta. See tagab selle, et kui algselt ongi inimest mõjutatud, siis on alati kindlustunne, et ta saab oma otsust muuta. Nii ongi loogiline.

17:00 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Priit Toobal!

17:00 Priit Toobal
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea õiguskantsler! Te viitasite oma ühes vastuses e-panganduse le ja selle turvalisusele, aga me kõik oleme kuulnud, kuidas üle maailma on e-pankadesse sisse murtud ja raha on kontodelt kadunud. Sellisel juhul pank maksab kliendile kadunud raha tagasi. Nüüd võiks retooriliselt küsida: kes kompenseerib kaduma läinud hääled? Aga minu küsimus puudutab hoopis midagi muud. Kui e-hääletuse IT-lahendus toimib tõrgeteta ja võimalikud turvariskid on viidud miinimumini, siis koos kehtiva seadustikuga võibki see tagada ausad ja igati seaduslikud valimised. Ent kas te ei näe ohtu, et just suurte, maandamata infotehnoloogiliste turvariskide tõttu ei piisa praegusest seadustikust, et valimised oleksid põhiseadusega kooskõlas ehk oleksid ausad ja ka näiksid ausad?

17:00 Õiguskantsler Indrek Teder
Loomulikult saab õigusruumi täiendada ja nagu ma aru saan, on austatud seadusandja seda teed hakanud minemagi, et luua täiendavad kontrollmehhanismid, et e-hääletamine toimuks tõrgeteta. Küsimuse esimeses pooles toodi võrdlus, et kui pangast midagi kaotsi läheb, siis pank korvab kahju. Aga põhimõtteliselt on ju Riigikohus öelnud ka seda, et Riigikohtul on vastavalt seadusele õigus hääletustulemused riigis kehtetuks tunnistada. Seda aga saab teha üksnes juhul, kui Riigikohus jõuab järeldusele, et õigusrikkumine mõjutas või võis mõjutada hääletustulemust oluliselt. Ent selline maandamismehhanism, n-ö raha tagasisaamise võimalus on olemas. Riigikohtu kolleegium on möönnud, et võttes arvesse elektrooniliselt antud häälte osakaalu Riigikogu valimistel, võivad rikkumised elektroonilisel hääletamisel valimiste tulemusi oluliselt mõjutada. Selline teoreetiline võimalus on seega olemas ja juhul, kui see tuvastatakse, võib Riigikohus tunnistada valimised kehtetuks.

17:00 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

17:00 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Lugupeetud härra õiguskantsler! Kui ma hääletan valimisjaoskonnas, siis võin ma kindel olla, et minu bülletään on just selles kohas, kus see pärast arvele võetakse. Veel olen ma sada protsenti kindel, et ma andsin hääle kandidaadile, kellele ma soovisin selle anda, ja temale see lähebki, vähemalt väga suure tõenäosusega. Kui ma hääletan elektrooniliselt, siis mingit kindlust mul ei ole – ma ei tea, kas minu hääl jõuab kohale ja kas ta läheb just sellele inimesele, kelle poolt ma tahtsin hääletada. Samas

väidavad IT-spetsialistid, et on üsna kerge kindlustada vajalik tagasiside, nii et inimesel oleks täpselt teada, et tema hääl on laekunud ja antud sellele, kellele ta tahtis. Kas te näete sellise metoodika rakendamisel vastuolu kehtiva seadustikuga?

17:00 Õiguskantsler Indrek Teder
Tänan küsimuse eest! Kui küsimuse alguse juurde tulla, siis tegelikult alternatiiv annab soovitud kindluse. Kui valijal on suurem usaldus sedeliga hääletamise vastu, siis on see võimalus ju olemas. Probleem oleks tõepoolest võib-olla suurem, kui Eestis oleks ainult e-hääletamine. Aga kui laiemalt, filosoofilisemalt vaadata, siis on ju valimiste usaldusväärsuse küsimus ka heas mõttes inimeste usalduse küsimus – st kuidas seda süsteemi usaldatakse ja kuidas see süsteem on korraldatud. Õigemini mitte ainult korraldatud, vaid ka kontrollitav. Ega sedelil hääletades ei ole valimiskabiinis rikkumine ka välistatud. Tahan selle kõigega öelda seda, et ükski süsteem ei anna sajaprotsendilist garantiid, alati on võimalik mingisugune rikkumine. Ja nagu mina olen asja uurides ja kontrollides selgeks teinud: kui mingi rikkumine on olnud, siis ka e-hääletuse puhul tuleb see välja. Aga jah, selles osas, kuidas e-hääletust edasi arendada, luua dubleeriv kontrollsüsteem, on ju seadusandjal vabad käed.

17:00 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Inara Luigas!

17:00 Inara Luigas
Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Meie parlamendivalimisi ja e-hääletamist on jälginud kindlasti paljud Euroopa Liidu riigid ning kindlasti oma parlamendi liikmetele meie miinuste ja plusside kohta näiteid toonud. Ka OSCE organisatsioon on meie parlamendivalimisi analüüsinud ja esitanud asjaomase raporti. Selles raportis on käsitletud ka seadussätteid, mis käsitlevad e-hääletamist, sh on toodud välja, mis tingimustel internetihääletuse tulemused tühistatakse ning kuidas seda tehakse. OSCE arvates peaks Eesti riik neid sätteid täpsustama ja konkretiseerima. Kuidas teie sellisesse märkusesse suhtute?

17:00 Õiguskantsler Indrek Teder
Tänan! Ma olen seda OSCE raportit lugenud ja tahan rõhutada, et need märkused ei käi ju e-hääletuse süsteemi olemuse pihta. Ei ole välja toodud ühtegi asjaolu, mille alusel saaks kategooriliselt väita, et see on põhiseadusvastane. Küll aga saab, nagu ma juba öelnud olen, alati igat süsteemi edasi arendada, et see oleks rohkem kindel, et see oleks rohkem probleeme välistav. Seda ei ole ju keegi eitanud.

17:00 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Yana Toom!

17:01 Yana Toom
Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra õiguskantsler! Minu küsimus on selline. Vaadake, meil ei lähe keegi hääletuskabiini sõbra või tuttava saatel – see on välistatud. Nõnda kaitstakse mind valijana mõjutamise eest. Kui ma hääletan kodus, siis keegi ei tea, mis mu kõrval toimub. Ja isegi siis, kui on tegemist ainult paberil valimisega, on tugevat mõjutamist ette tulnud. Me kõik teame juhtumeid, kus meie poliitikud on jäänud vahele häälte ostmisega – seda on juhtunud iga kord, kui on valimised. Kas ma sain sellest loogikast õigesti aru, et elektroonses keskkonnas ümberhääletamise võimalus tähendab seda, et seadusandja loodab, et juhul kui mõjutaja on hääletaja kõrval ja vajutab tema eest hiireklahvi, siis ta pärast seda lahkub ja kui teda enam juures ei ole, siis inimene teeb lõpuks oma valiku? Mulle see loogika tundub veidike kummaline.

17:01 Õiguskantsler Indrek Teder
Minu seisukoht tuleneb Riigikohtu seisukohast, et see on täiendav võimalik garantii, et arvatav illegaalne mõjutamine võib osutuda asjatuks. Samas ma rõhutan, et teatud toimingud on inimesel sügavalt privaatsed ja on ju ülimalt loomulik ka see, et inimene hääletab ise, laskmata end kellestki mõjutada. Kui ta siiski kasutab kellegi teise abi või keegi teda mõjutab – alati on ühiskonnas igasuguseid mõjureid. Aga

lõppkokkuvõttes võib igaüks hääletada kõige tavalisemal viisil hääletussedelit kasutades, see peaks kõik ohud maandama.

17:01 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

17:01 Enn Eesmaa
Suur aitäh! Austatud õiguskantsler! Kindlasti nii mõneski riigis mõeldakse eri tasanditel, kas mitte hakata kasutama e-hääletust. Kas on teie kolleegidest teiste riikide õiguskantslerid või nende meeskonnad pöördunud otseselt teie poole, saamaks kommentaare, et kuna nad plaanivad selliseid asju, siis millised on meil probleemid? Ja juhul, kui nad on seda teinud, siis millised on olnud põhilised küsimused või nende probleemid?

17:01 Õiguskantsler Indrek Teder
Ametlikult keegi pöördunud ei ole, küll olen ma eri riikide ombudsmanidega seda arutanud. Lihtsalt on tulnud jutuks ja enamik on eraviisilises jutuajamises selgitanud, et neil võtab iga asi kõvasti aega. Aga ametlikult keegi pöördunud ei ole.

17:01 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

17:01 Eldar Efendijev
Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Siin on juttu olnud privaatsusest. Tõesti tekivad küsimused. Näiteks ühest arvutist hääletab mitu inimest ja enam-vähem päris ühel ajal ning terve hulk neist on üle 80 vanad, siis loomulikult tekib küsimus, kas nad tegid oma otsuse ise või keegi abistas neid. Ja muidugi ka, kui salajane on ikkagi minu hääletus, kui ma oma ID-kaardiga olen süsteemis sees ja nimeliselt on absoluutselt arusaadav, kuidas ja kelle poolt ma hääletasin. Vaat need küsimused on küllaltki tähtsad, kui edaspidi hakatakse arutama, kuidas seda kõike korraldada. Mida teie arvate?

17:01 Õiguskantsler Indrek Teder
Ma lähtun eeldusest, et igaüks tegutseb ja toimetab oma enesemääramisõiguse alusel ja et keegi teine kõrvalt ei saa tema asemel otsustama hakata. Küll aga võib loomulikult konsulteerida – see on iga inimese sisetunde asi, kuidas ta oma poliitilise valiku langetab. See on juba sisuliselt inimese privaatsuse küsimus. Aga selles mõttes on klassikaline sedelil hääletamine tõesti erinev. Samas pole siiski õige arvata, et kui inimene kasutab e-hääletust, siis tema hääl läheb kuhugi elektroonilisse musta kasti. Ma küll täpselt ei tea, mis seal juhtub, aga oletus, et kindlasti juhtub midagi halba, ei ole õige. On ju olemas vastavad kontrollsüsteemid, kuidas kõike elektrooniliselt kontrollida. Ja nii palju, kui mina aru saan e-maailmast, jääb seal igast tegevusest jälg järele. Kui keegi midagi teeb, siis on see kontrollitav. Ja juhul kui on toimunud oluline mõjutamine, siis on Riigikohtul võimalik valimised kehtetuks tunnistada.

17:01 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Rainer Vakra!

17:01 Rainer Vakra
Aitäh! Austatud õiguskantsler! Ütlen ausalt, et mina isiklikult e-valimisi toetan, kuigi olen nõus, et sellega võib-olla väikeseid probleeme nii IT-valdkonnas kui juriidikas on. Mulle aga jäi ikkagi see seisukoht arusaamatuks, mis puudutab ümbervalimist. Et kui esimene kord ehk mõjutatakse, siis kui ma teist korda e-hääletuse oma arvutis teen, siis nagu on lootust, et keegi mind enam ei mõjuta. Kas ma sain õigesti aru, et see seisukoht tuleneb Riigikohtu otsusest? Ja teiseks: mis teie isiklik arvamus on?

17:01 Õiguskantsler Indrek Teder
Minu isiklik arvamus, tänan küsimise eest, langeb põhimõtteliselt Riigikohtu seisukohtadega kokku. Selline hääle muutmise võimalus on minu meelest positiivne, sest kujutab endast lisagarantiid.

17:01 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Olga Sõtnik!

17:01 Olga Sõtnik
Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra õiguskantsler! Tulen tagasi teie vastuse juurde, mille te siin äsja andsite ühele mu kolleegile: et igast asjast jääb jälg. Samas me teame, et e-hääletuse tulemused hävitatakse väga kiiresti pärast seda, kui hääled on loetud – ma ei mäleta täpselt, aga oli vist seitse päeva pärast seda, kui valimistulemused on kinnitatud. Kas see on teie meelest piisav aeg? Võivad ju tulla mingisugused vaidlused või kohtulahendid ja tekkida vajadus tõestada, kus see tõde ja õigus on.

17:01 Õiguskantsler Indrek Teder
Tänan küsimuse eest! Põhimõtteliselt on praegu võimalus tulemused selle aja jooksul vaidlustada. Arvestama peab seda, et parlament ei saa ju jääda moodustamata. Kõigepealt vaidlused vaieldakse ära ja peale seda moodustatakse parlament. See periood ei tohiks olla väga pikk. Kui kaua tulemusi elektrooniliselt säilitatakse, seda ma praegu peast öelda ei oska. Kui pikk aeg oleks otstarbekas, see on juba teine küsimus. Aga nagu ma ka oma vastuses rõhutasin, praeguse süsteemi korral nõustun ma täielikult Riigikohtuga, et see ei ole vastuolus põhiseadusega. Küll aga võib ette näha muid, täiendavaid regulatsioone.

17:01 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

17:01 Tarmo Tamm
Aitäh, proua juhataja! Hea õiguskantsler! Paberil hääletamise korral ei anta mulle võimalust hääletada terve suguvõsa poolt, kuigi nad usaldaksid mind seda tegema. Aga kui elektrooniliselt hääletada ja kui nad usaldavad mulle oma ID-kaardid, siis sisuliselt ma võin terve suguvõsa eest ära hääletada. Kas te selles ei näe vastuolu?

17:01 Õiguskantsler Indrek Teder
On kaks erinevat tehnilist võimalust, kuidas selgub valija tahe. Nad on seotud selle asja olemusega. Elektroonilisel hääletamisel me lähtume eeldusest, et inimene kasutab ise oma hääletamisvõimalust. Eeldada, et terve suguvõsa kogub oma ID-kaardid kokku – alati võib väga erinevaid asju eeldada. Aga me lähtume sellest, et inimene realiseerib ise oma hääletusõiguse. Ja kui me sellest lähtume, siis jõuame igati positiivse tulemuseni. See teie toodud võimalus situatsiooni ei muuda.

17:01 Esimees Ene Ergma
Palun, kolleeg Valeri Korb!

17:01 Valeri Korb
Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra õiguskantsler! Te sõnasite vastates, et igas valdkonnas on omad probleemid. Seoses sellega tahaksin küsida teie kui õiguskantsleri arvamust, missugused siis on meie probleemid elektroonilisel hääletamisel. Või neid üldse ei ole?

17:01 Õiguskantsler Indrek Teder
Tänan küsimuse eest! Ma jääksin ikkagi ainult põhiseaduse tasandile. Kindlasti on seadusandjal võimalus süsteemi täiendada, alati on võimalik luua veel täiendavaid kontrollsüsteeme, et valijal oleks kindlustunne: asi on aus ja selge. Küll aga ma rõhutan veel kord, et kuna Riigikohus on ju ka selge sõnaga öelnud, et oma olemuselt e-hääletus ei ole põhiseadusega vastuolus, siis jään ka mina selle seisukoha juurde. Toetan seda sisuliselt igati. Ma pean Eesti innovatsiooni väga mõistlikuks. Ja isegi kui eeldada, et sellega on probleeme, ei ole need probleemid, mis tulenevad vastuolust põhiseadusega.

17:01 Esimees Ene Ergma
Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra õiguskantsler, vastuste andmiste eest! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, kaheksa minutit!

17:01 Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Ma kujutan ette sellist pilti, et keegi mingi kaubandusketi juhatusest – võtame kas või Selveri või Prisma – pakub välja sellise pealtnäha äärmiselt progressiivse, aga läbimõtlemata innovaatilise käigu: koristame müüjad saalist ära ja paneme lihtsalt paika kastid raha jaoks. Jälgime, et oleks ka peenikest raha, et inimene saaks raha tagasi võtta, kõik ülejäänu jääb samaks. Hakkame poes käima nii, et võtame ise kauba ja maksame nii, nagu ütles härra õiguskantsler, lähtudes sellest, et inimene realiseerib oma ostuõiguse ise. Ma lihtsalt vahetasin valimisõiguse ostuõiguse vastu. Mõnda asja on vaja võrrelda protsessina, eks ju?

Kaks aastat tagasi olin ma valimiskomisjoni liige ja jälgisin europarlamendi valimisi, et näha, kuidas asi tegelikult toimub, millised on probleemid. Väga pingsalt jälgisime seda, et mitte keegi ei jätaks kabiinis kuhugi mitte ühtegi märget – jumal hoidku, kui kabiinis oleva nimekirja peale üks punkt tekib, eks ole! Kõik nimekirjad oleks vaja välja vahetada ja protokollis märkida, et selline vahejuhtum leidis aset. Pingsalt tuli jälgida ka seda, et kuskil poleks mingit reklaami. Iga poole tunni järel pidi keegi komisjonist valimisruumist välja minema, sammuma mööda koridori väljapääsuni ja uurima, ega kuskile nurka pole ilmunud mingi kihutusmaterjal. Eriti rangelt jälgiti seda, et mitte keegi ei läheks valimiskabiini kahekesi või kolmekesi – see on välistatud, nii ei tohi. Mõnikord keelati sinna isegi lapsega minna – las laps ootab siin, sina mõtled seal üksinda, sest reeglid on sellised.

Kui meil kehtiksid need reeglid, mis kehtivad elektroonilisel valimisel Eestis, siis esiteks on lubatud suvalised märgid valimiskabiinis – tee, mis tahad. Teiseks on lubatud reklaam nii valimisruumis kui koridoris, üldse suvalises kohas, kus valija hakkab valima. Kolmandaks, võtke kabiinid ära! Pole üldse mitte mingit mõtet sellel kabiinil! Las inimesed tulevad pakikaupa ja hääletavad kooris, pole mingit probleemi.

Mul on selline tunne, et härra õiguskantsler räägib innovaatilisusest ja püüab meile tõestada, et see on väga progressiivne, et see on väga hea. Aga kuna ta juba pakkus välja rääkida filosoofiliselt, siis annan teada, et mina pole sugugi kindel, et kõik, mida me nimetame progressiivseks, on tegelikult hea. Meie eelkäijad koopainimesed pidid selleks, et naabriga arveid klaarida, temaga silm silma vastas seisma ja kõik sõltus isiklikust julgusest ja oskustest. Hiljem polnud neid omadusi enam vaja – milleks, kui sul on kuulipilduja olemas, aatomipommist rääkimata? Samas on kuulipilduja ja aatomipomm tõelise tehnilise progressi näited. Aga kõik, mida tehnika areng, innovaatiline progress kaasa toob, ei ole hea. Kõike seda ei maksa kasutada.

Üsna imelik, et mõned sellest aru ei saa. Näiteks ütleb härra õiguskantsler, et "jäävad jäljed". Ei jää mitte mingit jälge! Härra õiguskantsler, te lihtsalt – ma ütlen otse – ei jaga seda asja. Mul on väga palju sõpru, kes on kõrgema klassi programmeerijad, ja nemad käivad valimisjaoskonnas, nad ei hääletada elektrooniliselt. Nad saavad suurepäraselt aru, mis võib nende häälega juhtuda. See võib kaduda, võib teisele kandidaadile minna, võib paljuneda – sellega võib juhtuda ükspuha mis, ja jälgi ei jää. See ei ole võimalik, sest on piisavalt arenenud tehnoloogia.

Valijal on võimalus valida, milline lahendus talle sobib, väidab härra õiguskantsler. Aga miks üks peab olema rohkem eelistatud kui teine? Üks inimene peab vaeva nägema, et valimisjaoskonda minna ja täita kõik reeglid, et tulemus saaks tõenäosusega 99,9999% õige ja aus. Teine võib pakkuda oma häält müügile, nagu viimastel valimistel mitmel korral tuvastati – internetis müüdi oma hääli, ja kui ostja on piisavalt loll, siis on võimalik oma häält müüa mitu korda. Kõik need võimalused on olemas ja kontrollida ei saa mingil moel.

On muidugi seisukoht, et me peame toetama kõike, mis on uus, mis on innovaatiline. Ajad muutuvad, kunagi tuleb selgus ka selles küsimuses. Aga probleem on vahest selles, et see võib juhtuda liiga hilja, kui inimesed on juba unustanud, mis asi on ausad valimised. Küsige suvaliselt matemaatikaõpetajalt, kas tänapäeva lapsed, kes on väga progressiivsed, kes ei kasuta mitte ainult kalkulaatoreid, vaid neil on igaühel ka kompu olemas, oskavad ilma paberita-pliiatsita arvutada, lihtsalt liita, lahutada, rääkimata jagamisest ja korrutamisest!

Me peaksime valvel olema ja kõike, mis demokraatiat ohustab, algusest peale piirama. Vähemalt sellel määral, mida nõuab meilt elu ise, nõuab pragmaatilisus.

Vastuseks on ainult sõnad, sõnad ja sõnad. Me lähtume sellest, et inimene realiseerib oma valimisõiguse ise. Aga kui tal ei ole seda võimalust? Kui ta on sõltuv oma tööandjast? Neid võimalusi on

palju! Järjekordselt me pidasime debatti elektroonilise hääletamise teemal, järjekordselt on tulemus sama. Mis siin ikka parata. Paistab, et mida hiljem me saame targemaks, seda huvitavamaks läheb. Aitäh!

17:01 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Kas härra õiguskantsler soovib veel sõna? Ei soovi. Sellega on käesoleva arupärimise teema ammendatud. Suur aitäh vastajale ja aitäh ka küsijatele!

---

3. 16:58 Arupärimine Kliima- ja Energiaagentuuri otstarbekuse kohta (nr 7)

17:00 Aseesimees Laine Randjärv
Järgmine arupärimine on majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun arupärijate esindajana kõnetooli Inara Luigase!

17:00 Inara Luigas
Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! 2. mail andsime sisse arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile Kliima- ja Energiaagentuuri otstarbekuse kohta. Siinkohal on paslik teha lühikene ülevaade sellest, kuidas Kliima- ja Energiaagentuur sündis ning kuidas sellele 86 miljonit krooni eraldati. Nimelt, 2009. aastal, kui siinsamas Riigikogu saalis oli riigieelarve teine lugemine, tehti siin väikest meelehead teatud erakondade fraktsioonidele. 2009. aasta lisaeelarvega eraldati Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile 86 miljonit krooni. 2009. aastal pidi ka moodustatama agentuur, mille eesmärk oli saada iseseisvaks organisatsiooniks, kuid terve aasta jooksul ei suudetud seda raha kasutada ja 2009. aastal suunati see 2010. aasta eelarvesse. Hiljem sõlmis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium lepingu KredExiga, moodustati vastav osakond, mille kaasavara oligi 86 miljonit krooni. Oleme sellel teemal esitanud küsimusi rahandusminister Jürgen Ligile ning teinud arupärimisi ka riigikontrolör Mihkel Oviirile, kes on välja toonud, et raha kasutamine ei ole olnud eesmärgipärane ja et agentuuriga on seotud hulk muidki negatiivseid aspekte. Samas on agentuuri nõukoja esimees Marek Strandberg väitnud, et agentuur on käivitunud eeskujulikult, on täidetud mitu tingimust ja sh käivitatud mitu projekti, näiteks korterelamute renoveerimise toetusmeetmed ja elektriautode programm. Kuid samas me teame, et väga paljud meetmed ja ka tegevused dubleerivad KredExi omi.
Pärast uue Riigikogu koosseisu alustamist on aga ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium aru saanud, et vajab Kliima- ja Energiaagentuurist detailset ülevaadet. Ministeeriumil oleks otstarbekas omada kogu informatsiooni, mis on seotud agentuuri projektidega ja sellega, millised lepingud agentuur on sõlminud. Ilmselt saaks selle detailse ülevaate põhjal ka valitsus teha kaalutletud otsuseid edaspidise kohta. Meil on majandus- ja kommunikatsiooniministrile neli küsimust, ootame neile sisukaid vastuseid. Aitäh!

17:00 Aseesimees Laine Randjärv
Suur aitäh! Arupärimisele tuleb vastama majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Palun!

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts
Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vastan küsimustele.
Esimene küsimus: "Uues Riigikogu koosseisus on neli fraktsiooni. Mil määral on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi seisukoha muutus seotud Erakonna Eestimaa Rohelised väljajäämisega uuest Riigikogu koosseisust?" Vastus: mitte mingil määral.
Teine küsimus: "Millised on Teie meelest kõige olulisemad Kliima- ja Energiaagentuuri läbiviidud projektid? Miks ei saanud neid projekte läbi viia KredEx?" Kõigepealt nendin, et riigi energiasäästuga seostuva taastuvenergiapoliitika elluviimist toetava rakendusüksuse vajaduse küsimuses ei ole majandusministeeriumi seisukoht muutunud. Tuletan meelde, et põhimõtteliselt pani selletaolise agentuuri moodustamise valitsusele ette Riigikogus heaks kiidetud energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020. Selles arengukavas on ühe eesmärgina kirjas optimaalse organisatsioonilise korralduse väljatöötamine energiasektori arendamiseks ja heitmekaubandusega tegelemiseks. Selline teatud

rakendusagentuur on vajalik. Olen teile siin ka varem vastanud, et Kliima- ja Energiaagentuuri esimene prioriteet on olnud panustada rohkem hoonete energiatõhususse. Agentuur moodustati sihtasutuse KredEx osakonnana alates selle loomisest, mitte nii, nagu te väitsite, et seal kuskil vahepeal, ja jätkab tänaseni. Sihtasutuse KredEx juures töötavad spetsialistid on heal tasemel, nende tööst on olnud energiasäästupoliitika elluviimisel palju kasu. Mõned näited lihtsalt kinnituseks. Kõigepealt, Kliima- ja Energiaagentuuri spetsialistid töötasid välja skeemi, kuidas toetada korterelamute tervikliku renoveerimise projektide koostamist. Eesmärk on toetada jõulisemalt suuremat energiakokkuhoidu taotlevate rekonstrueerimisprojektide koostamist kompetentsete projekteerijate poolt. Teiseks, toetusskeem, mis on suunatud kohalikele omavalitsustele, kes on saanud rekonstrueerimistoetuse KOIT nimekirja raames algselt põhjalikuma renoveerimis- või ehitustöö läbiviimiseks, millega saavutatakse majades suurem energiasääst. Kolmandaks, arendustöö uute hoonete energiatõhususe miinimumnõuete väljatöötamiseks. Praeguseks on valminud töö teostajate ettepanekud võimalike uute energiatõhususe miinimumnõuete kohta, sh ka madalenergiamajade ja liginullenergiamajade mõistete kohta. Lisaks on mitu algatust, mis puudutavad transpordivaldkonda, näiteks nn elektrimobiilsusprogramm, pluss võimalikud toetused omavalitsuste või kolmanda sektori projektidele transpordi vallas.
Kolmas küsimus: "Ministrina peatasite Kliima- ja Energiaagentuuris kõikide uute kohustuste võtmise ja lepingute sõlmimise nõukojas ettevalmistatud projektide puhul. Kas ministeeriumil on ülevaade, kui suure summa on agentuur oma tegevusaja jooksul ära kulutanud?" Kliima- ja Energiaagentuuri tegevuse kontrollimiseks viidi läbi audit. Selle tulemusena selgus, et agentuurile eraldatud 86 miljonist kroonist ehk 5,56 miljonist eurost oli seisuga 31. märts 2011 kulutatud 814 500 eurot. Lepinguliselt on võetud kohustusi ligi 2 miljoni euro ulatuses, kuid raha on välja maksmata, kuna kõik need lepingud tuleb enne täita ja alles siis järgnevad väljamaksed. Seisuga 31. märts 2011 oli siis n-ö kohustustest vaba jääk 2,753 miljonit eurot. Lihtsalt taustaks võin öelda, et mitu projekti on pooleli.
Neljas küsimus: "Miks ei analüüsitud agentuuri otstarbekust enne agentuuri loomist ning tehakse seda alles nüüd tagantjärele?" Teie väide, et seda ei ole analüüsitud, on alusetu. Riigikogus heaks kiidetud energiamajanduse riiklikus arengukavas aastani 2020 on meetme 3.2 "Optimaalse organisatsioonilise korralduse väljatöötamine energiasektori arendamiseks ja heitmekaubandusega tegelemiseks" all kirjas ülesanded, mida ilma sellise rakendusagentuurita, nagu mitmes Euroopa riigis juba on, võimalik täita ei ole. Need ülesanded on arengukava järgi eri sektoritele suunatud teadlikkuse tõstmise programmid, toetusmeetmed, riigi energiapoliitika elluviimise detailsemad analüüsid, rahvusvaheline koostöö jne. Sisuliselt olid agentuuri ülesanded juba enne loomist teada ning need ei ole võrreldes 2009. aastaga suurt muutunud. Küll oli aga küsimus, milline võiks olla Kliima- ja Energiaagentuuri organisatsiooniline korraldus. Arvestades 2009. aasta lisaeelarve võimalusi ning ka vajadust algatada uusi initsiatiive, mis aitaksid majandust elavdada, saigi Kliima- ja Energiaagentuur pilootprojektina KredExi koosseisus moodustatud.
Usun, et praegu oli õige aeg teha vahekokkuvõte, sellepärast ka see tellitud audit. Oleme jõudnud järelduseni, et Kliima- ja Energiaagentuuri see tegevus, mis puudutab analüütilist tööd, seiretööd ja rahvusvahelist koostööd, võiks olla arengufondi ülesanne, konkreetsete projektide rahastamine sõltuvalt projekti olemusest aga kas KredExi, Keskkonnainvesteeringute Keskuse või muu valitsuse all oleva agentuuri ülesanne. Praegu toimuvad selles küsimuses läbirääkimised arengufondiga ning me loodame lähikuudel jõuda kokkuleppele, et osa Kliima- ja Energiaagentuuri funktsioone võtab üle arengufond, osa jääks KredExile.

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Teile on küsimusi. Palun, Lembit Kaljuvee!

18:02 Lembit Kaljuvee
Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kindlasti on Energia- ja Kliimaagentuur Eesti riigile vajalik. Mina pole selles kunagi kahelnud. Ainult et valitsus ei ole suutnud selle poolteise aasta jooksul seda agentuuri korralikult tööle panna. Tõesti, see on hea, et te nüüd revideerimise ette võtsite. Kas teil on olemas sisemine usk, et see energiaagentuur saab siiski niimoodi käima pandud, nagu ta käima peaks, et ta tegeleks asjadega, milleks ta mõeldud on ja millega tegelevad teiste riikide kliima- ja energiaagentuurid, mitte ei jagaks mingisugust suvalist poliitilist rahasummat? Kas te panete ta niimoodi tööle, et ta tegeleks strateegiaküsimustega, mitte raha jagamisega?

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts
Ma loodan, et küsimus on sellega lõppenud. See on uskumatu, härra Kaljuvee! Te kogu aeg esitate mulle arupärimisi, esitate arupärimisi riigikontrolörile, esitate arupärimisi rahandusministrile, püüdes saada kinnitust, et tegemist on mingisuguse tohutu poliitilise summaga, mida üks või teine – te viitate roheliste erakonnale – kuskil jagab. Te pole leidnud oma väitele mitte mingit kinnitust, aga te olete sellest väitest nii sisse võetud – eks seda aeg-ajalt ikka juhtu –, et te tegelikult ei kuulanud, mida ma siin, kui ma nüüd ei eksi, täna neljandat korda rääkisin. Ma teadlikult ei lugenud ette mitmesuguseid funktsioone, mitmesuguseid projekte ja algatusi, mis Kliima- ja Energiaagentuur on selle poolteise aastaga teha suutnud. Teie alustasite oma küsimust ikka viitega, et nad ei ole mitte midagi teinud. Ma vist peaksin uuesti paberid välja võtma – mul on siin tegelikult kaasas tohutud lisad selle kohta, mis on tehtud hoonete energiatõhususe kõrval muudeski valdkondades. Nende faktide vastu lihtsalt ei saa. Nüüd vastus sellele, kas agentuuri saaks paremini tööle panna. Vastus on selgelt jaatav. Aga täiesti ilmselgelt on teie katse kujutada Kliima- ja Energiaagentuuri asutamist kui mingisugust poliitilise võimu akti või mingit muud salapärast tehingut, mis toimus ilma teie teadmata või teie osaluseta, oma mõju avaldanud. See ei vasta tõele! Kordan veel kord üle: see ei vasta tõele ja tegelikult te olete eksiteel! Paraku on Kliima- ja Energiaagentuuri maine mõneti kahjustatud, mööngem seda. Ja kui kellegi maine on kahjustatud, siis on üsna keeruline ka Eesti-suguses väikses ühiskonnas suurema intensiivsusega töötada. Eriti kui sellise institutsiooni peamine relv on sõna – sõna, informatsioon, läbitöötatud järeldused, mis on suunatud nii Eesti otsustajatele, ettevõtjatele, poliitikutele, riigiametnikele kui ka lihtsalt elanikele. Te siin regulaarselt toodate arusaama, et Kliima- ja Energiaagentuur on nagu mingisugune al-Qaeda rakukene, ja loomulikult on agentuuril sel juhul ülimalt keeruline välja tulla rahvavalgustuslike seisukohtade ja uue informatsiooniga.

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

18:02 Eldar Efendijev
Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Aasta tagasi esitati teie kolleegile küsimus, mida ta arvab agentuuri tegevusest. Tema andis siis üsna värvika hinnangu – tema ei teadnud, mis elukas see on. Aga aasta on möödas ja praegu te ütlesite, et osa agentuuri tegevusest läheb arengufondi, teine osa KredExi kompetentsi. Võib-olla see ongi õige, mina ei hakka praegu vaidlema. Aga ütelge, mis jääb agentuurile? Võib-olla tõesti olnuks otstarbekas aasta-poolteist tagasi kohe tugevdada neid suundi silmas pidades arengufondi ja KredExit?

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts
Ma vist ei tee väga targalt, kui kommenteerin teie küsimuse preambulit. Te viitasite tõenäoliselt kolleeg rahandusministrile, kes on ennast viimasel ajal positsioneerinud sellises agressiivses antipopulismis. Sellest seisukohast võiks väita, et hea kolleeg Jürgen Ligi teeb täpselt seda, mida üks väga lihvitud populist teeb. Ta võtab avaliku arvamuse ja keerab sellele veel neli mutrit peale. Teie püüate Kliima- ja Energiaagentuuri jalgade ja kätega taguda, tõugata teda Eesti avalikkuse areenilt välja ning Jürgen Ligi oli siin teie hea liitlane. Asi ei ole aga selline ja ma usun, et ka Jürgen Ligi teab tegelikult, mis elukas agentuur on ja mis elukas ta võiks Eestis olla.
Nüüd funktsioonide jaotusest. Üks Kliima- ja Energiaagentuuri idee oli selles, et lisaks n-ö ajutrusti ülesandele võiks tal olla ressursse ka teatud pilootprojektide tegemiseks. Vaat sellepärast sai Kliima- ja Energiaagentuurile 2009. aasta lisaeelarvest antud rohkem raha kui tavapäraseks tegevuskuluks. See oli esialgne plaan. Kui te vaatate kliimaagentuuri algatusi, siis lisaks uurimis- ja analüüsitööle, raportite tegemisele peaks tal olema teatud summad pilootprojektideks. Praegu on üks arengufondiga peetavate läbirääkimiste küsimusi, mil määral peaks arengufondil olema võimalusi tegelda ka üksikute pilootprojektidega, et saada kogemusi ühes või teises valdkonnas, kus on vaja katsetada.
See, et rakenduslikud meetmed, kui me räägime energia- ja kliimaalastest meetmetest, jäävad valitsuse ja valitsuse alluvuses olevate institutsioonide kompetentsi, on alati olnud selge. KredEx on tegelnud kortermajade energiasäästuga kogu aeg, Keskkonnainvesteeringute Keskus on tegelnud meetmetega, mis on suunatud n-ö süsihappegaasi kokkuhoiule eri valdkondades. Osaliselt on need meetmed PRIA ja EAS-i hallata. Seega valitsuse alluvuses on mitu institutsiooni, kes ühel või teisel määral tegelevad

meetmetega, mille sihid kattuvad eeskujuliku energia- ja kliimapoliitika eesmärkidega.
Miks ma nõustusin 2009. aastal roheliste ettepanekuga ka pilootprojekte käivitada? See tundus mõistlik ja see tundub tegelikult ka praegu osaliselt mõistlik. Aga et päästa Kliima- ja Energiaagentuur teie pideva rünnaku alt, tundub arengufond õige valik olevat.
Võin ääremärkusena öelda, et ka 2009. aastal, kui see idee lauale käidi ja mulle kui majandusministrile tundus mõistlik olevat, et me saame ära teha asja, mis on energiamajanduse arengukavas juba ette nähtud, siis minu esialgne visioon oli, et see võiks olla arengufondi all. Aga selleks oli idee, ma ei taha öelda, et liiga toores, aga arengufond oli üksjagu skeptiline. Neil oli palju prioriteete. Nüüdseks on nad oma seisukohta revideerinud ja vägagi huvitatud sellelaadse tegevuse väljaarendamisest arengufondis.

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

18:02 Jaan Õunapuu
Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! See on poliitilise demagoogia tipp, kui te praegu süüdistate KEA saatuse määramises opositsiooni saadikuid. Teie praegust arupärimisele vastamist kuulates jäi mulje, et selle agentuuriga ei ole mitte mingisuguseid probleeme olnud. Ma tuletan meelde riigikontrolöri aruannet siinsamas saalis, kus ta tõi välja rea puudusi, kaasa arvatud puudused kaadripoliitikas. Majanduskomisjonis olen ma kaks korda soovinud seda auditit arutada. Kas vastab tõele, et majandusministeerium ei ole tahtnud seda meile esitada? Kas te oskate öelda, mis on seal sellist, mida ei tohiks rahvasaadikud lugeda?

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts
Ma ei oska seda kommenteerida ega ka vastata, kas selle auditi tulemused on sisemiseks või avalikuks kasutamiseks. Ma ei kujuta ette ühtegi paberit, mida ei võiks Riigikogu liige lugeda, on minu esmane vastus. Aga tahan kommenteerida käsitust, kas on probleeme või mitte. Kindlasti on probleeme! Me jõudsime siin härra Kaljuvee ja härra Efendijeviga peaaegu ühele meelele, et arenguruumi on alati. Küll tahaksin kommenteerida neid hinnanguid. Mäletan hästi, kui minu hea tuttav riigikontrolör siin saalis hästi valju häälega, nii et seinad värisesid, sellest agentuurist rääkis. Ma ei taha küll riigikontrolöri kritiseerida, aga pean ütlema, et see on sama hea, kui lastearst paneb äsja sündinud lapsele diagnoosi, et too ei tea Albert Einsteinist midagi ja Mozartit pole ka kuulnud. Mis diagnoos see on?! Liiga vara ei saa ju diagnoosi panna! Kliima- ja Energiaagentuur oli tegelikult mõeldud institutsiooniks, kes peab Eesti ühiskonnas vajalike muudatuste läbiviimist toetama, ja seda olukorras, kus energia ja kliima valdkonnas toimub maailmas nii palju. Üsna alusetu on võtta selliseid põhjapanevaid seisukohti, mida Keskerakonna rahvasaadikud nii edukalt võimendasid: et tegemist on mingisuguse poliitilise kokkuleppega, mida justkui ei ole võimalik päevavalgele tuua. See on täiesti vale! Nii ei ole õige väita!

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Inara Luigas!

18:02 Inara Luigas
Aitäh! Austatud ettekandja! Ma ikkagi vaidleksin teile vastu. Tegelikult ju oli poliitiline kokkulepe. See 86 miljonit tuli sõna otseses mõttes partsti sellele agentuurile, ja oligi kõik. Olnud samal ajal Riigikogu rahanduskomisjonis, ma nägin seda eelnõu ja mind hämmastas väga, et meile ei esitatud mitte ühtegi seletuskirja, mitte ühtegi analüüsi, mitte ühtegi põhjendust – mitte midagi. Lihtsalt 86 miljonit, ja oligi kõik! Nüüd me vaevame ennast pead murdes, kuidas see agentuur ikkagi tööle läheks, millised on tema ülesanded jne. Meeldetuletuseks nii palju, et rohelised tegid ju veel ühe taotluse. Nad nimelt soovisid, et aastal 2010 eraldataks neile peale selle 86 miljoni veel 100 miljonit. See eelnõu ei läinud läbi. Minu küsimus on selle kohta, et te olete mingi auditi teinud, aga me ei ole selle kokkuvõtet lugenud. Kas oskate selle auditi tulemusel öelda, mis saab sellest agentuurist aastal 2012?

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts
Olgu, ma ei kommenteeri teie ilusaid väiteid, kuigi need kõik vajaksid eraldi ülekäimist. Aastal 2012, ma arvan, jätkab selle agentuuri n-ö analüütilisem pool kindlasti arengufondi juures. Selleks ajaks on nad

sisse elanud ja tuult neile tiibadesse!
Mis puutub rakenduslikesse projektidesse, siis me praegu otsime ühte agentuuri selge algatuse jaoks, mis on leidnud väga positiivset vastuvõttu ja täiendavaid ressursse. See on tegelikult meie esimene tegevus. Mõtlen märkimisväärset ja väga atraktiivset toetust korteriühistutele selleks, et nad viimaks pudelikaelast välja saaksid ja hakkaksid majade energiatõhususse investeerima. See programm peab kindlasti jätkuma. Siis veel elektrimobiilsuse programm, mille puhul me oleme hakanud jõudma rakendusfaasi. Me ei tea, mis on selle tegelikud tulemused lähemas ja kaugemas tulevikus, aga me peame selle ellu viima. Veel arvan, et on olulisi küsimusi, mis puudutavad meie tööstuse energiatõhususe programme. Jätkuvad meetmed, mis on suunatud taastuvenergia laiemale ja seejuures ka efektiivsele kasutuselevõtule. Kui te jälgite maailmas toimuvat, siis te ehk panite tähele, mis toimus eelmisel nädalavahetusel. ÜRO ja Maailmapanga tellitud raport teatas, et kiiremas korras tuleb lõpetada biokütuste kasutamine transpordis. Tekib küsimus, mis nüüd saab. Mis on transpordis üldse edasiliikumine, kui me oleme võtnud endale väga laiad eesmärgid? Mitte ainult Eestis, vaid Euroopas tervikuna – kas transpordis vähendada või suurendada taastuvkütuste osakaalu? Jne, jne. Nii et ees seisab väga tähtis töö ja minu ettekujutuse järgi just nimelt arengufondis. Aga loomulikult on olulised ka rakenduslikud programmid, et kutsuda esile ühte või teist muutust Eesti ühiskonnas, kodumajapidamistes, ettevõtluses, riigiaparaadis.

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Tarmo Tamm, palun!

18:02 Tarmo Tamm
Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma ei tahaks minevikku vaadata, ma vaatan tulevikku. Kui suure summa taotlusega te lähete rahandusminister Jürgen Ligi juurde, et see järgmise aasta eelarvesse saada?

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts
Ma ei ole veel eelarveprojekti esitanud. Aga sisuline vastus on, et võib-olla aastaks 2012 mingeid lisasummasid ei ole eelarvesse vaja. Kõik sõltub sellest, millise visiooni käib välja arengufondi juhtkond. Pigem on küsimus arengufondi rahastamises. Kui me vaatame projekte, mis on KredExis ja KIK-is ühel või teisel moel selle valdkonnaga seotud, siis ennekõike puudutab KredExit too kortermajade energiatõhususe programm. Praegu me näeme vaeva sellega, et välja mõelda, kuidas suurendada korteriühistute huvi selle programmi vastu. Raha selleks on, aga nõudlust turul vähe. Kuidas seda suurendada? Läbirääkimistest arengufondiga sõltub, kas aastaks 2012 on mingi lisaraha vajalik või mitte. Kui on, siis need ei ole kindlasti mingid väga suured summad.

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

18:02 Rainer Vakra
Aitäh! Hea minister! Ma nõustun teiega selles osas ja vaevalt, et siin saalis üldse on kedagi, kes arvab, et Kliima- ja Energiaagentuur ei ole vajalik. Minul on au teiega seda teemat esimest korda arutada, kuigi teie, nagu te ütlesite, olete siin selles küsimuses juba neljandat korda. Teie sõnum oli, et teatud osa rahvasaadikuid üritab Kliima- ja Energiaagentuurist avalikkuse silmis teha nagu mingi al-Qaeda rakukese, ja see tekitas minus järgmise küsimuse. Vähemalt ühes on nendel rahvasaadikutel, kes agentuuri on eelmistel kordadel kritiseerinud, õigus. Kui me vaatame, kuidas lääneliku kultuuriga maades juhte valitakse, siis see eeldab tavaliselt konkurssi, vestlusi ja laiemat kajastatust, mismoodi üks riigiasutus oma juhi saab. Eriti kui on tegu nii olulise asutusega, nagu meil on Kliima- ja Energiaagentuur. Seekord määras selle juhi lihtsalt nõukogu oma otsusega. Kas siin võib tõepoolest tõmmata paralleele al-Qaeda rakukesega? Vaevalt seal juhte demokraatlikul moel valitakse või mis te arvate?

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts

Ma olen põhimõtteliselt nõus, kuidas tuleks valida juhte. Teoreetiliselt. Minu elukogemus aga näitab – teil on kindlasti seda tunduvalt rohkem kui mul –, et üha keerulisem on konkurssidega väga häid inimesi leida. Muide, see on vägagi huvitav Eesti paradoks. Kaldun küll teemast kõrvale, aga tõepoolest, leida konkursi abil väga häid inimesi väga vastutusrikastele kohtadele läheb üha keerulisemaks, seda ka avalikus sektoris. Võin terve rea näiteid tuua, et konkurss on sisuliselt ebaõnnestunud.
Aga nüüd vastus teie konkreetsele küsimusele, härra Vakra. Kuna te olete parlamendis esimest korda, siis te ei tea, kes kuulusid tollesse Kliima- ja Energiaagentuuri nõukotta, mille liikmed võtsid endale julguse määrata juht ametisse ilma konkursita. Lihtsalt et asi kiiresti käivitada. Sinna nõukotta kuulus lugupeetud härra Kaljuvee, Keskerakonna fraktsiooni esindaja, ja sinna kuulusid veel viis inimest Riigikogust, kes esindasid eelmise Riigikogu koosseisu kõiki fraktsioone. Nõukotta kuulusid olulisemate ministeeriumide esindajad, sh Rahandusministeeriumi esindaja – tolle ministeeriumi esindaja, mille minister ütles, et ta ei tea, mis elevant või asi see agentuur on –, Keskkonnaministeeriumi esindaja ja majandusministeeriumi esindaja. Ja see ei ole veel kõik, sinna kuulusid ka nelja tähtsaima ettevõtete erialaliidu esindajad. Tegu on ettevõtetega, kellel on kokkupuuted selle valdkonnaga – kütte- ja ventilatsiooniettevõtete ühingud jt. Nii et kokku sai võrdlemisi esinduslik kogu, 13–15 liiget. Seepärast paneb mind teie kriitika imestama. Härra Kaljuvee juba valmistub siia kõnetooli tulema, kuigi ta oleks võinud oma kõne saata otse stenogrammi. Härra Kaljuvee, miks te nõukojas seda tööd ära ei teinud, ei pannud neid õigesti tööle? Ka üks mees on lahinguväljal sõdur, oluline panus. Nii et osa kriitikat on teie enesekriitika, aga ka enesekriitika on jõud, mis võib viia edasi, mitte tagasi.

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Avame läbirääkimised. Palun, Lembit Kaljuvee!

18:02 Lembit Kaljuvee
Proua juhataja! Hea minister! Head kolleegid! Tuleb tõdeda, et kõik, mis lugupeetud minister Kliima- ja Energiaagentuuris tehtu ja nende otsuste kohta rääkis, on sulatõsi. Tuleb tunnistada, et tõesti see agentuur on teinud väga palju tööd hoonete soojustamise ja igasuguste eriprojektide vallas. Ning seda ei kinnita ma mitte esimest, vaid kolmandat korda, et selles osas on see agentuur teinud head tööd. Väga palju projekte on läbi töötatud ja miljonid on jagatud.
Aga sellest, mis see agentuur on tegemata jätnud, härra minister ei rääkinud. Vahest me ei küsinud selle kohta kõige paremini. Tegelikult on agentuur väga palju jätnud tegemata. Näiteks mida? On jätnud tegemata selle, et Eesti on ainus riik Euroopa Liidus, kellele ei ole kinnitatud CO_2 kvooti. Nii riigikontrolör kui ka kõik need rahvasaadikud, kes on siin aru pärinud agentuuri töö kohta, on ju rõhutanud, et agentuur ei pea tegelema mingisuguste kitsaste projektidega. Tõesti, need pilootprojektid on vajalikud ning nendega võib ka tegelda ja tubli, kui nad suudavad seda, aga eelkõige peab Energia- ja Kliimaagentuur tegelema strateegiliste küsimustega, strateegiliste otsustega, mitte kavandama pisikesi projekte. Sellest on kogu see meie vastasseis tulnud!
Mina pean Juhan Partsist ja paljudest tema tegemistest lugu. Mul pole mingit isiklikku viha ei ministeeriumi ega härra ministri ega energiamajanduse vastu. Meie soov on tõesti olnud, et see agentuur saaks õigetes rööbastes tööle pandud. On tore, et majandusministeerium on korraldanud agentuuri auditi. Seal on kindlasti leitud vigu ja tahetakse asja paremaks teha. Ehk on ka meie osa selles, et püütakse see organisatsioon õigetele alustele panna. Õigete aluste hulka kuulub ka see, kuidas valitakse juht. Mina seda Rebast sinna juhiks ei valinud. Ma olin nõukogu liige ja osalesin selles nõukogus kaks korda. Ma olen siin sellest rääkinud, et rohkem ma osaleda ei saanud, sest et minu jaoks ei olnud nõukogu tegutsemisviisid ja -meetodid õiged ning kui sa oled hüüdja hääl kõrbes või üks sõdur väljal, siis ei ole sul võimalik alati südametunnistuse järgi toimida. Me valisime selle tee, et me räägime probleemidest siin saalis, sest et sealt saalist minu hääl välja ei kostnud. Ma kaks korda üritasin, aga olin nii mannetu mees, et ei saanud seal korda majja. Mõtlesin, et ministri võim on palju suurem ja ma aitan tal selle saali kaudu õiget teed leida.
Mul on väga hea meel, et minister selle tee läbi raskuste ka leiab ja lõpuks tõesti hakkab energiaagentuur tegelema sellega, millega ta tegelema peab. Rõhutan veel kord: energiaagentuur peab

tegelema eelkõige energia- ja kliimapoliitika strateegiliste küsimustega. Seesama näide, mille ma tõin CO_2 kvoodi kohta, näitab, et ta ei ole nendega tegelnud. Võin niisuguseid näiteid tuua kümnete kaupa, aga see on selleks korraks kõik. Aitäh teile!

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Suur tänu! Rohkem läbirääkimissoove ei ole. Kas ettekandja soovib lõppsõna öelda? Ei soovi. Kolmas arupärimise teema on ammendatud.

---

4. 17:34 Arupärimine Eesti Posti universaalteenuste kulude kohta (nr 8)

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Läheme järgmise arupärimise juurde. Seegi on esitatud majandus- ja kommunikatsiooniministrile. Palun kõigepealt kõnetooli arupärijate esindajana Jaan Õunapuu!

18:02 Jaan Õunapuu
Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Austatud minister! 15 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liiget esitasid 4. mail majandus- ja kommunikatsiooniministrile arupärimise, mis on ajendatud Eesti Posti tegevusest. Teadaolevalt oli eelmisel aastal Eesti Posti käive 53,2 miljonit eurot ja kasum 7,2 miljonit eurot. Samas sai ettevõte universaalse postiteenuse osutamisega 0,8 miljonit eurot kahjumit, mis nii nõukogu esimehe Meelis Atoneni kui ka juhatuse liikme Aavo Kärmase sõnul pole normaalne. Ja ega see olegi normaalne. Kärmase sõnul ähvardab ettevõtet universaalteenuste osutamise tõttu tulevikus 4 miljoni eurone kahjum. Kui riik lähimate kuude jooksul ei paku välja lahendust, teeb nõukogu ettepaneku leping lõpetada. Nii ütles nõukogu esimees Atonen, lisades juurde, et vajaduse korral minnakse kohtusse. Mis puutub Eesti Posti kasumisse 2010. aastal, siis see teeniti vaid tänu kinnisvara müügile, nõukogu esimehe sõnutsi sai Eesti Post universaalteenustelt, postkontorite võrgu ülalpidamiselt ja kirjade saatmiselt vaid kahjumit. Nüüd ma tsiteerin härra Atoneni: "Meil on kohustus pidada igas vallas postkontorit ja ka margi hinda pole ammu tõstetud." Niisugune oli härra Atoneni ahastav olukorra kirjeldus. Viimastel aegadel oleme pidanud nägema, et Eesti Post on eriti maapiirkondades postkontoreid järjekindlalt sulgenud. On informatsioon, et see jätkub ka lähemas tulevikus. Sellepärast on meil härra Partsile kolm küsimust, millele soovime adekvaatseid, Eesti inimesi rahuldavaid vastuseid. Aitäh!

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts
Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud arupärijad ja teised Riigikogu liikmed!
Esimene küsimus: "Kas Eesti Post on esitanud postiseaduse § 41^1 lõige 1 alusel Konkurentsiametile taotluse universaalse postiteenuse osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamiseks?" Konkurentsiameti esitatud informatsioonist nähtub, et Eesti Post on esitanud postiseaduse § 41^1 lõike 1 alusel Konkurentsiametile 2010. aasta kohta taotluse universaalse postiteenuse osutamise kohustuse täitmisega seotud ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamiseks. Teine küsimus: "Miks riik ei doteeri vajalikus mahus Eesti Posti pakutavaid universaalteenuseid?" Selgituseks tuleb öelda, et riik ei doteeri AS-i Eesti Post tegevust, küll aga kompenseerib riik universaalse postiteenusega seotud ebamõistlikult koormavad kulud. Kahjuks ei ole Eesti Posti esitatud taotluses sisalduvate puuduste tõttu Konkurentsiametil olnud võimalik seda siiani rahuldada. Nimelt ei vasta taotluses kasutatud ebamõistlikult koormavate kulude arvutamise meetodid postiseaduse § 40 lõikes 5 kirjas olevale objektiivsuse ja põhjuslikkuse seose nõudele ning Konkurentsiameti välja töötatud universaalse postiteenuse osutaja kulude hindamise metoodikale. Samuti ei ole Eesti Post oma taotluses arvestanud majandusministri 6. märtsi 2009. aasta määrusest nr 20 "Universaalse postiteenuse osutaja tulu ja kulu arvestusele esitatavad nõuded" tulenevate nõuetega. Konkurentsiamet on menetluse käigus korduvalt juhtinud Eesti Posti tähelepanu sellele, et Eesti Post

peab oma taotluses arvestama nimetatud metoodika ja määruse nõuetega, kuna vastasel korral võib Konkurentsiamet jätta Eesti Posti taotluse rahuldamata. Kuna Konkurentsiametil on Eesti Posti 2010. aasta taotluse menetlus pooleli, ei saa veel öelda, kui suured olid Eesti Posti universaalse postiteenuse ebamõistlikult koormavad kulud 2010. aastal. Tegemist on majandusvaidlusega ettevõtja ja tururegulaatori vahel. Konkurentsiamet on kinnitanud, et nende soov on selles menetluses kiire ja õiglane lõpplahend saavutada. Samas ei saa Konkurentsiamet teha haldusotsust ilma, et oleks oma hinnangut andes kindel asjaomase metoodika ja määruse nõuete järgimises.
Kolmas küsimus: "Millised on valitsuse meetmed, et Eesti Posti nõukogu ei langetaks äärmuslikke otsuseid ja lõpetaks lepingu riigiga?" Postiseaduse § 6 lõike 1 alusel määratakse universaalse postiteenuse osutaja avaliku konkursiga, mille korraldab Konkurentsiamet. Konkursi tulemusel anti Eesti Postile 2009. aastal viieks aastaks tegevusluba universaalse postiteenuse osutamiseks. Tegevusluba kehtib seega aastani 2014. Sama paragrahvi lõike 2 alusel paneb Konkurentsiamet, kui avalik konkurss peaks ebaõnnestuma, universaalse postiteenuse osutamise kohustuse kuni viieks aastaks postiteenuse osutajale, kellel nimetatud konkursi korraldamise ajal oli universaalse postiteenuse osutamise tegevusluba. Postiseaduse § 6 lõikes 4 on kirjas, et universaalse postiteenuse osutaja määramisel arvestatakse vajadusega tagada universaalse postiteenuse osutamine lühikeses ja pikas perspektiivis kuluefektiivselt, konkurentsi kahjustamata ning taskukohase tasu eest.

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Suur tänu! Palun, Jaan Õunapuu!

18:02 Jaan Õunapuu
Aitäh! Lugupeetud minister! Hea, et te andsite teada, et selline taotlus on Konkurentsiametile esitatud ja vaidlus käib. Minu küsimus puudutab seda võimalikku lahkheli ministeeriumi ja Eesti Posti vahel. Kas see peab nii olema ja kas seda ei oleks saanud lahendada kuidagi teisiti, kuidagi ilma Konkurentsiameti sekkumiseta?

18:02 Majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts
Ministeeriumi ja Eesti Posti vahel ei ole mitte mingit lahkheli. Minu arvates on see muidu üsna tüüpiline, aga Eesti tingimustes esmakordne olukord, kus universaalse postiteenuse osutaja ja tururegulaator katsuvad vastastikku jõudu. Ka mina ei tea praegu, mis saab olema Konkurentsiameti kui regulaatori lõplik otsus, mil määral tuleb ebamõistlikke kulusid universaalse postiteenuse finantseerimiseks seadusega loodud fondist rahastada. See fond on küll tinglikult riigieelarve osa, aga tegelikult on see väga sihtotstarbeline. Fondi tulud moodustuvad vastavalt postiseadusele ja selles osas ei ole Eesti mingi eripärane riik – ka Euroopa Liidus kehtib põhimõte, et sinna fondi maksavad raha kõik turul tegutsevad postiettevõtted iga kirja pealt. Nendest summadest kompenseeritakse universaalse postiteenuse ebamõistlikud kulud.
Loomulikult käib vaidlus, mis on ebamõistlik kulu ja mis ei ole ebamõistlik kulu. Ettevõte tahab näidata maksimaalselt suuri ebamõistlikke kulusid, et saada sellest UPT kompenseerimise fondist võimalikult suurt makset. Konkurentsiameti ülesanne on olla siin erapooletu tururegulaator – ta ei tohi langetada mitte mingisuguseid otsuseid, mida võiks mingi üldkoosolek või ministeerium suunata, vaid peab kujundama puhtalt majandusliku otsuse, lähtudes oma hinnangukriteeriumidest. Eesti Postil kui turuosalisel on alati võimalik Konkurentsiameti otsusega mitte nõustuda. Eks lähitulevik näita, mis saab.

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Tänasele neljandale arupärimisele on vastatud.

---

5. 17:44 Arupärimine kaitsealade hoolduse kohta (nr 13)

18:02 Aseesimees Laine Randjärv
Palun nüüd kõnetooli Rainer Vakra, kes arupärijate esindajana esitab küsimuse keskkonnaminister Keit Pentusele!

18:02 Rainer Vakra

Hea juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Hea minister! Tõepoolest, 12. mai kuupäevaga on esitatud arupärimine, mis puudutab Keskkonnaministeeriumi kui maaomaniku käitumist riigimaade osas. Laias laastus võime selle maa liigitada mitmesse kategooriasse: esiteks, reformimata riigimaa; teiseks, riiklikud kaitsealad, olgu need siis maastikukaitsealad või pargid.

Nüüd aga kokkuvõttes selle arupärimise sisust ehk kaitsealade hooldusest. Oma eelmises ametis olles sai ligemale kuue aasta jooksul ikka ja jälle eri keskkonnaministritega seda teemat arutatud ja pean tunnistama, et ega Keskkonnaministeerium aktiivsust selle küsimuse lahendamisel kunagi üles ei näidanud. Kui me tänavu maikuus omavalitsusjuhtidega vestlesime, siis selgus, et tegu pole mitte ainuüksi Tallinna, vaid üle-eestilise probleemiga. Riik on ühelt poolt kaitsealade maa omanik, samas aga ei täida oma kohustusi, mis puudutavad just heakorda, prügi koristamist, aga ka näiteks ATV-de keelustamist ja lõkkepaikade likvideerimist. Viimased võivad kaitsealadele sõna otseses mõttes hävitavalt mõjuda. Nõmmel näiteks on kõik seitse parki kaitse alla võetud. Arupärimises on konkreetselt viidatud Pirita jõeoru kaitse-eeskirja täitmisele, mis jätab ilmselgelt soovida.

Tegelikult on arupärimise eesmärk leida üheskoos lahendusi, kuidas ikkagi need riigi omandis olevad alad korda saaksid. Korra aastas puhastamisest, olgu "Teeme ära!" kampaania raames või muude ühiskondlike talgute ajal, jääb ilmselgelt väheks. Seega oleks omavalitsustel ja riigil vaja seljad kokku panna. Aga seni tuleb tunnistada, et vähemalt Tallinna linnaga koostöös on riik olnud selgelt passiivne ja pigem asjasse isegi tõrjuvalt suhtunud.

Seetõttu on tõepoolest austatud ministrile seitse küsimust, mis, ma rõhutan veel kord, on seekord väga Tallinna taustaga ja lähtuvad just Nõmme ja Pirita elukeskkonnast. Samas on probleem kogu Eestis laialdane. Näiteks kui üks omavalitsus soovib ehitada reformimata riigimaale mänguväljakut, kiike, liivakasti või miks mitte basseini või midagi muud sellist, siis on alati riik kui omanik kohal ja ütleb, et see on tema maa, sinna midagi teha ei tohi. Kui aga keegi on sellisele maatükile valanud mitu koormatäit prügi, siis see kahjuks jääb omavalitsuse lahendada. Siit siis ka meie seitse küsimust. Aitäh!

18:02 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentuse!

18:02 Keskkonnaminister Keit Pentus

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad ja teised Riigikogu liikmed! Kõigepealt, arupärijate esindaja sissejuhatuses oli tõesti teema natukene laiemaks viidud, kui arupärimises esitatud küsimused eeldada lasksid. Lähtun oma vastustes siiski arupärimises esitatud küsimustest, mis olid eelkõige Tallinna taustaga ja nagu arupärijate esindaja ka ütles, puudutasid eelkõige Piritat.

Mis puutub sellisesse laiemasse koostöösse, siis arupärijate esindaja väitis oma sissejuhatuses, et riigi poolt vaadates on suur probleem, kui omavalitsus, kelle territooriumil üks või teine kaitseala on, tahab sinna rajada liivakasti või mänguväljaku. Kui selline olukord tõesti kuskil valitseb, siis ma hea meelega ootan konkreetseid näiteid. Minu andmed küll ütlevad, et kohtades, kus maareform on lõpule viidud ja looduskaitsetöid teostab RMK, on koostöö omavalitsustega pigem väga positiivne. Seda, et omavalitsused tahavad teha kaitsealal investeeringuid ja et riik on nad sealt nende investeeringute tegemiselt eemale peletanud, kuulen ma küll esimest korda. Kui see tõele vastab, siis hea meelega kuulan ära, kus konkreetselt selline olukord eksisteerib.

Aga nüüd konkreetselt arupärimise juurde. Esimene küsimus kõlas nii: "Miks on Kose suvemõisa (endine Vene sõjaväele kuulunud katlamaja) reostus tänaseni lõplikult likvideerimata ning millised on tagajärjed reostuse jõudmisel Pirita jõkke ja supelranda?" 2009. aastast – konkreetne kuupäev oli 13. veebruar 2009 – pärineb keskkonnaministri määrus nr 12 "Meetme "Jääkreostuse likvideerimine endistel sõjaväe- ja tööstusaladel" tingimused", mille alusel koostas Keskkonnaministeeriumi allasutus ettepaneku esialgu siis kõigil endistel sõjaväe- ja tööstusaladel jääkreostuse likvideerimiseks. Selle määruse alusel koostati teostatavate tööde nimekiri, kuhu lülitati ka toosama Kose tee 9 asuv endine Kose katlamaja. Planeeritud tööd olid reostunud pinnase väljakaevamine ja mitte ainult väljakaevamine, vaid arusaadavalt ka selle äravedu ohtlike jäätmete käitlemise kohta. Tööde teostamise ajal selgus, et see reostus on palju ulatuslikum, kui alguses arvati, ja reostunud pinnase maht oli suurem, mistõttu sõlmiti tööde teostamise kestel ka üks lisaleping. Aga praegu kinnitab selle projekti teostamise üle järelevalvet tegev ekspert Mati Salu, et reostunud pinnas on eemaldatud ja ära veetud. On veel

teostamisel ja teostamist ootamas haljastustööd ning selle projekti puhul hädavajalik seirekaevude rajamine. Nende tööde lõpptähtaeg on 31. juuli 2011.
Teise küsimuse on arupärijad sõnastanud selliselt: "Pirita jõeoru maastikukaitseala kaitsekorralduskava kohaselt vastutab Keskkonnaamet Pirita jõe sängi puhastamisega seotud perioodiliste tööde eest ning Riigimetsa Majandamise Keskus niitude hooldamise eest. Kas ja millal on kavas alustada jõesängi ja niitude hooldusega, et tagada Pirita jõeoru kaitse eesmärgid?" Nagu ma oma sissejuhatuses mainisin, on praktiliste looduskaitsetööde teostaja riigimaal RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskus. Mis puutub Pirita jõkke, siis sel aastal puhastatakse Pirita jõge Iru silla ja Pirita silla vahelises lõigus. Lõigu pikkus kokku on 7,5 km ja puhastus peab olema lõppenud novembris 2011. Seega tänavu novembriks peavad tööd ühel pool olema. Mis puutub muudesse töödesse, siis nagu teile, head arupärijad, ilmselt teada on, selle maastikukaitsealaga on lugu selline, et maareform on seal lõpule viimata, mis tähendab, et 2/3 nendest maadest maakatastrisse siiamaani kantud ei ole. See hakkab kõvasti takistama RMK-d, kes peaks nende tööde teostaja olema, sest arusaadavalt saab RMK teha tööd maadel, kus tal on õigus seda teha, seega mis on riigimaad. RMK tegi eelmise aasta detsembris taotluse kaitseala praegu riigi omandis olevate maade riigi omandisse jätmiseks. Paraku tuleb öelda, et Tallinna Linnavalitsus ei ole seda taotlust kooskõlastanud.
Kolmas küsimus: "Prahi koristus on kaitseala valitseja kohustus ning riigipoolseks täitjaks on antud juhul Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regioon. Millal kavatseb kaitseala valitseja alustada oma ülesannete täitmist ning koristada maastikukaitseala prügist ja teostada järelevalvet ala kahjustavate mootorsõidukite üle?" Arupärijate esindaja ütles oma sissejuhatuses, et kogu see valdkond on selline, kus on oluline väga hea koostöö riigi ja omavalitsuste vahel. Koostöö peab olema mitte ainult riigi ja omavalitsuste vahel, vaid ka riigi ja kõigi kaitsealadel maad omavate isikute vahel. Pean ütlema, et Pirita jõeoru maastikukaitseala kaitsekorralduskava tegemisel oli koostöö Tallinna linna esindajatega hea. Tolle kava järgi on näiteks prügimajanduse, prügi regulaarse äraveo korraldamise lepingud prügi käitlejatega Pirita ja Lasnamäe linnaosavalitsuse vastutada. Nii et prahi koristamine kaitstaval looduskaitsealal ei ole kaitsekorralduskava alusel mitte Keskkonnaameti ülesanne. Võimaliku tööjaotuse kokkuleppe alusel peaksid linnaosavalitsused jõudma üksmeelele, kes mis territooriumi eest vastutab.
Neljanda küsimuse on arupärijad sõnastanud järgmiselt: "Looduskaitseseaduse § 28 lõike 1 kohaselt on maastikukaitsealade, sealhulgas ka Pirita jõeoru maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks ala tutvustamine ja kasutamise reguleerimine. Millal alustab kaitseala valitseja koostöös omavalitsusega jõeoru arendamise ning planeeringukohaste puhkerajatiste ehitamisega?" Olen kindlasti nõus, et koostööd selles küsimuses tuleb teha. Samas olen sunnitud taas juhtima tähelepanu tõsiasjale, et kõnealusel alal on maareform lõpule viimata. Kui rahuldataks see RMK taotlus, millest ma eespool rääkisin ja mille alusel oleks võimalik maareform lõpule viia ja asjaomased maad riigi omandisse jätta, siis saaks RMK hakata tegema kõiki vajalikke töid, et tekiks igati esinduslik ala. See taotlus on aga Tallinna Linnavalitsuse poolt kooskõlastamata.
Toon teile mõne näite, kuidas on RMK sellistes oludes tegutsenud. Tänavu on riik eraldanud RMK-le looduskaitsetöödeks 2,5 miljonit krooni – ma räägin veel kroonides –, aga lisaks on plaanis kasutada 1,15 miljonit eurot ehk 18 miljonit krooni Euroopa Regionaalarengu Fondi toel tehtavateks looduskaitsetöödeks. Nendest töödest, mis RMK tänavu saab ja on plaaninud teha, moodustavad kõige suurema osa just koosluste hooldamise-taastamise tööd, järgnevad objektide arvu poolest liigi elupaiga hooldamise-taastamise tööd. Ette on aga nähtud ka näiteks looduskaitse infrastruktuuri parandamine, parkide hooldamine, tegelemine üksikobjektidaga. Ja loomulikult tuleb alati arvestada erakorraliste looduskaitsetööde tegemise vajadusega. Nii et RMK tegutseb tublisti, aga veel kord: tal on võimalus seda teha ainult maadel, mis on riigi omanduses.
Viienda küsimuse on arupärijad sõnastanud sellisena: "Kui pargid, arboreetumid või puistud asuvad riigimaal ja nende valitsejaks on Keskkonnaamet, siis miks riik Keskkonnaameti kaudu ei täida omaniku kohustusi, st miks pargi ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks vajalikke töid, nagu niitmine ja puu- ja põõsarinde kujundamine, ei tehta?" Veel kord: praktilisi looduskaitsetöid riigimaal teostav RMK saab seda teha juhul, kui ta on määratud riigivara valitseja volitatud asutuseks.
Kuues küsimus: "Miks Keskkonnaamet on seisukohal, et riigimaaga seonduvalt on riigimaa valitsejal vaid jäätmeseaduse § 128 lõikest 5 kohustus likvideerida jäätmeid juhul, kui ühe aasta jooksul jäätmete keskkonda viimise asjus süüteomenetluse alustamisest arvates ei ole saastajat kindlaks tehtud? Millele tugineb Keskkonnaameti seisukoht, et Tallinna linnas olevat riigimaad ei pea korrastama või hooldama?" Kange kiusatus on natuke selle küsimuse tooni kommenteerida, aga ma saan sellest

kiusatusest üle. Ütlen teile seda, et kindlasti pole ei Keskkonnaamet ega Keskkonnaministeerium seisukohal, et Tallinnas või ükskõik kus mujal olevat riigimaad ei pea hooldama ega korrastama. Küll aga, kui tegu on tavapärase prügimajandusega, olmejäätmete käitlusega, siis seda peavad oma haldusterritooriumil jäätmeseaduse alusel korraldama omavalitsused. Kordan: selles vallas peab olema hea koostöö riigi ja omavalitsuste vahel, et kui kuskil näiteks avastatakse mingi suur prügihunnik, siis teaks, mida ette võtta. Ja sugugi ei ole seisukoht selline, et igal juhul peab üks aasta jäätmete keskkonda viimise ajast möödas olema. Samas on riik ja ma usun, et ka Tallinna linn seisukohal, et tähtis on välja selgitada, kes konkreetse reostuse tekitas. Kui see võimalik ei ole ja kui tegu on reformimata riigimaaga, siis on omavalitsus seni lõpuks pöördunud riigi poole, kes on korraldanud reostuse likvideerimise. Ma pärast annan teile ühe tabeli, lihtsalt info mõttes. Selles tabelis on loetelu nendest maadest, kus on nii jääkreostust likvideeritud kui ka prügi koristatud. Nii et see töö käib ja kahjuks peab ütlema, et seda tööd on rohkem, kui me kas Tallinna linnas või riigi tasandil sooviksime. Endiselt on inimesi, kes ei pea elementaarset kohustust enda järelt koristada millekski ning jätavad endast kõvasti prahti ja prügi loodusesse maha.
Seitsmes küsimus: "Miks hooldatakse riigimaid valikuliselt ning kas tõesti peab riigimaal asuvate jäätmete likvideerimiseks (näiteks on keegi visanud riigimaale prügikoti olmejäätmetega) ootama ühe aasta süüteomenetluse alustamisest?" Kindlasti ei pea ootama ühte aastat. Tuleks lähtuda printsiibist, et saastaja maksab ja vastutab. Seega on oluline välja selgitada, kes reostuse tekitas. Tuleks teha maksimum, et reostaja tuvastada. Kui seda võimalik teha ei ole, siis ei pea aastat ootama ja sellest ei ole ka kinni peetud. Tuleb teha koostööd, et reostus likvideeritud saaks.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Suur tänu, keskkonnaminister Keit Pentus! Teile on küsimus. Valeri Korb, palun!

19:02 Valeri Korb
Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud proua minister! Kolleeg Rainer Vakra rääkis kaitsealade hooldusest, aga usun, et te liigute ka pealinnast väljaspool ja näete noid varemeid, mis kunagi olid karjalaudad, sigalad jne. Mis te arvate, kes või täpsemalt, missugune ministeerium peaks sellega tegelema, et see pilt oleks ilusam?

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus
See küsimus küll otseselt ei haaku arupärimisega, aga on siiski oluline küsimus. Ükskõik mis reostusega tegu on – on see visuaalne või mõni muu reostus –, see tuleb likvideerida ja praegu me arutamegi, kuidas seda kõige mõistlikum teha oleks, kuidas teha nii, et nendesamade hoonete jäänuste lammutamise jääke oleks võimalik taaskasutada. Muidugi on omaette probleem see, et praeguseks on ikkagi enamikul sellistel lagunenud hoonetel juba omanik olemas ja sageli on tegu lihtsalt omaniku suutmatusega olukorda lahendada. Aga võimalik, et on ka selliseid omanikke, kes ongi lihtsalt jätnud oma territooriumi hooletusse. Praegu me otsime mitme ministeeriumi koostöös kõige mõistlikumat lahendust, kuidas seda tüüpi reostust oleks mõistlik Eestis vähemaks saada. Ma olen nõus, et see riivab silma. Ja on selliseid näiteid ka, kus need hooned mitte ainult ei riiva silma, vaid tõmbavad ümbruskonnast ligi ka selliseid inimesi, keda seal mitte näha ei tahaks.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

19:02 Rainer Vakra
Aitäh! Hea minister! Tulen tagasi linnasüsteemi ja konkreetsemalt niitmise juurde. Nõmmel on tõepoolest seitse parki, mis on riikliku kaitse alla võetud. Teadupärast 2007. aastal ei nähtud selles kaitsekavas ette, et linn neid niidaks, aga see ei ole üldse praegu küsimus. Mul on küsimus hoopis teisest valdkonnast. See puudutab reformimata riigimaad ehk alasid, mida omandireform pole puudutanud. Kodanikul tegelikult on ju ükstapuha, kellele maa kuulub, olgu see park, mets või kaitseala. Kui ala on korrast ära ja prügi täis, siis see on meie kõigi ühine mure. Mis te arvate, kes ikkagi vastutab selle eest, mis toimub kaardi järgi vaadates n-ö eikellegimaal?

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus

Ma nõustun sellega väga, et kodaniku, lihtsa linnas või maal liikuva inimese jaoks ei ole oluline, kes on maa omanik. Tema tahab, et see oleks korras, ja tal on täielik õigus seda tahta ja täielik õigus selleks, et see ka nii oleks. Mis puutub kaitsealadesse, siis seesama kaitsekorralduskava, millele ma eespool mitmel korral viitasin, on just nimelt see dokument, kus kõik need küsimused peavad olema paika pandud.
Pirita jõeoru maastikukaitseala kaitsekorralduskava, mis eelmise aasta lõpus kinnitati, kehtib kuni aastani 2019. Minu hinnangul on see üks päris hea kaitsekorralduskava. Ning kinnitan veel kord, et selle koostamisel tehti head koostööd ka omavalitsuse, konkreetselt siis Tallinna linnaosavalitsuste esindajatega.
Kuna seegi küsimus puudutas just prügi ja laga ärakoristamist, siis selgitan, et sellesama kaitsekorralduskava üks osa, mida ma ka eespool tsiteerisin, puudutab just nimelt prügimajanduse korraldamist ja seda, kes peaks kõnealuses valdkonnas olema vastutav täitja. Kaitsekorralduskava järgi peaksid vastutavad täitjad olema Pirita ja Lasnamäe linnaosavalitsus. Usun, et koostöös riigi esindajatega leitakse kõige paremad võimalused, kuidas seda teha. Ka varasematel aastatel ei ole Pirita maastikukaitsealal selles osas suuri probleeme olnud. On olnud väga hea koostöö Pirita Linnaosavalitsusega, kes näiteks on paigaldanud prügikastid ja on üldse püüdnud teha kõik, et prügi sinna väga palju ei tekiks. Nii et minu arust koostöö on üsna ladus ja ma olen kindel, et ka linnaosavalitsused on huvitatud, et maastikukaitsealalt prügi regulaarne äravedu oleks hästi korraldatud.
Muide, toon teile ühe näite. Kui te olete juhtunud käima Rootsis või Soomes samasugustel aladel, siis ehk teate, et seal on sageli pandud kaitseala väravasse või kaitsealale viivate teede juurde suured sildid, mis annavad inimestele teada, et nii palju, kui te jaksate sinna sisse viia, nii palju jaksate ka ise tagasi tuua. Kõik sõltub väga palju inimeste hoiakutest, nende valmisolekust ja tahtmisest hoida loodus nii puhtana, kui see oli enne seda, kui inimene maastikukaitsealale või ükskõik millisele muule alale sisenes. Veel kord: vastutav täitja prügimajanduse vallas on kehtiva kaitsekorralduse kava järgi Pirita maastikukaitsealal Pirita ja Lasnamäe linnaosavalitsus. Olen täiesti kindel, et nad saavad selle tööga väga hästi hakkama.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

19:02 Viktor Vassiljev
Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Näiteks Haaberstis on samuti krunte, mis on reformimata riigimaa. Osa on kaitsealused ja osa ei ole. Nagu te õigesti märkisite, et koostöös toimub nende koristamine igasugusest lagast, mis sinna paratamatult tekib. Aga koostöö tähendab seda, et tuleb teha mingisugust tööd – läbirääkimisi pidada, vahetada kirju. Jama kui palju. Kui see maa kuuluks kindlale omanikule, kelle ülesanne on koristada ja korras hoida, oleks tunduvalt lihtsam. Linn on korduvalt pöördunud riigi poole, et saaks endale sellised mõttetud väiksed maatükid, 700–1000 m^2 suured, ja iga kord on saanud vastuseks, et ei ole võimalik, see on reservmaana riigi ülesannete täitmiseks äärmiselt vajalik. Aga ülesanne tundub olevat seal prahti koguda. On see siis mõistlik, et maad ei anta tagasi? Ja miks ei anta?

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus
Te lähete arupärimise sisust üsna kaugele. Oleks ma teadnud, et teid huvitab, kui palju riik on Tallinnale maad üle andnud, kui palju maad on munitsipaliseeritud, oleksin need andmed kaasa võtnud. Üldiselt on Tallinna taotlustega eriti viimasel ajal olnud nii, et me oleme päris mitmeid maatükke linnale üle andnud. Viimane taotlus näiteks oli valitsuse eelmise istungi päevakorras ja puudutas vanale raudteetammile jalgrattatee rajamist. Teie taga istuv kolleeg noogutab, ilmselt on sellega väga hästi kursis. Nii et on väga mõistlikke ja põhjendatud taotlusi, mille puhul riik on tulnud Tallinna elanikele selles mõttes vastu, et on tasuta üle andnud väga suure väärtusega maatükke.
Teine näide on Kultuurikilomeetri kohta, mille teostamiseks Tallinna linn taotles maad munitsipaalomandusse ja loomulikult riik selle maa tasuta Tallinnale ka andis. Aga kordan: ma olen täiesti nõus, et maareformi veel lahendamata teemad peaksid saama lahenduse, ja mitte ainult Tallinna linnas, vaid igal pool, kus need veel lahenduseta on. Mida selgemad on omandiküsimused, seda lihtsam on tihti igapäevases elus ettetulevaid ülesandeid täita, näiteks sedasama prügimajandust korraldada.

Aga kui see teema teile rohkem huvi pakub, siis võime pärast arupärimisele vastamist veel edasi rääkida. Edastan teile hea meelega andmed, mis puudutavad praeguseks juba munitsipaliseeritud maad.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avame läbirääkimised. Kõnesoovi on esitanud Rainer Vakra. Palun!

19:02 Rainer Vakra
Head kolleegid! Austatud minister! Minagi mõtlesin pikalt, kas ma pean kiusatusele vastu ja jätan kõne ära või mitte. Tõepoolest oli üks oluline ajend, miks ma siia siiski tulin: ma tänan selle panuse eest, mis te andsite eelmisel valitsuse istungil, kui otsustati Vääna raudteetammi maa riigilt linnale tasuta üle anda. Lõpuks ometi saab rajada ka Nõmmele asfaldist rulluisutee, kus oleks võimalik tegelda selliste spordialadega, mis seni on Nõmme spordikeskuses võimatud olnud. Aga teisalt, mitmel korral on olnud juttu Nõmme kaitseala parkidest ja kunagise Nõmme elanikuna te kindlasti teate, et Nõmme pargid on kõik kaitse alla võetud. Ma kinnitan, et viimase kuue aasta jooksul riik ei ole seal käinud abiks ei niitmas, puid pügamas ega ka koristamas. Me oleme seda palunud ja sellest kirjutanud teie eelkäijatele, nüüd loodan väga, et ka tänase arupärimise tulemusel koostöö paraneb. Ma tean, et Nõmme linnaosal on seesama küsimus praegu päevakorral.
Samas olen nõus ka sellega, et eriti oluline lahendamist vajav küsimus on see, mis puudutab reformimata riigimaad ehk eikellegimaad. Praegu teevad vähemalt Tallinnas linnaosad nendel vajalikud tööd ära, kas siis heakorratalgute raames või oma jõududega. Oleks ju ebamõistlik öelda Nõmme, Pirita või Haabersti elanikele, et me ei tee mõnd tööd sellepärast, et see asub küll füüsiliselt meie linnaosas, aga kaardi järgi juriidiliselt riigimaal. See ei ole mõistlik lahendus ja mõistlik vastus ühelegi inimesele, kes mingit prügi märkab. Üks hea näide on tõepoolest see teie Rootsi näide: pannakse üles sildid, et võtke kaasa nii palju, kui te pärast ära viia suudate. Kahjuks näiteks Pääsküla rabas leidub siiani kohti, kuhu tuuakse ju autokoormate viisi igasuguseid asju. Vaevalt need inimesed sääraseid silte loeksid, kuigi need kehtiksid ka nende kohta. Ja tõepoolest, kui auto on prügi täis ja nad suudavad selle sinna viia, siis arvestades kõiki füüsika- ja matemaatikareegleid peaksid nad olema võimelised selle kraami sealt ka ära tooma. Ent loomulikult nad seda ei tee.
Seega probleem, mis puudutab reformimata riigimaad ja selle munitsipaliseerimise lõpuleviimist, vajab kindlasti lahendamist. Olgu ühtepidi või teistpidi – olgu nii, nagu Vassiljev ütles, et need väiksed krundid antaks linnale, või siis nõnda, need oleks konkreetselt riigi ehk siis RMK hallata. See kindlasti oleks üks lahendus.
Aga mis puutub kogu teemasse, siis veel kord: märksõnad oleks siin tõepoolest koostöö ja teisalt see, et ka riiklikul tasandil pööratagu rohkem tähelepanu sellele, mis on kaitse-eeskirjas ja eriti just tegevuskavades kirjas. Mul on hea meel, et te Pirita jõeoru temaatika olete endale ja ka oma ametnikele väga hästi selgeks teinud. Samas usun, et mis puutub näiteks Nõmme seitsmesse parki, siis võib-olla peale 2007. aastat, kui nende kohta otsus langetati, on asjaomane kaust siiamaani mõne ametniku riiuli peal ja vahest pole seda kunagi avatud. Nii ei teatagi, kes nendes parkides peab heakorra tagama, sest seda tõepoolest on aastaid, isegi aastakümneid – alates 1993. aastast – teinud linnaosavalitsus. Aitäh!

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Suur tänu! Kas ettekandja soovib lõppsõna öelda? Ei soovi. Sellega on kõnealune küsimus ammendatud.

---

6. 18:15 Arupärimine prügimajanduse kohta (nr 16)

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Läheme järgmise arupärimise juurde. Palun kõigepealt arupärijate esindajana kõnepulti Valeri Korbi, kes esitab arupärimise keskkonnaminister Keit Pentusele!

19:02 Valeri Korb

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud keskkonnaminister! Arupärimisele on alla kirjutanud kaheksa Riigikogu liiget. Me arvame, et Eesti prügimajandus on suuremahuline äri, milles liiguvad miljonid eurod. Eesti prügimajandus on jagunenud suures osas kolme ettevõtte vahel: AS Ragn-Sells, AS Veolia Keskkonnateenused ja Adelan Prügiveod OÜ. Neist ainuke Eesti kapitalil loodud ettevõte on tänaseks Adelan Prügiveod OÜ, mis osutab elanikkonnale ning tootmis-, kaubandus- ja ehitusettevõtetele jäätmete kogumise ja veo teenuseid Harjumaal, Tartus ja Narvas. AS Veolia Keskkonnateenused kuulub ülemaailmsesse Veolia kontserni, Ragn-Sellsi peakorter asub Stockholmi lähistel. Seega on Eesti prügivedu suures ulatuses välismaiste ettevõtjate kontrolli all. Tegemist ei ole sugugi ainult miinusega, aga sellega kaasnevad ka valdkonna spetsiifiline kompetents ning keskkonnahoiu põhimõtted. Suurte kontsernide huvid on oluliselt laiemad ning ei ole piiratud vaid Eesti huvidega. Adelan Prügiveod ja Ragn-Sells on esitanud taotluse, et saada luba jäätmete pikaajaliseks vaheladustamiseks. Kuigi lühiajaliselt annab vaheladustamine Ragn-Sellsile võimaluse hoida kokku prügiladustustasusid, on kulude kokkuhoiust hoopis olulisem ettevõtte taktikaline samm tagada endale kriitiline mass prügi puhuks, kui tööle hakkab nende endi ehitatav jäätmekütusetehas. Sama plaan on ka Adelanil, kes soovib koguda prügi Irru rajatava masspõletustehase jaoks.
Seoses kõige sellega, millest ma rääkisin, on meil lugupeetud keskkonnaministrile viis küsimust, millele me tahaksime saada vastuse. Aitäh!

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Suur aitäh! Palun kõnetooli keskkonnaminister Keit Pentuse!

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus
Hea istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Arupärijad! Vastan arupärimisele küsimuste kaupa.
Esimene küsimus: "Jäätmeseaduse järgi pidi Eesti üle minema alates 1. jaanuarist 2005 korraldatud jäätmeveole. Eelmiseks aastaks ei olnud veel kõik omavalitsused korraldatud jäätmeveoga liitunud. Kuidas on tänane olukord?" Tänane olukord on selline, et selle aasta esimeses kvartalis ei olnud korraldatud olmejäätmeveole üle läinud veel 13 omavalitsust, kellel see kohustus on. Need 13 omavalitsust, kus seda kohustust ei täidetud, on Kohtla-Järve linn, Narva vald, Tabivere vald, Sõmerpalu vald, Rakvere linn, Paikuse vald, Sindi linn, Tori vald, Tahkuranna vald, Aaslava vald, Luunja vald, Mäksa vald ja Ülenurme vald. Need on selle aasta I kvartali andmed.
Teine küsimus: "Prügi vaheladestamisel soovitakse kasutada samalaadset tehnoloogiat nagu heinapallide valmistamisel. Riigi Keskkonnaameti Järva-Harju-Rapla regiooni juhtaja Allan Piik on avalikult kahelnud, kas jäätmeid ümbritseva kile vastupidavus on keskkonnaohutuse seisukohast piisav. Samas teistes Euroopa riikides on seda edukalt kasutatud. Kuivõrd ohutu on selline prügi ajutine ladestamine keskkonnale Keskkonnaministeeriumi hinnangul?" Me oleme seisukohal, et iga kavandatava tegevuse korral tuleb hinnata tegevusega kaasnevat keskkonnamõju ja et konkreetne loa andja on pädev tegema kaalutlusotsust, millise tegevuse korral on vaja algatada keskkonnamõju hindamine. Selle üks eesmärk on vältida või minimeerida keskkonnaseisundi kahjustamist. Üks põhjus on tõesti seesama kile vastupidavuse küsimus, millele arupärijad oma küsimuses viitavad. Kuna erinevalt heinapallidest olmejäätmed sisaldavad või võivad sisaldada teravaid osi, siis on pressitud olmejäätmete puhul üsna suur tõenäosus, et neid ümbritsev kile puruneb. Ja kui see kile juba purunenud on, siis arusaadavalt soodustab see mitmesuguste keemiliste protsesside teket pressitud olmejäätmetes. Kui kile on katki, siis on üsna tõenäoline ka see, et olmejäätmetesse sattuvad sademed, millest omakorda tekib nõrgvesi. Kui needsamad kiletatud pallid on ladustatud mitmes kihis, siis arusaadavalt ei ole võimalik väga lihtsalt tuvastada, kas alumiste pallide kile on purunenud, ja kui ladustamine toimub näiteks killustikkattega platsil, siis on tegu kaitsmata põhjaveega ja loomulikult on see samamoodi ohuks keskkonnale. Rääkimata sellest, et kui olmejäätmed on sel kombel ladustatud, nad on kilega ümbritsetud ja kile läheb katki, siis kaasneb sellega ebameeldiv lõhn, mis meelitab ligi nii linde kui ka igasuguseid ebameeldivaid närilisi, ja see ilmselt ei ole keskkonnale kuidagi kasulik.
Te viitate oma küsimustes küll teistele Euroopa riikidele, kus sellist meetodit on väidetavalt edukalt kasutatud. Ma pean ütlema, et meile teadaolevalt kasutatakse sellist pressimise ja kiletamise tehnoloogiat jäätmekütuse ladustamiseks ja transportimiseks, mitte aga segaolmejäätmete vaheladustamiseks.
Kolmas küsimus: "Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonna juht Peeter Eek on öelnud, et kui lähiaastail

teevad kõik jäätmekäitlejad ja energiafirmad teoks oma plaanid hakata prügist elektrit, soojust või jäätmekütust tootma, jääb Eesti jäätmetest kõigi äriplaanide teostamiseks puudu. Mida see võib tähendada Eesti keskkonna jaoks? Kas suurfirmad võivad transportida Eestisse oma prügipõletusjaamade jaoks sobilikku prügi välismaalt?" Kõigepealt, kui viimasest küsimusest peale hakata, ei ole meieni küll jõudnud sellist infot, et keegi soovib hakata segaolmejäätmeid Eestisse tooma. Tõsi, eelmisel aastal oli olukord, kus Valga soovis hakata segaolmejäätmeid hoopistükkis Lätti ladustamisele viima, aga see mõte jäi katki, kuna Läti ei olnud sellise plaaniga sugugi nõus. Selline ühest riigist teise vedamine ja ladustamine on võimalik ainult juhul, kui mõlema riigi asjaomased pädevad asutused on selleks nõusoleku andnud. Ja nagu ma ütlesin, praegu ei ole teada, et kellelgi sellist plaani oleks.
Küsimuse teine pool. Võib-olla natuke statistikat. Ma alustan 2007. aastast. 2007. aastal on Keskkonnateabe Keskusele esitatud jäätmearuannete järgi tekkinud Eestis segaolmejäätmeid 389 792 tonni ja sellest ladestati 307 263 tonni. Aasta hiljem, 2008. aastal tekkis jäätmeid juba mõnevõrra vähem, 354 905 tonni, ja ladestati 323 043 tonni. 2009. aastal tekkis neid 301 739 tonni ja ladestati 289 978 tonni. Kui nüüd kõrvutada neid andmed kõigi teadaolevate ettevõtete rajatud või rajatavate käitlusrajatiste võimsustega – näiteks Eesti Energia rajatav Iru jäätmepõletustehas võimaldab käidelda 220 000 tonni, Tallinna Jäätmete Taaskasutuskeskuse AS on rajanud jäätmekütuse tootmise liini võimsusega 120 000 tonni aastas ja Ragn-Sells AS-i rajatav jäätmekütusetehas 120 000 tonni aastas –, siis neid arve kokku liites tulebki üsna üheselt välja, et rajatavate käitluskohtade võimsused ületavad üksjagu tekkivate segaolmejäätmete koguseid.
Mis see tähendab Eesti keskkonna jaoks? Keskkonnale on see ju ainult hea, mida vähem ladestatakse jäätmeid. Jäätmehierarhias, millest me lähtume, on jäätmete ladestamine kõige madalamal tasemel. Mida rohkem suudetakse vältida üldse jäätmete tekkimist ja mida rohkem ka taaskasutatakse, seda parem.
Neljas küsimus: "Prügimajanduses on varemgi soodustatud prügifirma Veolia tegevust. Kas ametnike vastuseis Veolia konkurentide prügi vaheladestamise ideedele on taas kord näide Veolia soosimisest? Kas Keskkonnaministeeriumil on infot Veolia kavatsusest rajada jäätmepõletustehas?" Hakkan peale viimasest küsimusest. Keskkonnaministeeriumil ei ole infot, et Veolia Keskkonnateenuste AS-il oleks kavatsus rajada jäätmepõletustehas. Aga ma pean ütlema, et teie teisest küsimusest jäi mulle mõnevõrra arusaamatuks, kellele te viitate. Kes on siis teie väitel see, kes on prügifirma Veolia tegevust kuidagi soodustanud, ja millise asutuse vastuseisule te selle vaheladustamise idee puhul viitate? Kas Tallinna Linnavalitsusele? Tõsi, Tallinna Linnavalitsus on küll pöördunud eelmise aasta novembri lõpus Keskkonnaministeeriumi poole ja on just nimelt viidanud sellele, et Tallinna piirkonnas ei ole tingimusi jäätmete pikaajalise vaheladustamise territooriumide jaoks jne. Ma näen, et see kiri tekitas teil küsimusi. Annan hea meelega selle kirja teile edasi. Sellele kirjale on alla kirjutanud Rainer Vakra pinginaaber Deniss Boroditš. Ma edastan hea meelega selle teile. Nii et kui te leiate, et Tallinna Linnavalitsus on sellistele asjadele kuidagi asjatult tähelepanu juhtinud ja prügi vaheladustamise ideele vastuseisu osutanud, siis ma usun, et te saate vastuse Tallinna Linnavalitsusest.
Viies küsimus: "Jäätmeseadus soodustab täna graafikupõhist, mitte aga jäätmete tekkepõhist jäätmevedu, mis on keskkonna seisukohast oluliselt säästlikum. Millal on Keskkonnaministeeriumil plaanis teha muutusi selle olukorra lahendamiseks?" Jäätmeseadusega on tõesti sätestatud kohustus, et olmejäätmete regulaarne äravedu tiheasustusalalt toimub üks kord nelja nädala jooksul ja hajaasustusalalt vähemalt üks kord 12 nädala jooksul. Põhjus, miks otsustati sellised tingimused kehtestada, tulenesid tol korral eelkõige just nimelt soovist vältida seda ohtu, mis jäätmetest tervisele ja keskkonnale muidu tuleneda võiks. Eelmise arupärimise puhul me vahetasime pikalt mõtteid selle üle, miks tekib üldse selline olukord, miks viivad inimesed endiselt prügi kuskile metsa alla, miks nad ei kasuta jäätmekorraldust, miks nad ei kogu seda prügi, nii nagu ette nähtud on. Kui meil valitseks nüüd selline kord, et iga jäätmevaldaja ise otsustab, millal, mida ja kui palju ta oma prügist jäätmekäitlejale üle annab, siis ma arvan, et see olukord oleks veel hullem.
Algatuseks minu poolt kõik, vastan hea meelega küsimustele. Aitäh!

19:02 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh ettekandjale! Palun, Rainer Vakra!

19:02 Rainer Vakra

Aitäh! Hea minister! Te rääkisite prügi käitlemise hierarhiast, kus ladestamine on tõepoolest kõige viimasel astmel. Liites kokku kõikvõimalikud investeeringute abil elluviidavate projektide tulemused, olgu see siis jäätmete põletamine või ümbertöötamine, võib tõesti arvata, et prügist jääb tulevikus puudu, kui vaadata Eesti prügi teket. Mille üle on siiralt hea meel, me ei saa selle pärast kurvad olla ega südant valutada. Rääkimata sellest, et väga hull oleks, kui keegi hakkaks meile siis prügi juurde tooma. Samas me toetame aga järjekordselt prügila rajamist Kagu-Eestisse ja eraldame sinna lausa 3,2 miljonit eurot ehk ligemale 50 miljonit krooni abiraha. Kuidas te seda põhjendate?

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus

Aitäh! Ma arvan, et selle pärast ei ole meil tõesti põhjust kurb olla, et prügi aasta-aastalt järjest vähemaks jääb. Tõsi, eriti märgatav on jäätmete vähenemine olnud just kõige raskematel masuaastatel, nagu kinnitas eespool toodud statistikagi. Arusaadavalt vähenes nendel aastatel ka oluliselt tarbimine ja kindlasti on siin mingisugune seos. Aga eesmärk on meil ikkagi hoida seda taset madalamana ja mitte väga muretseda, et äkki oleks nende ettevõtete jaoks, kes on teinud investeeringud, vaja kuidagi prügi juurde toota. Selle pärast me väga ei muretse. Ma usun, et kõik ettevõtted on teinud investeeringuid teades, milline olukord meil majanduses valitseb.
Mis puudutab prügila rajamist Kagu-Eestisse, siis see on üks projekt, mis on väga pikka aega menetluses olnud. Selleks on KIK-is ette nähtud eraldi meede Euroopa Liidu vahenditest ja see on olnud Kagu-Eesti omavalitsuste üsna jõuline soov. Ka nemad tahavad ladestada oma prügi võimalikult lähedale sellele kohale, kus prügi tekib. Nii et ma arvan, et see on Kagu-Eesti elanike huvides, kellele peaks samamoodi olema tagatud, et nad saavad oma prügiteenuse kätte võimalikult soodsa hinnaga. See peabki olema üks olulisim põhimõte, millest selles küsimuses lähtuda ja millest tõenäoliselt need omavalitsused, kes on selle taotluse esitanud, on ka lähtunud.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

19:02 Tarmo Tamm

Aitäh! Proua minister! Oma ettekandes te ütlesite, et 13 omavalitsust ei ole korraldatud jäätmeveole üle läinud. Kuidas te kommenteerite sellist situatsiooni ja mida te ette võtate, et nad selle süsteemiga ühineksid? Paraku maksavad need inimesed prügiveo eest vist ka kõrgemat tasu.

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus

Aitäh! See on probleem ja homme näiteks on Keskkonnaministeeriumil taas kohtumine omavalitsuse esindajatega. Loomulikult oleme palunud ka nende abi, et omavalitsustegelased ise seal, kus see protsess on väga pikalt venima jäänud ja kus see on probleemiks, ma ei taha öelda, et survestaksid, aga veenaksid, et see tuleb ära teha. Ja nii nagu ma ütlesin ka eelmisele küsimusele vastates, on just nimelt teenuse hind see, mis on nende omavalitsuste elanike jaoks kindlasti väga oluline, see on üks põhjus, miks peab selle teemaga edasi minema.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

19:02 Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Hea minister! Ma tahaksin täpsustada, kas praegu on võimalus, et mõnes väikses asulas – mitte suures linnas, sest huvid on erinevad – inimene viib ise oma prügi prügihoidlasse ja saab selle eest kviitungi. Ta ei hakka viskama neid kotte kuskile metsa alla, sellepärast et see on tema elumaastik ja praktiliselt tema hooldabki seda. Miks ma küsin? Sellepärast, et ma olin hiljuti Mustvee kandis ja inimesed on seal suures mures, et kuidagi ei saa prügifirmaga hakkama. Nad esitavad inimestele oma nõuded, inimestele ei ole see soodne, tekib konflikt ja kuidagi ei saa prügist lahti.

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus

Aitäh! Praegune jäätmeseadus ütleb üheselt, et tiheasustuse puhul on kohustus tellida äravedu kord nelja nädala jooksul ja hajaasustuses kord 12 nädala jooksul. Sellist võimalust, millest teie räägite,

praegune seadus ette ei näe. Ma nõustun, et ideaalis, kui kõik inimesed oleksid keskkonnateadlikud ning suhtuksid jäätmete ja prügi kogumisse väga vastutustundlikult, oleks see kindlasti hea süsteem. Ideaalis ei oleks meil sellist olukorda, millest me rääkisime eelmise arupärimise raames ja kus paraku on nii, et kõik inimesed ei pea vajalikuks ega mõistlikuks viia prügi sinna, kus on prügi koht.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

19:02 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Lugupeetud proua minister! Ma ei mäleta, mis puhul ta seda rääkis, aga sellel aastal on president Ilves rääkinud vajadusest muuta riigihangete süsteemi – see on liiga raske, keeruline ja kaugeltki mitte ideaalne. Samas on ka jäätmekäitlus selline protsess, mis on üsna keeruline. Ja kui need kaks asja saavad kokku – jäätmekäitlus ja riigihangete süsteem –, siis on tulemus mõnikord selline, et riigihange saab formaalselt läbi viidud, aga pärast kestab sama olukord ühe või teise osavõtja kaebe protsessi tõttu kuid ja aastaid. Tähendab, ei tule uusi, madalamaid hindu, ei ole tegelikku konkurentsi jne. Minu küsimus on: kas olete mõelnud sellele, et prügikäitluse riigihankeid võiks kuidagi teisiti läbi viia, luua nende jaoks mingi lihtsama ja arusaadavama reeglistiku?

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus
Aitäh! Alati saab iga süsteemi paremaks teha. Aga mis puudutab riigihankeid, siis ma arvan, et need omavalitsused, kus see süsteem toimib ja kus on olnud võimalik hankeid läbi viia, ilma et need oleksid aastatepikkuse vaidluse tõttu venima jäänud, on heaks näiteks sellest, et ei saa süüdistada olemasolevat riigihangete süsteemi. Ma arvan, et mida läbipaistvam, mida täpsem ja hilisemaid vaidlusi ärahoidev on üks väljakuulutatud riigihange, seda vähem on ka vaidlusi. Nii et läbipaistvus ja täpsus aitavad kaasa sellele, et hangete vaidlustamisi ei ole väga palju.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Aadu Must!

19:02 Aadu Must
Lugupeetud juhataja! Hea minister! Ma loodan, et te ei pahanda, kui ma esitan ühe puht humanitaari küsimuse, mis teemaga siiski haakub. Nimelt olen ma kunagi olnud tunnistajaks ühele roheliste diskussioonile, kus räägiti prügipõletustehasest. Nende üks hüpotees oli, et põletustehas kõlab kuidagi vaenulikult ja agressiivselt ning hoopis keskkonnasõbralikum oleks prügikütmistehas. Diskussioon vaibus kiiresti, aga mulle see väljapakutud termin meeldis. Mida ministeeriumis võidakse sellest arvata?

19:02 Keskkonnaminister Keit Pentus
Aitäh! Kui kellelegi tundub, et on vaja kuidagi termineid muuta, et need oleksid inimestele rohkem vastuvõetavad või et oleks rohelisem, siis minugi poolest. Selle üle võib mõtteid vahetada.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Valeri Korb!

19:03 Valeri Korb
Lugupeetud proua minister! Jätkan prügimajanduse teemaga. Teame, et ööl vastu laupäeva puhkes Uikala prügilas tulekahju ja selle kustutamiseks oli vaja peaaegu 17–18 tundi. Oma silmaga nägin paksu suitsu ja ma saan aru, et päästjatel ei olnud kerge. Aitäh nendele! Minu küsimus, lugupeetud minister, on selline: kas on rohkem informatsiooni, mis seal toimus ja kui suur kahju on loodusele tekitatud?

19:03 Keskkonnaminister Keit Pentus
Aitäh! Ka minu tänusõnad kõigile nendele, kes seal kustutamisega vaeva nägid! Olukord oli seal tõesti väga kole. Me läheme nüüd taas sellest arupärimisest küll üsna kaugele. Hetkel ei ole mul täpsemat informatsiooni põhjuste kohta. Ma tean, et kompleksloa kontroll viidi läbi Uikala prügilas selle aasta maikuus ja mingisuguseid rikkumisi seal ei olnud. Mis konkreetselt võis põhjustada seal selle väga

koleda tulekahju, selle kohta ei ole mulle veel andmeid esitatud, aga ma arvan, et igal juhul on oluline põhjused välja selgitada. Kuna see sündmus on nii värske, siis ei ole mul ka kokkulöödud kahjusummasid, mida ma võiksin juba konkreetselt välja öelda. Aga tegu oli väga koleda tulekahjuga.

19:03 Aseesimees Laine Randjärv
Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Ei soovita. Suur aitäh Keit Pentusele!

---

7. 18:39 Arupärimine õpetajate, politseinike, piirivalvurite ja päästetöötajate palkade kohta (nr 9)

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Me läheme edasi järgmise teemaga. Kõigepealt palun arupärijate esindajana kõnetooli Aadu Musta, kes tutvustab arupärimist rahandusminister Jürgen Ligile!

19:02 Aadu Must
Lugupeetud juhataja! Austatud minister! 19 Keskerakonna liiget on alla kirjutanud arupärimisele, mis käsitleb õpetajate, politseinike, piirivalvurite ja päästetöötajate palkasid. Selle arupärimise põhisisu seisneb selles, et mitmel pool, sh eelarve prognoosides, on välja kuulutatud, et riigiametnike palgad ei tõuse. Samas juhitakse tähelepanu sellele, et näiteks tarbijahinnaindeks on eelmise aasta sama perioodiga võrreldes tõusnud umbes 5,2% ja reaalpalk on Eestis langenud juba üheksandat kvartalit järjest. Kui lugupeetud minister soovib, siis ma võin ette deklameerida ka need küsimused, aga võib-olla on parem kuulda neid vastamise käigus.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Suur tänu! Rahandusminister Jürgen Ligi, palun teid kõnepulti!

19:02 Rahandusminister Jürgen Ligi
Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Katsun siis hakata otsast vastama. Võin aimata, miks te olete palgatõusu teemal just need ametid välja noppinud. Need on suurearvulised ja on poliitikute seas alati populaarsed olnud, aga eks reeglid kehtivad ikkagi ühiskonna kohta tervikuna. Kõigepealt, mis puutub sellesse strateegiasse, siis seda ei ole te ilmselt õigesti lugenud. Me ei ole öelnud, et palgad ei tõuse. Strateegia ütleb, et riigi tegevuskulud on külmutatud, ja kõik ministrid teavad, et palgad võivad tõusta efektiivsuse kasvu kaudu. Mis need meetmed on? Ise rahandusministrina vastutan sellise teema eest nagu tugiteenuste tsentraliseerimine. Lähiaastatel tsentraliseerime kõigis valitsemisalades finantspersonali ja palgaarvestuse ning võtame kasutusele e-arved. Näiteks 2013. aastaks soovime säästa raamatupidamise funktsiooni täitmise kulusid 40% ulatuses. Tsentraliseeritakse ka kinnisvarahaldust, mis samuti annab olulise tegevuskulude kokkuhoiu. Igal juhul peab raha vabanema ümberkorralduste kaudu.
Teine küsimus: kuidas peaksid toime tulema õpetajad, politseinikud, piirivalvurid ja päästetöötajad? Eks selle toimetulekuga ole nii, et nad tulevad toime vastavalt ühiskonna jõukusele. See kehtib isegi nii populaarsete erialade suhtes, nagu teie olete siin välja noppinud. Eks me pidime masu- ja kriisiajast või õieti buumi- ja kriisiajast õppima seda, et üle jõu palgatõstmine lõpeb väga halvasti ja tagasitõmbamine on palju valulisem kui aeglasem palgatõus, ning vastavalt sellele oleme oma eelarvestrateegia ka üles ehitanud. Ükski valdkond ei saa piiritult kasvada, oleme kahanev rahvas ja riik ei saa samal ajal paisuda ilma piirideta. Üks sellise reformi võimalus on ka asutuste arvu vähendamine. Näiteks Politsei- ja Piirivalveameti moodustamisega õnnestus vähendada tugiteenust osutavate ametnike arvu rohkem kui 200 võrra. Peab ütlema, et ega inflatsiooni number ei ole see, mis dikteerib palku. Väga palju sõltub ikkagi inflatsiooni põhjustest. Praegusel juhul on need endiselt selgelt välisturgude rahvusvahelistes hindades ja me peame nende hindadega kohanema. See ei ole lihtsalt nii, et me jookseme palkadega kaasa, sest sel juhul me liidame rahvusvahelisele inflatsiooni survele siseriikliku surve ja sel juhul oleks hinnatõus juba hoopis ohtlikum. See lööks ka meie konkurentsivõime pihta ja loomulikult mõjuks sotsiaalselt just vaesematele.
Edasi küsite järgmist: "Põhjamaade politseinike assotsiatsioon tegi avalduse, kus taunis, et Balti riigid ei võta midagi ette kasvava kuritegevusega, mis mõjutab ka tänu Schengeni leppele Põhjala riike. Kas see

ei ole selge signaal väljastpoolt, et Eesti peab rohkem panustama raha korrakaitsesse ning tõstma politseinike palkasid?" Ei, see ei ole selge signaal, see on erakordselt segane signaal. Selles väites on vead sees ja eks nad ole pidanud pärast neid väiteid ka natukene tagasi võtma. Eesti ei saa kurta kasvava kuritegevuse üle, pigem on see sel sajandil kahanenud. Mis puutub sellesse rohkem või vähem panustamisse, siis avalikku korda ja julgeolekusse panustab Eesti 2,3% SKT-st, mis on üks suuremaid näitajaid Euroopa Liidus ja OECD-s tervikuna. On selge, et esikoha püüdmine kõikide valdkondade kuludes ei ole lihtsalt mõistlik. Tuleb otsida tõhusust süsteemides.
Edasi küsite: "Eesti Haridustöötajate Liit on tõstatanud samuti probleemi, et õpetajate keskmisest vanusest tulenevalt ei jätku neid lähiaastatel koolidesse. Kuidas valitsuskoalitsioon kavatseb tõsta õpetajate väärtust ühiskonnas?" Peab küll ütlema, et vananeva ühiskonna saatus on, et tööl käivad inimesed jäävad vanemaks, aga tegelikult on ju vähenenud ka õpilaste arv. Ei saa olla nii, et õpetajate arv kasvab ja õpilaste arv samal ajal väheneb. See probleem on ammu teadvustatud, et ka õpetajate arv hakkab vähenema. Kas see peab nii valulikult toimuma, et kõigepealt jäävad tõesti ainult vanad inimesed, on muidugi küsimus. Aga eks me püüame sellele küsimusele vastata. Rõhutan ikkagi üle, et ka haridus on selline valdkond, kus me oleme proportsionaalselt SKT-ga väga suured kulutajad. Oleme Euroopa Liidus, kui ma ei eksi, 2008. aasta seisuga neljandal kohal. Ja ma kahtlustan, et masuajal võis see protsent SKT-st isegi tõusta, ma mõtlen, teistega võrreldes. See, et ta tõusis, on tõsiasi. Mis jällegi viitab sellele, et probleem ei ole mitte haridusse suunatud raha proportsioonis, vaid selle raha kasutamise tõhususes. Kõik te olete aga teretulnud pakkuma välja lahendusi, kuidas koolivõrku või kõrgharidussüsteemi tõhusamaks muuta, et seal saaks ka rohkem palka tõsta.
On eraldi programmid just nimelt õpetajate töö väärtustamiseks. Me oleme ju rakendanud noortele alustavatele õpetajatele õpetaja lähtetoetuse süsteemi, mis peaks noori kooli tooma. Selle summa suurus on 12 782 eurot. See on suur summa ja väidetavalt on sellega toodud kooli 150 uut õpetajat. Nende arvutuste suhtes võib küll skeptiline olla, aga ära see raha nüüd küll õpetajaid ei viinud. On ka programm "Noored kooli", mis peab õpetajaameti atraktiivsust tõstma.
Viies küsimus: "Kas siseminister ning haridus- ja teadusminister on Teie poole pöördunud palvega arutada võimalusi õpetajate, päästjate, piirivalvurite ja politseinike palgatõusuks järgmisel neljal aastal? Miks ei ole sellist olulist asja fikseeritud koalitsioonileppes ja Vabariigi Valitsuse tegevuskavas?" Meil on eelarve menetlemiseks oma kord ja kolleegide kiituseks pean ütlema, et nad ei ole tulnud lihtsalt, käsi pikal, vaid nad järgivad seda korda. Nad teavad, et palgatõus tuleb kokkuhoiust ja reformidest. Eelarve läbirääkimistel esitavad nad loomulikult oma lisataotlused, aga ma väga ei prognoosiks, et nad esinevad sellises vormis, et tuleb aga palka tõsta. Valitsuskoalitsioon tõesti ei sõnasta seda omaette eesmärgina, et riigipalgaliste palgad peaksid tõusma. Meie oleme oma eesmärgiks seadnud üldise heaolu kasvu. Üldine heaolu kasv on loomulikult ka avaliku teenuse kvaliteedi paranemine ja üks indikaator on riigitöötajate palgad. Aga seada lihtsalt eesmärk tõsta palka – nii ei saa praeguste kogemustega üks mõistlik riik käituda. Pigem on õpitud, et palgatõus ei tohi olla liiga kiire. Ta peab olema kooskõlas tootlikkusega, ta ei tohi ohustada tuleviku palku, pensione ja kõike riigi toimimiseks olulist. Nii et küll need ministrid kõik oma probleemid eelarveläbirääkimistel rahandusministrile ära räägivad. Aitäh!

19:02 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

19:02 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Aitäh, lugupeetud minister, asjaliku ja konstruktiivse vastuse eest! Enam-vähem kõigega võiks nagu nõuski olla, aga ühes asjas tekib siiski tahtmine vaielda. Rahva hulgas räägitakse, et kuritegevuse vähenemine ei ole tingitud sellest, et seda tegelikult on väheks jäänud, vaid ringi käib üks huvitav vemmalvärss: "Kurikaelu väheks jäänd, sest paberit on vähe. Kui neid liiga palju püüad, kindlasti saad pähe." Aga see selleks. Te ütlesite oma vastuse alguses nii toredasti, et te ei saa aru, miks pühendati küsimus just õpetajatele, päästjatele, politseinikele. Pühendati sellepärast, et need on ametid, kus töötajate arvu vähendada ilmselt enam ei saa, sest siis kannatab juba riigi tulevik. Aga see intellektuaalne vestlus ajendab mind ka küsimust esitama. Kas on mingid valdkonnad, kus olukord on hullem, mille kohta oleks pidanud küsima, ehk ütlete ette?

19:02 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Õpetajate puhul ma ju lausa vaidlen sellele vastu. Ühel tõsisel valitsusel ei saa olla sellist eesmärki, et säilitada õpetajate arv. Laste arv ju väheneb ja õpetajate arv ei saa siis kasvada või jääda endiseks. Tegelikult on meil probleem, kuidas hariduskulusid paremini fokuseerida, koolivõrku reformida jne. Selle käigus ei saa ka eeldada, et õpetajaid jääb täpselt sama arv. Aga eesmärki nende arvu vähendada muidugi ei ole, see ei ole mingisugune eesmärk, mille nimel töötatakse, vaid see on lihtsalt üks elu paratamatus, et kui lapsi on vähe, siis ühiskond panustab vähemalt palgasaajate osas sellele põlvkonnale natukene vähem. Tuleb lihtsalt nii välja, et kui me suudame ka koolivõrku paremini reformida, jääb õpetajakohti vähemaks ja vajadus nende järele väheneb. Aga päästjad, politseinikud – siin on ju päris selge, et see on meie enda loodud ettekujutus, kui suured need struktuurid peavad olema, ja seda ettekujutust me võrdleme kogu aeg võimalustega ja võrdleme ka palkadega, mis me inimestele suudame maksta. Ei saa öelda, et politseinike ja päästetöötajate palgad oleksid madalad, aga me kindlasti tahaksime neile rohkem maksta. Nii nagu ka Mart Laar tahaks maksta kaitsevaldkonnas kõrgemaid palku. Ja peab tunnistama, et selleks tuleb mõnest inimesest vabaneda. Selline reserv on kõigis valdkondades, ka sisejulgeolekus. Meil on siin päästekomandosid koomale tõmmatud jne ja ühel hetkel tulebki tunnistada, et päästevõimekus on lihtsalt vähemates kohtades. Seda on aegade jooksul niimoodi ka tehtud ja kokkuvõttena on päästeametnike palgad aastatega päris tõhusalt tõusnud. Kus on viletsamad palgad? Ma arvan, et sotsiaalvaldkonnas on kindlasti palju viletsamad palgad ja sellele tööle, mis seal tehakse, tuleks ikkagi rohkem mõelda. Millegipärast on aga selle aja jooksul, mis mina siin olen olnud, olnud teatud lemmikvaldkonnad, nähtavasti on need lihtsalt sellised monoliitsemad ametid, kellele saab ühtsemalt läheneda. Samas töötab neis ka väga suur hulk inimesi ja oluliste nihete tekkimine maksab seal väga palju. Seal on eelarveline probleem suurem kui mõnes teises valdkonnas.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

19:02 Tarmo Tamm
Aitäh! Härra minister! Ei saa ka täna ilma kodualuse maa maksuvabastust puudutamata. Teoreetiliselt läheb riigieelarvest ära *ca* 300 miljonit krooni. Võib ju väita, et see 300 miljonit krooni võiks minna nende töötajate palkade tõstmiseks, või ma mõtlen natuke valesti?

19:02 Rahandusminister Jürgen Ligi
Teoreetiliselt võib seda raha igale poole paigutada, aga ma ei arva küll, et ühegi stsenaariumi järgi seda nüüd just sealtkaudu ära võetakse. See raha tõmmatakse ikkagi igalt poolt ühtlaselt ja eks ta teistpidi jää jälle ju inimestele kätte, võib-olla isegi mõnele õpetajale või päästeametnikule. Ma olen nende eelnõude kaitsjatelt kuulnud väga liigutavaid jutte Nõmmel elavast vaesest õpetajast, kes elab suurel krundil ja peab maksma maamaksu terve kuupalga ulatuses. Ma ei arva üldse, et see olukord nii dramaatiline on, kui õpetaja saab endale lubada elamist roheluses, eliitrajoonis. Aga see on lihtsalt näide, mismoodi need palgad ja maamaks minu arust seotud on. Otseselt palgakulude arvel tuleb see raha nähtavasti väga minimaalsel määral, küll aga on see mõnele palgasaajale kindlasti väga kopsakas kokkuhoid.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Yana Toom!

19:02 Yana Toom
Aitäh, proua eesistuja! Austatud härra minister! Te ütlesite, et raha tuleb kokkuhoiust ja reformidest. Aga reformidega raha ka läheb. Ma tahaksin teile ette kanda, kui te seda ei tea, et näiteks õpetajaskond – ja mitte ainult nemad – on seda meelt, et selle asemel et tulumaksumäära alandada võiks ju nende palku tõsta. Aga see on n-ö repliigi korras. Tegelikult annab valitsus pidevalt signaali, justkui oleks õpetajaid liiga palju ja neid tuleks kuidagimoodi koondama hakata. Kas see tähendab, et valitsuse tasemel on ka tehtud rehkendused, kui mitu õpetajat tuleks saata tööbörsile või pensionile ja kui suur on rahaline võit neil, kes alles jäävad?

19:02 Rahandusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See on ikkagi küsimus haridusministrile. Eesmärgiks ei ole ju õpetajate arvu vähendada, pigem on eesmärk koolivõrku vähendada. Ma soovitan esitada need küsimused väga konkreetselt haridusministrile, kes on julgenud öelda rohkem kui mõni ta eelkäija ja tunnistada, et kui õpilasi jääb vähemaks, siis on eelkõige omavalitsuste otsused need, mis siin dikteerivad. Sedakaudu selgub, kui palju ressursse saaks mujale suunata. Ma arvan, et tema on selles vallas päris vapper teile vastama.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

19:02 Eldar Efendijev
Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Mina räägin ka õpetajatest. Muidugi on praegu selline olukord, et võib nn õpetajate ressursse ümber jagada, aga tahaks tuletada meelde, et pärisõpetajaks ei valmistuta ju mitte ainult kolm või kolm pluss kaks aastat ülikooliseinte vahel. Õpetajaks saadakse nii umbes 7–10 aasta jooksul. Teie teate ka väga hästi, et õpetajaskond on kihiline, tuleb põlvkonniti ja läheb põlvkonniti ära. Praegu ei ole õpetaja professioon populaarne, varsti saab ebapopulaarseks ja ma kardan, et siis tekib ühiskonnas tõesti probleem. Kuidas te seda olukorda ikkagi pikaajalise prognoosiga hindate, mitte praeguse konjunktuuri järgi?

19:02 Rahandusminister Jürgen Ligi
Aitäh! Ega õpetajaamet ära küll ei kao, ikka on inimesi, kes selle töö peale lähevad. Aga need on sellised alaspetsiifilised küsimused, kus minu hinnang ei ole midagi väga autoriteetset. Ma ei üritaks neil peatuda. Küsige haridusministrilt, mida ta sellest arvab. Küll need õpetajad jäävad ja ei ole karta, et tööpakkumisi õpetajatele väheseks jääb. See on üks õpetajaameti võlusid, et teatud stabiilsus on tagatud, ja see on ka üks põhjusi, miks sellesse ametisse tahtjaid alati siiski on. Kui me aegade jooksul oleme valitsuses seda teemat käsitlenud, siis oleme tegelikult hämmastunud, kui stabiilne on õpetajaskond.

19:02 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

19:02 Heimar Lenk
Aitäh! Lugupeetud minister! Mina olen ka eluaegne nõmmekas, õppisin Nõmme gümnaasiumis ja pean ütlema, et mälu järgi elasid minuaegsed õpetajad kõik Nõmmel luksusrajoonis, Metsa, Pargi, Kase jne tänaval. Ma ei mäleta, et nad oleksid ka vaesed olnud, aga riigikord oli siis teine ja õpetajat austati. Siit minu küsimus: miks me Eesti Vabariigi päevil oleme 20 aasta jooksul ainult rääkinud ja iga aasta rääkinud, et õpetajate, lasteaiakasvatajate ja politseinike palgad on madalad ning mitte kuidagi neid tõsta ei saa? Kuidas saab kõrget palka anda kantsleritele, ministritele, aga õpetajatele ei saa? Äkki te filosofeeriksite pisut.

19:02 Rahandusminister Jürgen Ligi
Teie küsimus on hästi mitmeharuline. Ma ei jaga küll kübetki teie ajakirjanduses väljahõigatud arvamust, et nõukogude ajal oli elu parem. Mina tean, et Nõmmele kolisid tihti inimesed, kes olid mingil põhjusel põlu all, ei saanud riigilt korterit ja mingi ime läbi suutsid endale elamise hankida. Ma ei arva, et see oleks neile odav olnud, ja ma ei arva, et see oleks alati käinud väga sirgeid teid pidi. Ju te teate seda, mis vene ajal toimus, paremini kui mina. Aga neid harusid oli küsimuses veel, ei mäletagi kõiki, nii et mida ma oskan teile vastata. Miks ei jätku õpetajatel raha? Vaadake, õpetajate palk, ütleme, õpetajate palgakulud on kasvanud viimastel aastatel kiiremini kui teistes valdkondades. Ka näiteks päästetöötajad võib sinna hulka kanda. Ma vaatasin üsna hiljuti ühte tabelit, kus oli võrreldud jõustruktuuride palga dünaamikat. Kõige kurvemas olukorras on need viimased kolm aastat olnud muide kaitsevägi. Seal on selge trend allapoole ja samal ajal on personali osas hoitud trendi ülespoole, olgu see siis ajateenijate hulk või miski muu. Üldiselt tegeldakse aga kogu aeg struktuuride laiendamisega, mis on riigisektoris suur erand. Aga ei saa ka üldse imestada, et tagajärg, mis sellega otseselt seotud on, nende inimeste palgad, on võrreldes keskmise palgaga langenud. Täiesti seaduspärane. Politseinike kohta seda öelda ei saa. Natukene kõikumisi on, aga üldiselt on suhe keskmise palgaga olnud siiski suhteliselt stabiilne. Veel

kord: Eesti keskmist palka ei saa mitte kuidagi lugeda jõukust võimaldavaks, aga kui vaadata politseist või Päästeametist lahkujaid, siis nende keskmine palk on olnud üle Eesti keskmise ja üle 40% politseinikest on seejuures läinud eripensionile. Pigem võib küsida, miks me saadame elujõus inimesi sellisele pensionile, kui nad võiksid ühiskonda panustada. Et teeks teistpidi, maksaks parem rohkem põhipalka ja töölt äraolemise raha viiks samadele alustele või lähemale sellele, mis on teistes ametites. Aga valitsuses ei tule need otsused kergelt.

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Neeme Suur!

20:04 Neeme Suur
Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Meil oli siin enne siseministriga pikk keskustelu, kui minna tagasi just nende päästekomandode juurde. Siseminister räägib praegu väga jõuliselt vabatahtlike toetamisest. Näiteks Lääne regioonis on praegu 48 vabatahtlikku abikomandot. Mida teie rahandusministrina arvate, kas Päästeametil on olemas ressurss aina suureneva vabatahtliku abi kaasamiseks ja kodanikuühendustega sõlmitavate lepingute kaudu riigile võetavate kohustuste täitmiseks?

20:04 Rahandusminister Jürgen Ligi
Aitäh! Mulle see filosoofia tegelikult meeldib, et üldises valves on palju vabatahtlikke, selle asemel et hoida vähekoormatud professionaale lihtsalt tööl. Kui me tahame tõesti rääkida palgatõusudest, siis me peame selliseid lahendusi välja mõtlema. Aga see on nüüd taas küsimus siseministri eelarve kohta, mida ma ei ole valmis nii detailselt kirjeldama. Mida täpselt Päästeamet nendele asutustele või vabatahtlikele panustab, sellele vastab kindlasti väga hästi Ken-Marti Vaher.

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

20:04 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Paari kuuga siin Riigikogus on mul tekkinud isiklik arvamus, et te olete kõige huvitavam vestluskaaslane meie valitsuses. Seepärast küsin teilt seda, mida poleks mõnelt teiselt ministrilt küsinud. Täna kõlas see, et me peaksime koolivõrku kokku tõmbama, sellepärast et lapsi on vähem ja vähem. Tõesti, 2010. aastal oli lapsi meie koolides 128 000. Viimane kord oli selline arv 1948. aastal, kõigil ülejäänud aastatel on neid rohkem olnud, kuni 300 000. Küsimus on selline. Meil on selline poliitika, sest lapsi on vähe. Aga äkki on meil lapsi vähe sellepärast, et meil on selline poliitika? Võib-olla on selline loogika?

20:04 Rahandusminister Jürgen Ligi
Aitäh! Üldiselt ühiskonna protsessid on vastasmõjus, ainult et selline demograafiline käitumine johtub kahtlemata paljudest teguritest ja koolivõrk ei ole see, mis paneks inimesi arvestataval määral rohkem lapsi soetama. Kehva kvaliteediga ja killustunud koolivõrguga võime kõige rohkem saavutada seda, et lapsed ei ole eluks või tööturule minekuks hästi ette valmistatud. Hariduse kvaliteedi küsimus. On hästi teada, et iga omavalitsus tahaks ette näidata oma gümnaasiumi, aga see ei ole mõistlik, kui me tahame kvaliteetset haridust ja seda, et lapsed oleksid valmis kõrgkooli minema. Seda on kõik haridusministrid jõudumööda tunnistanud, et kvaliteetse gümnaasiumi eeltingimus on omavalitsuste koostöö. Kui mitu gümnaasiumi täpselt maakonda sobib, on vaidlusteema, aga omavalitsejad ei peaks võidurelvastuma ka hariduse vallas. Ma arvan, et seda tunnistavad kõik mõistlikud inimesed.

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Vastavalt kodu- ja töökorra seadusele on arupärimiste puhul igal küsijal võimalik esitada üks küsimus. Nii et seetõttu härra Tamm ei saa küsida. Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu rahandusminister Jürgen Ligile! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Seitsmes arupärimine on käsitletud.

8. 19:09 Arupärimine erimärgistatud kütuse maksusoodustuse piiramise kohta (nr 12)

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Me läheme järgmise teema juurde. Ma palun arupärijate esindajana kõnetooli Ester Tuiksoo, kes tutvustab arupärimist rahandusminister Jürgen Ligile!

20:04 Ester Tuiksoo
Proua juhataja! Austatud minister! Head kolleegid! Tõepoolest, kaheksa Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel anti 10. mail üle erimärgistatud kütuse maksusoodustuste piiramist käsitlev arupärimine härra Jürgen Ligile. 5. mail kiitis valitsus heaks vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise, millega piiratakse erimärgistatud kütuse maksusoodustusi. Valitsusel on kavandatud muuta vedelkütuse erimärgistamise seadust kahes etapis. Esmalt lõpetatakse erimärgistatud vedelkütuse kasutamine paiksetes mootorites ning kaevandus-, metsandus- ja ehitustöödel. Muudatus peab jõustuma 1. jaanuaril 2012. Muutmise teine etapp näeb ette allesjäävate soodustatud valdkondade puhul (reisijate ja kaupade raudteevedu, laevaliiklus, soojuse- ja elektrienergia tootmine ning ka põllumajandus) võimaluse korral rakendada soodusmääraga kütuse kasutamise asemel toetusskeeme või otsetoetusi. Sellise muudatuse ettepanekud on plaanis esitada 2011. aasta jooksul. Valitsusliidu programm näeb ette erimärgistatud kütuse maksuerisuste süsteemi reformimist, pakkudes teatud valdkondades asemele otsetoetusi. See teema on viimased nädalad olnud kuum ja oleme sel teemal juba natukene vestelnud ka härra ministriga.
Arupärijad on esitanud kuus küsimust, millele ootame huvitavaid vastuseid. Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Suur tänu! Ja palun arupärimisele vastamiseks kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

20:04 Rahandusminister Jürgen Ligi
Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Hakkan otsast vastama.
Esimene küsimus: "Kui suur on rahaliselt eelnõuga kaasnev administratiivne kokkuhoid?" Siin ma teile täpset vastust ei anna, sest administreerimist nõuavad ka kompenseerimismehhanismid. See ei ole kindlasti põhiline argument selle eelnõu, selle reformi kasuks. On selge, et Maksu- ja Tolliametil on erimärgistatud kütust hästi keeruline kontrollida. Ta ise ju seab prioriteete, kui palju ta neid sõidukeid püüab ja mõõdab. Ühe mõõtmise kasutegur on rahaliselt kaheldamatult väike. See on tuule püüdmine väljal, saab küll kurikaelu kätte, aga alati võib kindel olla, et see vahetegemine, kuhu paaki mingi kütus läheb, ei ole kunagi täiuslik. Nii et kui tulevad toetusskeemid, eks me siis võrdle administreerimiskulusid ja hinda ning vaata, kas see on üldse valdkond, millest nii kõvasti peab rääkima, vähemalt nr 1 all. Maksu- ja Tolliametil läheb kergemaks, siin ei ole küll kahtlust, ja tõenäoliselt tuleb põhiline võit sellest, et nad saavad keskenduda mahukamatele maksupettustele kui üksikud paagitäied.
Teine küsimus: "Kuivõrd teie hinnangul vähendab erimärgistatud kütuse soodustuse kasutamine Eesti põllumeeste konkurentsivõimet?" Kahtlemata ei vähenda. Miks ta peaks vähendama, kui üks loll toetamisviis asendub targemaga? Kütuse põletamise hulgast sõltuvalt ei peaks kedagi toetama ja konkurentsivõime ainult suureneb, kui põllumehed hakkavad mõtlema kütusesäästlikumatele lahendustele. Alati ei ole muidugi mõtet teha kohe uut investeeringut, aga niipea, kui see investeering tuleb, tasub hankida näiteks säästlikum traktor, mitte see, mis odava kütuse puhul säästlikum tundub.
Edasi küsite: "Mis sihtotstarbel plaanib valitsus kasutada erimärgistatud kütuse piiramisega saadud lisatulusid?" Meil on riigieelarve, kus ühelgi sissetuleval kroonil ei ole silti peal. Ma arvan, et sellele küsimusele ei saa väga adekvaatselt vastata, küsimus ise ei ole kõige parem. Kuus ja rohkem miljardit kulusid – kõik võiks selleks sobida, välja arvatud haigekassa, eelarvevälistest asjadest näiteks töötukassa.
Neljas küsimus: "Antud juhul on olemas info selle kohta, et eelnõuga kaob erimärgistatud kütus. Samas puudub igasugune ülevaade kompenseerivate toetusmehhanismide kohta." Selle vastuse, kuidas kompenseerimine hakkab toimuma, me anname teile sügisel. Nagu siin eelnõu lugemisel sai juba öeldud, tuleb maksumuudatusest varakult ette teatada. Maksumuudatusest, mis kompenseeritakse, nii varakult ette teatama ei pea, samas nõuab kompenseerimise mehhanism tugevat läbitöötamist. Meil lihtsalt oli vaja rohkem aega.
Viies küsimus on selle kohta, kas põllumajandustoetused on kuidagi vajaduspõhised. "Kes on Teie

hinnangul need põllumajandusega tegelevad tootjad, kes kuuluvad vajaduspõhise määratluse alla?" See on selline vägivaldne küsimus. Me ei ole põllumajandustoetuste puhul vajaduspõhisuse sõna kunagi kasutanud, see on ikkagi sotsiaaltoetuste ja üldisemalt maksusoodustuste teema. Põllumajandustoetuse puhul on ju tegemist lihtsalt eri vormidega. Leitakse, et põllumajandus on see valdkond, mis vajab toetamist. Põhjused on siin eelkõige ajaloolised. Kunagi räägiti toidujulgeolekust, küllap hakatakse sellest veelgi tugevamini rääkima ka tulevikus. Aga ma arvan, et sellised rahvusvahelisest konkurentsist tulenevad põllumajanduse toetamise põhjused vähenevad.
Kuues küsimus: "Kas antud eelnõu puhul ei ole tegemist taas kord tüüpilise selle valitsuskoalitsiooni eelnõuga, kus kõigepealt võetakse ära ja lubatakse kompenseerida ning hiljem on ära võetud, aga kompenseerimisest ei mäleta enam keegi midagi?" Ma ei tea, mis pretsedentidele te viitate. Mina arvan, et kõik meie unustamised te tuletate meile meelde. See valitsuskoalitsioon ei ole minu teada jätnud ühtegi oma lubadust täitmata. Mõnda ei ole veel jõudnud täita, sest me alles alustasime. Tänan!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

20:04 Ester Tuiksoo
Tänan väga, proua juhataja! Austatud minister! Tegelikult te ei vastanud peaaegu ühelegi küsimusele. Mis seal ikka, eks need on ka n-ö vastused. Mul on veel hästi palju küsimusi, aga võimalus on esitada ainult üks küsimus ja ma küsin selle siis etteruttavalt ära. Kuna meie naabritel, Läti põllumeestel on võimalik kasutada erimärgistusega kütust nullaktsiisimääraga, kas te olete siis nii lahke ja olete ka valmis meie põllumeestele selle uue toetusskeemi alusel maksma soodustatud kütust nullaktsiisimääraga?

20:04 Rahandusminister Jürgen Ligi
Kuidas ma nüüd siis maksan nullaktsiisimääraga? Ma ei ole selleks küll valmis. See on väga keeruline skeem, mis te välja pakkusite. Aga ma ei ole küll üldse nõus selle hinnanguga, et ma ei ole küsimustele vastanud. Küsimused on esitatud suhteliselt paljusõnaliselt, need kattuvad ja neile on vastatud nii eelnõu lugemisel kui ka täna. Minu põhimõttelisi arvamusi te ju tegelikult teadsite.

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

20:04 Heimar Lenk
Aitäh! Ma tahtsin, lugupeetud minister, tuletada meelde, et eks ikka unustatakse küll. Alustan hoopis kaugelt. Eesti Vabariik lubas rahvale isegi Gorbatšovi obligatsioonid heastada, mis on siiamaani tegemata. Aga kui me räägime hindadest, siis te ütlesite praegu, et ostke endale odavam traktor. Siit puldist on mitu korda rahvale välja öeldud, et tarbige vähem elektrienergiat. Kui rahvas hakkas vähem tarbima, siis pandi peale püsitasud elektriliinidele, loodi Elering. Täpselt samamoodi on juhtunud paljude teiste asjadega. Ja täna me kuuleme siin vastustest arupärimisele, kuidas Eesti Post on unustanud ära, et ta on kõik postkontorid maha müünud, ja lunib nüüd riigi käest, kas ta saaks universaalsest postiteenusest vabaks. Miks juhtub niimoodi, et öeldakse, jah, tee odavamalt, aga pärast tahab riik ikkagi kogu selle raha kätte saada?

20:04 Rahandusminister Jürgen Ligi
Härra Lenk, kui ma peaks nüüd kogu selle jutu kuidagi ühise nimetuse alla kokku võtma, siis meie vaated Nõukogude korrale on väga erinevad. Mina ei nuta taga Gorbatšovi aega ega nostalgitse sel teemal ja Gorbatšovi obligatsioonidest või lubadustest neil aladel ei tea ma midagi. Ma ei oska kommenteerida ei seda, mida te väidate siin Eesti Posti kohta, ega hulka teisi asju. Teie küsimused ei lähe mitte kuidagi loogilist rada pidi. Kui te ei paneks kõiki oma paineid ühte küsimusse, siis ma saaksin ka küsimustele vastata.

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

20:04 Tarmo Tamm
Aitäh! Härra minister! Selle seaduseelnõu jõustumise korral jääb Eesti Raudtee ilma umbes 6 miljonist eurost. Kas te arvate, et Eesti Raudtee saab ilma selle rahata hästi hakkama või kust ta selle raha siis endale teenib?

20:04 Rahandusminister Jürgen Ligi
Aitäh! Ma ei ole praegu valmis vastama, mis Eesti Raudteest saab. Minu arust oli siin jutt ikkagi kompenseerimissüsteemist, aga te olete võib-olla asjaga värskemalt tegelnud. Andke mulle andeks, ma vaatan üle, mis valdkonnad kompenseerimismeetme alla lähevad.

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Rohkem küsimusi registreeritud ei ole. Aitäh, rahandusminister Jürgen Ligi! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Meil on nüüd kõik tänased arupärimised käsitletud.

---

9. 19:22 Vaba mikrofon

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Lugupeetud Riigikogu liikmed! Pärast haamrilööki palun teid registreeruda vaba mikrofoni sõnavõtuks! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

20:04 Mihhail Stalnuhhin
Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meil on täna selle poliitilise hooaja viimane vaba mikrofon. Mäletades, kuidas ühe toreda filmi kangelane ütles, et paremini jääb meelde see, mida öeldakse viimasena, kasutan juhust, et öelda paar sõna ühel väga-väga tähtsal teemal. Aastatega olen ma harjunud sellega, et iga kõrge külaline, kes Ida-Virumaale ja konkreetselt Narva tuleb, hakkab varem või hiljem rääkima sellest, et Narva on vaja tagasi Eestisse tuua ja sedasama on vaja teha kogu Ida-Virumaaga, nagu oleks see kas poliitiliselt või geograafiliselt kuskil väljaspool Eestit. Ma võin aru saada inimestest, kes tõesti ei saa aru, miks nemad, nii targad ja ilusad, kohalikele eriti ei istu. Seda on võimatu neile selgeks teha, sest nad pole lihtsalt võimelised sellest aru saama. Aga see kõlab kogu aeg, kord on selles võõrandumises süüdi Vene meedia, kord on jälle sellesse negatiivselt segatud mingid kohalikud võimud. Aga see selleks. Ma tahan lihtsalt meelde tuletada seda pidevalt korduvat loosungit, mida on harjutanud sellelgi aastal nii IRL-i kui ka Reformierakonna poliitikud: toome Ida-Virumaa tagasi. Täna ma tulin pulti selleks, et näidata üht võimalust, kuidas nende soov võiks täituda. Tuletan meelde, et Narva võimud – linnavalitsus ja volikogu – on pöördunud Eesti Vabariigi valitsuse poole ettepanekuga, et juhul kui augustis otsustatakse Sisekaitseakadeemia Tallinnast välja viia ja hakatakse kaaluma, kuhu see üle viia, võiks meeles pidada, et Narva on teinud ettepaneku paigutada Sisekaitseakadeemia meie juurde. Selleks on kõik võimalused olemas. Kunagi siin räägiti, et kui mõnes kohas on maad, siis ei ole kommunikatsioone, kui on kommunikatsioonid, siis ei ole maad. Meil on nii seda kui teist ja ma tahaksin, et see sõnum jääks suveks meelde. Me väga loodame, et ükskord astub valitsus sammu Ida-Viru poole konkreetselt, mitte sõnades ja teeb otsuse tuua Sisekaitseakadeemia, kui see Tallinnast ära tuleb, Ida-Virumaale, konkreetselt Narva. Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv
Suur tänu! Ma palun kõnetooli Heimar Lengi!

20:04 Heimar Lenk
Lugupeetud kolleegid! Kallis Eesti rahvas! Täna möödub 20 aastat päevast, mil Eestis algas omandireform. Siinsamas saalis võeti vastu esimene variant omandireformi aluste seadusest. Selle päeva puhul tegi Eesti Üürnike Liit täna ühe põhjaliku avalduse, mis saadeti nii Vabariigi Presidendile, peaministrile ja ministritele kui ka Riigikogu fraktsioonidele. Üürnikud selgitavad selles, mida nad arvavad omandireformist ja miks nad selle vastu protesteerivad.
Ma refereerin mõningaid kohti, et meenutada seda ülekohtust reformi Eestis. Avalduses öeldakse, et rahvuslik-radikaalsed poliitilised jõud alustasid õigusliku järjepidevuse taastamist nn restitutsiooniliselt

aluselt, võtmata arvesse tol ajal teadlaste poolt tehtud hoiatusi, et see on tee tupikusse. Restitutsioon oleks olnud endise õiguskorra taastamine, kuid meil ei taastatud endist õiguskorda ega 1938. aasta seadusi, vaid asuti 1990. aastate varandust ühelt ära võtma ja teisele andma. Omandireformi aluste seaduse (ORAS on tema lühendatud nimi) eesmärgina on selle § 2 lõikes 2, mida on selles saalis minu mälu järgi küll sadu kordi korratud, sätestatud: "Omandireformi käigus vara tagastamine endistele omanikele või nende õigusjärglastele ei tohi kahjustada teiste isikute seadusega kaitstud huve ega tekitada uut ülekohut." Kahjuks on see ülekohus tekkinud. Sada tuhat inimest on Eestis kaotanud oma endise kodu, kuid mitte keegi pole maksnud neile selle eest pennigi, välja arvatud Tallinna linn, kes hakkas ehitama munitsipaalkortereid ja üürnikke abistama. Ülejäänud, valdav osa üürnikest on kõik jäetud saatuse hooleks. Ja nagu siin on kirjutatud, üürnike liitu häirib eriti see, et omandireformi käigus pole mitte keegi saanud tagasi 1940. aasta vara, ei maad, metsa ega maja, vaid ametnikud on teatud õigustatud subjektidele, nn endistele omanikele tagastamise loori varjus andnud omandiõiguse hoopis tänasele varale. See on Euroopa õiguse ajaloos ennekuulmatu.
Muide, meie teada pole sellist omandireformi teinud ükski riik maailmas, rääkimata Euroopa Liidust – ei Läti, Leedu, Poola jne.
Vabariigi Presidendi akadeemilise nõukogu sise- ja rahvusliku julgeoleku komisjon üllitas 2005. aastal oma kogumiku "Eesti edu hind. Eesti sotsiaalne julgeolek ja rahva turvalisus", kus on öeldud, et kui hoolimatus teatud elanikkonnagruppide suhtes muutub riiklikuks poliitikaks, kui võim ei teadvusta murede põhjusi ning ei hakka väärtustama iga inimest ja tema probleeme, siis saab sellest suur ja üleriigiline probleem.
Sotsiaalteadlane Aili Aarelaid on täheldanud, et omandireform on üks osa Eesti rahva kultuuritraumast. Ma tsiteerin: "Terve pika perioodi elas eestlane, kui temalt maa võõrandati, kui ta sunnismaiseks ja seejärel pärisoriseks muudeti, ikkagi oma kodus, kuigi see ei olnud tema omand. Aga omand ei olnudki tähtis, tähtis oli kodu ise." Täpselt nii oli see ka nõukogude ajal. Eestlase kodu ei olnud tema omand, aga ta elas seal. Ja siis tuli aeg, kus omaenda riik võttis ka selle eluaseme sajalt tuhandelt inimeselt ära ning andis selle lihtsalt teise kätte omandiks. Ühelt ära võttes tekitati uus omand.
"Omandireformiga oleme end alandanud tsiviliseeritud maailma silmis," öeldakse üürnike avalduses. Omandireformi võib vaadata ka kui ühe suure kuritegeliku grupi või ühenduse riisumist teise elanikkonnagrupi arvel. Eesti Üürnike Liit loodab, et praegune valitsus võtab kätte ja hakkab olukorda analüüsima ning teeb kõik selleks, et õiglus saaks taastatud ja Eesti üürnikele, nendele sajale tuhandele, kes on praegu ilma koduta, tagastataks kompensatsiooni näol nende au ja nende kodu, ning kindlasti oleks see rahaline kompensatsioon neile. Aitäh!

20:04 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu esinejale! Tänane istung on lõppenud. Head õhtut!

Istungi lõpp kell 19.31.